

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra obecné zootechniky a etologie

**Funkční model nízkorozpočtového záchranného centra
pro zabavenou faunu v Indonésii se zaměřením na oblast severní
Sumatry a návrh modelu pro využití v projektu Kukang**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. František Příbrský

Vedoucí práce: Ing. Renata Masopustová

© 2014 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Funkční model nízkorozpočtového záchraného centra pro zabavenou faunu v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry a návrh modelu pro využití v projektu Kukang" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 11.4.2014

Bc. František Příbrský

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval v první řadě mé vedoucí práce Ing. Renatě Masopustové za umožnění realizace této diplomové práce, odborné rady, vstřícnost, pomoc a motivaci k ochraně přírody. Děkuji také organizaci ISCP a jejím členům za podporu, vstřícnost, pomoc při získávání informací o dané problematice a umožnění realizace projektu. Speciálně Rudiantovi Sembiringovi za pomoc s překladem z indonéštiny. Děkuji mým drahým rodičům Lence Příbrské a Františkovi Příbrskému, mé drahé babičce Magdaleně Hanuskové a zbytku mé rodiny za podporu a trpělivost při cestách do Indonésie. Děkuji Lucii Čižmářové za ochotu a podporu při přípravě projektu. Děkuji Janovi Brychtovi za spolupráci na rozpočtu projektu. Děkuji dalším zmíněným organizacím Cikananga Wildlife Center, KWLPH, COP, Turtle fundation, SOCP a speciálně Zoo Liberec za poskytnuté informace, sdílení zkušeností a vstřícnost. Děkuji také Nikole Merwitzové a Petře Procházkové za pomoc s korekturou a všem přátelům, které nemohu vyjmenovat jednoho po druhém, za jejich podporu. Děkuji všem, kteří jakoukoliv cestou přispěli k vytvoření této diplomové práce.

Funkční model nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry a návrh modelu pro využití v projektu Kukang

---

Function low cost model a rescue center for confiscated fauna in Indonesia with orientation on region North Sumatra and proposed model for use in the project Kukang

Souhrn

Práce bude koncipována formou metodického projektu. Jejím hlavním cílem je teoretické sestavení nízkorozpočtového funkčního modelu záchranného centra pro zabavenou faunu. Tento model se bude zabývat výběrem přijímaných druhů, potřebnými prostory, ubikacemi a jejich rozmístěním, výbavou, způsobem chodu centra, dokumentací a nastíněním ekonomických nezbytností pro centrum.

V dalším kroku bude tento model implementován na současnou situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry. Stežejní částí je využití tohoto modelu na konkrétní projekt s názvem „Kukang“, který bude zaměřen na ochranu a rehabilitaci outloně váhavého (*Nycticebus coucang*), jež se bude realizovat v oblasti severní Sumatry v rámci ochrannářské organizace ISCP (Indonesian Species Conservation Program) a za podpory Zoo Liberec. Součástí tohoto projektu bude popis a zhodnocení výchozího stavu, popis všech podstatných okolností, které mohou mít na úspěšnost projektu vliv, vyzdviženy budou souvislosti, které tento projekt může ať už pozitivně, či negativně ovlivnit a také aplikace jednotlivých bodů daného modelu, čímž se rozumí výběr potřebné struktury zařízení (ubikace, zázemí, výbava apod.), příjem zvířat, jejich karanténa, umístění, rehabilitace, případné následné vypouštění zpět do volné přírody a vše potřebné k zajištění udržitelného chodu centra. Součástí projektu „Kukang“ bude také formální stránka zabývající se potřebnými povoleními, dokumentací, spoluprací s indonéskou vládou a podobné náležitosti potřebné v dané zemi a lokalitě. Pozornost bude věnována také ekonomickému zhodnocení, které bude vypracováno společně se sesterskou prací zpracovávanou Janem Brychtou na Provozně ekonomické fakultě ČZU.

V literárním přehledu se práce bude zabývat převážně problémem černých trhů v Indonésii. Nastíní problematiku zabavených zvířat na těchto trzích a jejich možnému

následnému osudu. V rámci této kapitoly bude rozebrána indonéská legislativa a IUCN reintrodukční příručka. Práce také bude obsahovat popis jiných podobných organizací působících v Indonésii.

Model nízkorozpočtového funkčního záchranného centra pro zabavenou faunu může následně posloužit jako manuál pro realizace obdobných center v dalších částech světa.

Klíčová slova:

Centrum, záchrana, ochrana, zabavená zvířata, vypouštění zvířat (reintrodukce)

Summary

The work will design in the form of a methodological project. Its main objective is to make a theoretical model of functional low cost rescue center for confiscated wildlife. This model will deal with selection of the received species, the necessary spaces, facilities and their layout, equipment, way of running the center, documentation and outlining the economics necessity for the center.

In the next step, this model will apply to specific project called "Kukang", which will focus on the protection and rehabilitation of Greater slow lorises (*Nycticebus coucang*). Project will realize in the north Sumatra as part of conservation organizations ISCP (Indonesian Species Conservation Program) and with the support of Zoo Liberec. Part of this project will description and evaluation of initial stage of the project, a description of the significant facts that may affect the success of the project, and application of each section of the general model, which means choosing the required structure of facilities (cages, base, equipment, etc.), receiving of animals, their quarantine, their placement, rehabilitation process, possible reintroduction back into the wild and everything needed to ensure sustainable running of the center. Part of the project "Kukang" will be also formal side dealing with the necessary permits, documentation, cooperation with the Indonesian government and similar elements required in the country and location. Attention will pay to the economics evaluation too, which will develop together with sister thesis created by Jan Brychta on Faculty of Economics and Management ČZU.

In the literature overview, the work will be mainly deal with the problem of black market in Indonesia. Thesis outlines the issue of confiscated animals in this market and their ensuing fate. This chapter will discuss about Indonesian legislation and IUCN reintroduction Guideline. Thesis will also include a comparison of other similar organizations operating in Indonesia.

Model of functional low cost rescue center for confiscated fauna can then serve as a manual for the realization of similar centers in other parts of the world.

Keywords:

Centrum, rescue, conservation, confiscated animals, release animals (reintroduction)

1 Úvod.....	2
2 Cíl práce	3
3 Literární přehled současného stavu problematiky	4
3.1 Základní termíny.....	4
3.1.1 Translokace.....	4
3.1.2 Záchranné programy	5
3.1.3 Záchranná centra a stanice.....	5
3.1.4 Zoologické zahrady	6
3.1.5 Globální trendy v oblasti životního prostředí	7
3.1.6 Definice ochrany přírody	7
3.2 Lov zvířat a černé trhy se zvířaty	7
3.3 Současný stav (ne)legálního obchodu se zvířaty v Indonésii	9
3.4 Poptávka po obchodu se zvířaty v Indonésii.....	10
3.4.1 Obchod s domácími „mazlíčky“	11
3.4.2 Obchod pro jídlo, tradiční medicínu, magii a náboženství	11
3.4.3 Nejčastěji obchodované druhy zvířat v Indonésii	13
3.4.4 Fluktuace živých exemplářů na trzích v Medanu	16
3.5 Způsob odchyty zvířat	17
3.5.1 Odchyt živých ptáků	20
3.5.2 Odchyty živých savců a plazů	21
3.6 Vliv trhů se zvířaty na divoké populace	24
3.7 Indonéská legislativa pro obchod se zvířaty	25
3.7.1 Indonéská vnitrostátní legislativa pro obchod se zvířaty	25
3.7.2 Úřady zodpovědné za vymáhání indonéské legislativy	27
3.7.3 CITES v Indonésii	29
3.7.4 Povolení spojené s obchodem a ochranou volně žijících zvířat.....	30
3.8 Potřeba ochrany v Indonésii v návaznosti na problematiku černých trhů.....	31
3.8.1 Doporučení k regulaci obchodu s volně žijícími druhy	31
3.9 IUCN reintrodukční příručka.....	34
3.9.1 IUCN SSC- Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations	34
3.10 Ochrannářské organizace.....	35
3.10.1 Světové ochrannářské organizace	37
4 Zhodnocení podkladových údajů	42
5 Vlastní projekt.....	43
5.1 Přehled navštívených ochrannářských organizací působících v Indonésii	43
5.1.1 Stručný popis organizací	43
5.2 Obecný model nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu ...	47
5.2.1 Model záchranných programů:	47
5.2.2 Základní kritéria pro volbu druhu či druhů k ochraně	49
5.2.3 Záštit organizace	51
5.2.4 Prostory.....	52
5.2.5 Ubikace a jejich rozmístění	52
5.2.6 Výbava.....	53

5.2.7	Dokumentace	53
5.2.8	Ekonomické zhodnocení.....	53
5.2.9	Chod centra a zaměstnanci	54
5.2.10	Monitoring ilegálního obchodu a aktivit s volně žijícími zvířaty	55
5.2.11	Edukativní aktivity	55
5.2.12	Výzkumné aktivity	56
5.3	Implementace modelu se zaměřením na oblast severní Sumatry	57
5.3.1	Zaměření na druh/y.....	57
5.3.2	Příklady vhodných druhů na Sumatře.....	59
5.3.3	Záštitá organizace	60
5.3.4	Prostory.....	60
5.3.5	Ubikace a jejich rozmístění	61
5.3.6	Výbava.....	61
5.3.7	Dokumentace	61
5.3.8	Ekonomické zhodnocení.....	61
5.3.9	Chod centra a zaměstnanci	62
5.3.10	Monitoring ilegálního obchodu a aktivit s volně žijícími zvířaty	63
5.3.11	Edukativní aktivity	63
5.3.12	Výzkumné aktivity	64
5.4	Návrh modelu pro využití v projektu Kukang	64
5.4.1	Identifikační formulář.....	66
5.4.2	Popis výchozího vztahu	67
5.4.3	Definice cílové skupiny a charakteristika dalších zainteresovaných stran	69
5.4.4	Stručně definovaný záměr, cíle a výstupy projektu	70
5.4.5	Navrhovaný postup realizace projektu	76
5.4.6	Časový harmonogram aktivit a výstupů	80
5.4.7	Personální a instituční zajištění realizace projektu	81
5.4.8	Zhodnocení rizik a předpokladů	82
5.4.9	Tabulka výstupů a aktivit projektu	85
5.4.10	Nákladový rozpočet projektu.....	88
5.4.11	Matice logického rámce (Logframe matrix)	89
5.4.12	Přínos projektu.....	93
5.4.13	Faktory kvality a udržitelnosti	94
5.4.14	Detail projektu	94
6	Diskuse	101
7	Závěr.....	105
8	Seznam Literatury	106
9	Seznam obrázků	114
10	Slovník.....	115
11	Samostatné přílohy	119

1 Úvod

Historické záznamy z Asie pojednávající o lovu zvířat lidmi jsou staré minimálně 40 000 let (Roberts et al., 2001). Avšak s přihlédnutím na to, že k regionálnímu poklesu hodně druhů zvířat došlo v posledních 50 letech, lze vidět, že je tato problematika stále velmi aktuální, jelikož lov zvířat je v současné době vedle ztráty životního prostředí druhou nejzávažnější příčinou ohrožení divokých zvířat (Corlett, 2007). Hlavním problémem je využívání divoké přírody pro mezinárodní obchod. Stejně jako Corlett (2007), i statistické údaje potvrzují, že tento obchod je druhou nejzávažnější příčinou ubývání druhů na naší planetě, hned za ničením přirozených stanovišť (Primack et al., 2001). V dávné historii však lidé zvířata lovíli převážně za účelem obživy. V současné době se však poměrně radikálně změnili cíle tohoto lovu. Současní lovci loví zvířata vedle zdroje obživy převážně za účelem jejich prodeje jako domácí „mazlíčky“, pro účely tradiční medicíny, magie, náboženství a prodejem jejich částí jako dekorace apod. (Shepherd et al., 2004). Tímto se otevírá nová kapitola a to problematika ilegálního obchodu s volně žijícími zvířaty. Lov se stal velkým problémem, protože vysoká lidská hustota a obecně velký rozvoj infrastruktury jednodušeji zpřístupnil lesní oblasti (Nekaris et al., 2010), ale také zpřístupnil vzdálené městské trhy s luxusními produkty (často medicínskými).

Kromě ohrožení lovených druhů živočichů vyhubením, má lov podstatný ekologický dopad. Je to hlavně z důvodu, že může způsobit pomalou rekonvalescenci vegetace, jelikož lovci upřednostňují velké druhy obratlovců, kteří fungují jako rozšiřovači semen (Corlett, 1988).

Většina tohoto lovu je nyní ilegální, ale právní vynucení je obecně slabé. Nicméně, příklad úspěchu vynucení ukazuje, že lovecký vliv může být skvěle redukován tam, kde je dostatečná politická vůle. Corlett (2007) a Davies (2005) uvádí, že ukončení obchodu s divokými zvířaty a jejich částmi, by mělo mít největší regionální ochranářskou prioritu. Je to i z toho důvodu, že lov je potencionálně jednodušeji kontrolovatelný než většina ostatních ochranářských problémů tropických Asijských lesů.

2 Cíl práce

Tato diplomová práce je koncipována jako metodický projekt, který si klade za cíl sestavení funkčního modelu nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu, s následnou implementací na situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry. Tento model bude prakticky vyzkoušen v rámci indonéské organizace ISCP (Indonesian Species Conservation Program), jejíž hlavním partnerem je Zoo Liberec.

Práce bude rozdělena do několika částí. První část bude teoretická, která bude zaměřena na vymezení teoretických pojmů úzce souvisejících s prací. Další částí bude zhodnocení současného stavu dané problematiky pomocí relevantních zdrojů informací. Třetí část práce bude vlastní projekt, který bude mít formu modelu nízkorozpočtového záchranného centra pro vybraný druh živočichů. Součástí této části bude rozbor systému výběru přijímaných živočichů, rozbor metodiky realizace takového centra a dalších souvisejících aktivit. Následovat bude implementace tohoto modelu na současnou situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry.

Tento model bude využit v reálném připravovaném projektu, který nese název „Project Kukang“. Úvod projektu Kukang se bude zabývat popisem a zhodnocením výchozího stavu. Následně budou popsány všechny podstatné okolnosti, které mohou mít na úspěšnost projektu vliv. Také budou vyzdviženy souvislosti, které tento projekt může ať už pozitivně, či negativně ovlivnit. Součástí této kapitoly bude popis organizace a místa, kde bude projekt realizován. Pozornost bude také věnována formální stránce, týkající se potřebných povolení. Ekonomická rozvaha projektu bude úzce propojena s bakalářskou prací zpracovávanou Janem Brychtou na ekonomické fakultě ČZU, která se touto problematikou na dané téma úzce zabývá.

V práci bude zmíněn popis vybraných již existujících center s podobným zaměřením a vyhodnocení jejich aktivit. Sběr dat v těchto centrech byl uskutečněn v Indonésii v období červenec-srpen 2013.

3 Literární přehled současného stavu problematiky

3.1 Základní termíny

Hlavním náplní této teoretické části je vysvětlení pojmů úzce souvisejících s prací, jejichž znalost je pro úplně pochopení této diplomové práce nezbytná.

3.1.1 Translokace

Translokace v ochraně přírody je termín popisující vědomý přesun organismu, za účelem jeho vypuštění z jednoho místa na druhé. Výsledek ochránářské translokace by měl přinést ochránářský benefit na úrovni populace, druhu nebo ekosystému (viz. Slovník) a ne jen benefit pro přemísťovaný organismus. (IUCN/SSC, 2013) Při jakékoliv translokaci se musí zvážit zisk v porovnání s možnými riziky, které jsou při vypouštění jedinců do cizího prostředí vždy vysoké. Každou translokaci by mělo předcházet vyhodnocení těchto rizik. Pokud je riziko vysoké či nejisté, translokace by se neměla provádět. Speciálně při translokaci druhů mimo jejich původní oblast existuje vysoké riziko, že se druh stane invazivní s masivně nepříznivým dopadem. Každá translokace také zahrnuje a ovlivňuje zájmy lidí, tudíž se musí počítat a zahrnout veškeré sociální, ekonomické a politické faktory. Každá translokace by měla být pokryta monitoringem a záznamem pro vyhodnocování výsledků.

Translokace se dělí na několik druhů (IUCN/SSC, 2013):

3.1.1.1 První typ translokace

Jedná se o translokaci do oblasti původního výskytu druhu pro **obnovu populace**. Dělíme ji na:

- a. **Reinforcement (restocking)**- což je posílení původní, reliktní populace v oblasti jejího výskytu
- b. **Repatriace**- znovuzavedení druhu do konkrétní oblasti, kde byl vyhuben
- c. **Reintrodukce**- znovuzavedení druhu do oblasti, kde byl dříve vyhuben (nemusí se jednat o konkrétní místo, ale jen o totožný region)

3.1.1.2 Druhý typ je translokace

Jedná se o tzv. "introdukci" do oblasti, kde se druh dříve nevyskytoval a patří sem:

- a. **Asistovaná kolonizace**- záměrná introdukce organismu pro zabránění vyhynutí populací ústředních druhů
- b. **Ekologická náhrada**- záměrná introdukce organismu pro vykonávání určité ekologické funkce

3.1.2 Záchranné programy

3.1.2.1 Ex-situ záchranné programy

Ex-situ záchranné programy jsou programy výzkumu nebo aktivit vedoucích k ochraně daného taxonu mimo místo jeho původního výskytu (Fa et al., 2013). Mezi takové programy zařazujeme záchranné chovy v lidské péči (viz. Slovník), čímž můžeme rozumět například zoologické zahrady, chovy vybraných druhů živočichů, výzkumné stanice, programy na osvětu a výuku o daném druhu mimo jeho místo výskytu, či programy na finanční podporu vybraného projektu nebo organizace.

3.1.2.2 In-situ záchranné programy

In-situ záchranné programy jsou programy výzkumu nebo aktivit vedoucích k ochraně daného taxonu v místě jeho původního výskytu (Fa et al., 2013). Mezi takové programy zařazujeme záchranné programy nebo projekty, zaměřené na terénní výzkumy, či chovy v místě výskytu, s následující reintrodukcí, či repatriací chovaného druhu. Může nastat situace nemožnosti či nevhodnosti reintrodukce, či repatriace daného druhu zpět do přírody a v těchto případech chovy slouží jako záložní populace, nebo se s jedinci jinak vhodně nakládá. Patří sem také programy zaměřené na osvětu a výuku o daném druhu přímo v místě jeho výskytu, či programy na finanční a jinou podporu vybraného projektu nebo organizace.

3.1.2.3 In-vitro záchranné programy

In-vitro záchranné programy jsou programy, zaměřené na výzkumy v laboratořích, genetické výzkumy, genobanky, řízenou reprodukci apod. Takovéto záchranné programy úzce souvisejí se záchrannými programy ex-situ (Fa et al., 2013).

3.1.3 Záchranná centra a stanice

Podle Zákona o obchodování s ohroženými druhy č. 100/2004 Sb., považujeme za záchranná centra trvalá zařízení, kde jsou chovány nebo pěstovány zadržené nebo zabavené živé exempláře. Záchranná centra mají určen seznam taxonů, které budou do záchranného centra umístovány. Také mají určenou kapacitu zařízení (Česko, 2004).

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., považujeme za záchrannou stanici zařízení, které zajišťuje komplexní péči o všechny živočichy, kteří jsou dočasně neschopní přežít ve volné přírodě (viz. Slovník). Cílem záchranné stanice je zvířata navrátit do přírody. Pokud jsou zvířata trvale neschopna přežít ve volné přírodě, tak jim stanice poskytuje odpovídající dlouhodobou péči, je-li to vhodné a účelné vzhledem k jejich

zdravotnímu stavu. Záchranná stanice má rovněž vymezen rozsah péče, kterou může poskytovat s ohledem na vybavení a odborné zázemí stanice. Záchranná stanice také informuje o příčinách ohrožení zvířat a o vhodných způsobech ochrany ohrožených zvířat. Záchranná stanice může spolupracovat na realizaci opatření k předcházení zraňování nebo úhynu zvířat. Záchranná stanice působí na konkrétně vymezeném území (Česko, 1992).

3.1.4 Zoologické zahrady

Podle Zákona o zoologických zahradách č. 162/2003 Sb., se rozumí zoologickou zahradou zařízení, kde se pro veřejnost vystavují volně žijící živočichové a domácí zvířata (viz. Slovník). Zvířata k vystavení musí být nejméně 7 dnů v kalendářním roce (Česko, 2003).

3.1.4.1 Role zoologických zahrad v ochraně světové biodiverzity

V souladu s právem Evropských společenství mají zoologické zahrady dvě základní poslání.

- a. Přispívají k zachování biologické rozmanitosti volně žijících živočichů světa (viz. Slovník), pomocí jejich chovu v lidské péči se zvláštním zřetelem na záchranu ohrožených druhů (Česko, 2003).
- b. Ochrana přírody pomocí výchovy veřejnosti (Česko, 2003).

V současné době mají zoologické zahrady společnou a jednotnou strategii, jejíž filozofie je ochrana druhů in-situ, tedy v místě jejich přirozeného výskytu (WAZA, 2005). Podpořit tuto strategii mohou projekty zaměřenými na terénní výzkumy, či vzdělávací a osvětové projekty zaměřené na ochranu přírody in-situ. Zoologické zahrady také mohou vést projekty na redukci hrozeb pro druhy v oblastech jejich výskytu, zakládat chovy v místě výskytu zvířat s následující reintrodukcí nebo repatriací chovaného druhu, či vytvořením záložních populací in-situ. Patří sem také programy na finanční a jinou podporu vybraného projektu nebo organizace. (Fa et al., 2013). Zoologické zahrady a akvária by tudíž měla hrát aktivní roli při zachovávání druhů (WAZA, 2005).

Navíc bohaté země mírného pásu by měli být ochotni pomoci při ochraně tropické biodiverzity méně rozvinutých zemích světa, ze které mají prospěch (Primack et al., 2001).

3.1.5 Globální trendy v oblasti životního prostředí

Životní prostředí celého světa se v posledních desetiletích rapidně mění zejména kvůli několika globálním trendům (WAZA, 2005):

- a. Lidé nadměrně využívají přírodní zdroje, nadměrně odlesňují, znečišťují, rozšiřují zemědělskou půdu a tak degradují původní prostředí. Hrozbou je také nadměrný rybolov a zmenšování a fragmentace biotopů (viz. Slovník).
- b. Dalším globálním problémem jsou klimatické změny, které jsou doprovázeny globálním oteplováním, záplavami, obdobími sucha a požáry.
- c. Časté je také zavlečení nepůvodních druhů, zapříčínující nepřirozenou druhovou konkurenci, predaci, přenos nakažlivých chorob a křížení.
- d. Lidé si také zapříčinili pokles biologické bezpečnosti lidské populace vlivem zvýšeného množství přenosných nemocí (AIDS, Ebola, SARS).

Všechny tyto trendy v oblasti životního prostředí narušují biologickou diverzitu. Pro zvířata je v současné době největším rizikem ztráta jejich životního prostředí následovaná jejich neudržitelným lovem pro různé účely (Corlett, 2007).

3.1.6 Definice ochrany přírody

Podle organizace WAZA se rozumí ochranou přírody zabezpečení dlouhodobých populací druhů v přirozených ekosystémech a lokalitách, kdekoli je to možné. Každé takové úsilí by mělo být převáděno na živočichy a rostliny přežívající ve volné přírodě. Volně žijící populace musí být schopny vytvářet se a vyvíjet se (WAZA, 2005).

3.2 Lov zvířat a černé trhy se zvířaty

Historické záznamy z Asie pojednávající o lovu zvířat lidmi jsou staré minimálně 40 000 let (Roberts et al., 2001). Avšak s přihlédnutím na to, že k regionálnímu poklesu mnoho druhů zvířat došlo v posledních 50 letech, lze vidět, že je tato problematika stále velmi aktuální, jelikož lov zvířat je v současné době vedle ztráty životního prostředí druhou nejzávažnější příčinou ohrožení divokých zvířat (Corlett, 2007). Hlavním problémem je využívání divoké přírody pro mezinárodní obchod. Stejně jako Corlett (2007) i statistické údaje potvrzují, že tento obchod je druhou nejzávažnější příčinou ubývání druhů na naší planetě, hned za ničením přirozených stanovišť (Primack et al., 2001). V dávné historii však lidé zvířata lovili převážně za účelem obživy. V současné době se však poměrně

radikálně změnili cíle tohoto lovu. Současní lovci loví zvířata vedle zdroje obživy, převážně za účelem jejich prodeje jako domácích „mazlíčků“, pro účely tradiční medicíny a za účelem prodeje produktů z nich vyrobených jako jsou exotické kožené výrobky a další turistické kuriozity (CITES, 2014). V Asii je také hojně rozšířen lov zvířat pro účely magie a náboženství (Shepherd et al., 2004).

Obrázek 1 Jeden z největších trhů s divokými zvířaty v Indonésii Jatinegara, Jakarta (Zdroj: František Přibrský, 2013)

V rozvojových zemích se stává obchod s živou přírodou často nezanedbatelným hospodářským zdrojem, a proto se tyto země stávají hlavními vývozními oblastmi živočichů a rostlin. Naproti tomu je největším dovozcem divoké přírody Evropská Unie, následována USA, Čínou, Japonském, Koreou, arabskými zeměmi a Austrálií. (Klouček, 2013). Tímto se otevírá nová kapitola a to problematika ilegálního obchodu s volně žijícími zvířaty a produkty z nich vyrobených, jehož hodnota se odhaduje na miliardy amerických dolarů každoročně (Wyler a Sheikh, 2013, Barber-Meyer 2010). Tento ilegální obchod je druhý po obchodu s drogami, případně se zbraněmi (Barber-Meyer 2010) Úroveň využívání některých rostlinných a zvířecích druhů je velká a obchod s nimi, společně se ztrátou přirozeného prostředí velmi vyčerpává jejich populace, což dokonce přináší některé druhy na pokraj vyhynutí (CITES, 2014). Lov se stal velkým problémem, protože vysoká lidská hustota a obecně velký rozvoj infrastruktury jednodušeji zpřístupnil lesní oblasti (Nekaris et al., 2010), ale také zpřístupnil vzdálené městské trhy s luxusními produkty (často medicínskými). Globálním problémem se například v současné době stala nedostatečná ochrana mořských ryb před nadměrným rybolovem. Přes snahy CITES, OSN pro výživu

a zemědělství (FAO) a dalších mezinárodních organizací se nedaří nastolit dostatečné právní předpisy zajišťující ochranu mořských druhů. Snahy o ochranu často narážejí na politický odpor některých vlivných států (Klouček, 2013).

3.3 Současný stav (ne)legálního obchodu se zvířaty v Indonésii

Podle Shepherd (2010) má v Indonésii ilegální obchod se zvířaty svůj vlastní neudržitelný rozměr, který se dá nazvat krizí a hrozbou pro ochranu přírody. Nikde tato krize není zřejmější než v Asii (Davies, 2005). S ohledem na indonéské právní předpisy a nařízení, je velká část tohoto obchodu prováděna legálním způsobem. Jak ale uvádí Shepherd (2010), vedle legálního obchodu je hojně a často prováděn obchod ilegální, avšak prosazování zákona na ochranu živočichů a vymáhání trestů pro obchodníky jsou v Indonésii nedostatečné. Toto je známka toho, že je v Indonésii všeobecně nízká úroveň uplatňování a prosazování právních předpisů a nařízení pro obchod se zvířaty (Nijman, 2005, Shepherd 2006, Ng a Nemora 2007, Shepherd a Nijman 2007). Mnoho sběratelů volně žijících živočichů považuje vlastnictví chráněných druhů jako symbol společenského postavení (Shepherd et al., 2004). V návaznosti na to prodejci často podporují prodej chráněných druhů živočichů díky skutečnosti, že ohroženost zvířat používají jako prodejní argument a klece se plní zvířaty stále více a více, bez ohledu na vyzorovanou vysokou úmrtnost prodávaných zvířat (Shepherd et al., 2004).

Obrázek 2 Ilegálně prodávaná divoká zvířata na trhu Jatinegara, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

3.4 Poptávka po obchodu se zvířaty v Indonésii

Jak bylo naznačeno již v úvodu, se zvířaty se obchoduje za různými účely. Mezi ty hlavní v Indonésii patří prodej zvířat jako domácích „mazlíčků“, ke konzumaci, pro tradiční medicínu, magii a náboženství, prodejem jejich částí jako dekorace apod. (Shepherd et al., 2004). Podle studie provedené Dr. Chrisem R. Shepherdem (regionální ředitel organizace TRAFFIC pro jihovýchodní Asii), bylo na jednom z největších trhů se zvířaty na Sumatře, v Medanu, který patří k největším trhům svého druhu, vyzorováno, že největší podíl na obchodu má obchod se zvířaty jako domácími „mazlíčky“. Následoval prodej zvířat určených ke konzumaci a tradiční medicínu, ačkoli oproti obchodu se zvířaty jako s domácími „mazlíčky“, byl poměr prodeje za tímto účelem velmi malý (4% druhů určených pro jídlo a 10,3 % určených pro tradiční medicínu) (Shepherd et al., 2004). Přes právní ochranu jsou často chovány jako „mazlíčci“ chráněné druhy (Nijman, 2005).

Obrázek 3 Ptačí trh Jalan Bintang, Medan (Zdroj: František Přibrský, 2013)

Obrázek 4 Obchod s ptáky na trhu Jalan Bintang, Medan (Zdroj: František Přibrský, 2013)

3.4.1 Obchod s domácími „mazlíčky“

Ve vnitrostátním obchodu se zvířaty v Indonésii je nejvíce rozšířený právě obchod se zvířaty, jako s domácími „mazlíčky“. Nejrozšířenější a neoblíbenější komoditou v tomto obchodu jsou ptáci (Shepherd et al., 2004). Mezi populární patří pěvci a okrasní ptáci. Dalšími poptávanými druhy zvířat jsou ta, které jsou jednoduše neobvyklá. Tyto druhy nabízené jako „novinky“ jsou zpravidla obtížné na chov v zajetí a proto trpí na trzích velkou mortalitou, jelikož welfare prodávaných zvířat je většinou velmi špatný (Baker et al., 2013). Avšak tyto druhy jsou prodávány za vysokou cenu kvůli tomu, že jsou neobvyklé, vzácné, či státem chráněné (např. dravci, zoborožci, tygři apod.) a také zvyšují společenské postavení majitele. Držení ohroženého a chráněného druhu u jejich majitelů vyvolává pocit, že jsou nad zákonem.

Obrázek 5 Poletuchy určené k prodeji jako domácí „mazlíčky“ na trhu Jatinegara, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

3.4.2 Obchod pro jídlo, tradiční medicínu, magii a náboženství

Dalším častým důvodem lovu divokých zvířat je jejich konzumace. Nejčastěji se setkáváme s lovem divokých zvířat za tímto účelem ve venkovských oblastech, ale někdy jsou tyto zvířata převáženy na velké trhy, jako je ten v Medanu (Shepherd et al., 2004). V Medanu se dokonce nacházejí restaurace, které jsou specializované na divoká zvířata. Tyto restaurace jsou z pravidla zásobovány přímo lovci, což je pro obě strany výhodnější v porovnání s tím, že by v tomto řetězci byl zahrnut ještě trh. Nejčastěji se loví ke konzumaci ptáci (Shepherd, 2006) a primáti (Shepherd, 2010). Prodejci zmiňují, že jsou schopni druhy

určené ke konzumaci prodat okamžitě a tudíž poklesy počtu těchto druhů na trzích, jsou způsobeny pravděpodobně nedostatkem zásobování, oproti nedostatku poptávky po nich. V Tabulce. 1 a Tabulce. 2 je uvedeno pár nejčastěji prodávaných druhů za těmito účely a jejich ceny.

Obrázek 6 Makakové jávští (*Macaca fascicularis*) prodávaní na trhu Jatinegara, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Zvířata jsou v Indonésii lovena také pro medicínské a magické účely. Medicínské účely jsou z této dvojice důvodů více časté. Avšak podle rozhovorů s prodejci, je zřejmé, že hlavně v městských oblastech lidé stále více přecházejí od tradiční medicíny k té moderní a hlavně mladé generace přestávají těmto a magickým praktikám věřit (Shepherd et al., 2004). Nicméně lidé žijící na vesnicích a poblíž lesa, stále věří a dodržují tyto tradiční praktiky.

Obrázek 7 Kaloni malajští (*Pteropus vampyrus*) určené k prodeji pro medicínské a magické účely na trhu Jatinegara, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

V Medanu a potažmo celé Indonésii je početná čínsko-budhistická populace. Součástí náboženství této etnické menšiny je vypouštění některých druhů zvířat, jako jsou sladkovodní želvy, ptáci aj. Tyto náboženské účely tvoří také značnou část poptávky na trzích (Shepherd et al., 2004).

3.4.3 Nejčastěji obchodované druhy zvířat v Indonésii

Mezi nejfrekventovanějšími obchodovanými ptačími „mazlíčky“ na Sumatře se vyskytují například panenka muškátová (*Lonchura punctulata*), majna jávská (*Acridotheres javanicus*), holoubek vlnkovaný (*Geopelia striata*), šama bělořítá (*Copsychus malabaricus*), atd.. Mezi savci zase například makak jávský (*Macaca fascicularis*), oviječ skvrnitý (*Paradoxurus hermaphroditus*), outloň váhavý (*Nycticebus coucang*), makak vepří (*Macaca nemestrina*), atd.

Obrázek 8 Makak jávský (*Macaca fascicularis*) určený k prodeji trhu Pramuka, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Obrázek 9 Outloni přebarvení na bílo na trhu Jatinegara, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Tabulka 1 Příklady druhů ptáků nejčastěji používaných pro jídlo (Shepherd et al., 2004)

Třída: Ptáci				
Český název	Latinský název	Cena v IDR (indonéska rupie)	Cena v USD* (americký dolar)	Cena v CZK* (česká koruna)
Husička malá	<i>Dendrocygna javanica</i>	20 000	2	72,52
Chřástal běloprsí	<i>Amaurornis phoenicurus</i>	7 000	0,7	25,38
Holub zelenokřídlý	<i>Chalcophaps indica</i>	10 000	1	36,26

Tabulka 2 Příklady druhů primátů nejčastěji používaných pro jídlo (Shepherd et al., 2004)

Třída: Savci				
Český název	Latinský název	Cena v IDR (indonéska rupie)	Cena v USD* (americký dolar)	Cena v CZK* (česká koruna)
Makak jávský	<i>Macaca fascicularis</i>	25 000 – 50 000	2,5 - 5	90,65 – 181,30
Makak vepří	<i>Macaca nemestrina</i>	50 000 – 100 000	5 - 10	181,30 – 362,60
Hulman stříbrný	<i>Trachypithecus cristatus</i>	50 000 – 100 000	5 - 10	181,30 – 362,60

* Ceny jsou uvedeny podle kurzovního lístku ČNB platného pro den 31. 12. 2001: 1,00 USD = 36,26 CZK, kdy byla ukončena zdrojová studie od Shepherd et al. (2004), od té doby se ceny zvířat i kurz měn částečně změnily, ale pro ilustraci cen zvířat na černém trhu je to dostačující (Finance media a.s., 2013).

Mezi nejčastěji prodávanými druhy, prodávanými pro účely tradiční medicíny a magie, patří například panenka muškátová (*Lonchura punctulata*), panenka bělohlavá (*Lonchura maja*), panenka černohlavá (*Lonchura atricapilla*), panenka tříbarvá (*Lonchura malacca*), snovač asijský (*Ploceus philippinus*), vrabec polní (*Passer montanus*), konipas pralesní (*Dendronanthus indicus*), konipas horský (*Motacilla cinerea*). Jak zmínil jeden z největších prodejců těchto druhů v Medanu, mezi 30-50% panenek umírá během prvních 24 hodin před prodejem. V Tabulce. 3 a Tabulce. 4 je uvedeno několik nejčastěji prodávaných druhů pro tyto účely, jejich ceny, prodávané části těl a jejich použití.

Tabulka 3 Druhy ptáků používané pro tradiční medicínu a magii (Shepherd et al., 2004)

Třída: Savci			
Český název	Latinský název	Používané části	Účely použití
Kur bankivský	<i>Gallus gallus</i>	Maso ze samčích exemplářů	Pojídáno muži, aby zaujali ženy.
Perepel a křepelka	<i>Turnix a Coturnix spp.</i>		Pro udržení věrnosti manžela.
Holub	<i>Treron spp.</i>	Maso	Pojídáno těhotnými ženami, aby jejich děti byly krásné.
Hrdlička šedotemenná	<i>Streptopelia bitorquata</i>		Léčba astma. Voda je podávána ptákovi a po několika jeho kontaktech se zobákem je odebrána a vypita nemocnou osobou.
Kukačka vraní	<i>Centropus sinensis</i>	Zlomené kosti	Účel neznámý
Datel zlatohřbetý	<i>Dinopium javanense</i>	Živý	Držení prodejci pro přilákání kupců (forma magie).
Bulbul korunkatý	<i>Pycnonotus zeylanicus</i>	Maso	Léčba poruch řeči.
Žluva černošijná	<i>Oriolus chinensis</i>	Maso	Pojídáno těhotnými ženami, aby jejich děti byly krásné.
Vrána, krkavec	<i>Corvus spp.</i>	Krev	Prostředek používán magií pro léčbu poruch jater.
Šáma stračí	<i>Copsychus saularis</i>	Maso	Léčba poruch řeči.
Ťuhýk	<i>Lanius spp.</i>	Znamení	Pokud je slyšet jeho volání poblíž vesnice, někdo z vesnice zemře.
Konipas	<i>Motacilla spp.</i>	Vypuštění	Vypuštění pro účely víry (Buddhistická víra).
Majna obecná a majna jávská	<i>Acridotheres tristis a Acridotheres javanicus</i>	Maso	Léčba impotence a dýchacích obtíží.
		Olej	Léčba vad řeči u dětí.
Loskuták posvátný	<i>Gracula religiosa</i>	Vypuštění	Léčba poruch řeči.
Rýžovník šedý	<i>Padda oryzivora</i>	Vypuštění	Pomoci mužům dosáhnout ženy.
Panenka	<i>Lonchura</i>	Vypuštění	Vypuštění pro účely víry (Buddhistická víra).
Vrabec polní	<i>Passer montanus</i>	Vypuštění	Očištění hříchů (Buddhistická víra).
		Maso	Léčba impotence.
Snovač asijský	<i>Ploceus philippinus</i>	Vypuštění	Vypuštění pro účely víry (Buddhistická víra).

Tabulka 4 Savci používaní pro tradiční medicínu a magii (Shepherd et al., 2004)

Třída: Savci			
Český název	Latinský název	Používané části	Účely použití
Kaloň malajský	<i>Pteropus vampyrus</i>	Maso a orgány	Léčba astma.
Outloň váhavý	<i>Nycticebus coucang</i>	Maso	Léčba astma.
Luskoun ostrovní	<i>Manis javanica</i>	Jazyk (schováno v kapse)	Ochrana proti černé magii.
		Šupiny	Ochrana proti onemocnění, magii.
Dikobraz krátkoocasý	<i>Hystrix brachyura</i>	Brka (noseno nebo uchováváno doma)	Ochrana proti magii.

3.4.4 Fluktuační živých exemplářů na trzích v Medanu

Jak je vidět ze studie Shepherd et al. (2004), obchod se zvířaty v hlavním městě Sumatry, Medanu, je obrovský s velmi širokým spektrem obchodovaných druhů. V této studii je fluktuační patrná u některých druhů, kdy byl zaznamenán vysoký počet jedinců jeden měsíc a ostrý pokles měsíc druhý. Uvést můžeme příklad z této studie, kdy v květnu roku 1997 bylo zaznamenáno 150 kusů papoušků lori červených a v následujícím měsíci byli zaznamenáni jen 3, nebo kdy v červnu roku 1997 bylo zaznamenáno 35 outloňů váhavých a následný měsíc nebyl zaznamenán žádný.

3.4.4.1 Export

Jedním z největších zaznamenaných uzlů pro vývoz divokých zvířat v západní Indonésii je Medan, kde se vyskytuje mezinárodní letiště a mezinárodní přístav. V první řadě je to způsobeno nedostatečným prosazováním daných zákonů v návaznosti na neustálou poptávku po zvířatech. Z medanského trhu jsou zvířata nejčastěji exportována do Malajsie, Singapur, Thajska a dalších destinací. Ze studie Shepherd (2004) vyplývá, že obchodníci k exportu do těchto destinací nepoužívají CITES povolení ani nedodržují jakékoliv jiné právní postupy.

Zvířata jsou často kupováni medanskými prodejci na jiných velkých trzích v hlavním městě Indonésii, Jakartě, zejména na trhu Pramuka. Z Medanu se zvířata posílají do dalších zemí. Zákazníci z Malajsie a Singapur a občas dalších zemí také přicházejí do Medanu zvířata kupovat. V porovnání s Jakartou jsou kontroly a prosazování předpisů v Medanu

pro pašování zvířat příznivější. Podle prodejců je to důvod proč jsou zvířata dříve pašovaná z Indonésie skrz letiště v Jakartě, přeposílána do Medanu, kde je pašování jedno z nejjednodušších v celé Indonésii (Shepherd et al., 2004).

3.4.4.2 Import

Mnoho druhů přístupných na medanském trhu se zvířaty nepocházejí z Indonésie. Nejčastěji jsou importováni obchodníci z Jakarty do Medanu, k dalšímu prodeji (Shepherd et al., 2004). Tyto druhy se do Jakarty dostávají z Číny, Singapuru, Malajsie a eventuálně Thajska. Zvířata jsou do Medanu importovány pravděpodobně skrz Penang (Malajsie). Zatímco zvířata se často do Jakarty dováží legálně, do Medanu jsou importovány nelegálně a prodejci zmiňují, že se tam dovážejí přes medanský přístav Belawan. Bylo zaznamenáno, že některé druhy se dostávají do Malajsie i z Vietnamu, tudíž je patrné, že zvíře projde rukami celého řetězce obchodníků, než se dostane ke svému novému majiteli. Podle obchodníků jsou zvířata ze Singapuru pašována vzduchem a jedná se často o drahé ptáky pocházející z jižní Ameriky. Velká část těchto druhů je chráněna úmluvou CITES a tudíž je nutné mít povolení pro jejich dovoz. Obchodníci sami zmiňují, že mnohem jednodušší a levnější je přivést zvířata do Medanu nelegálně, než získat povolení a dovést je legálně (Shepherd et al., 2004).

Některé druhy dovezené do Medanu pocházejí z jiných částí Sumatry. Z tohoto faktu je patrné, že místní populace již nebyly dostatečně velké, aby pokryly místní poptávku. Tento fakt je však zapotřebí více prošetřit.

3.5 Způsob odchytu zvířat

Převážně mláďata větších savců, se na trhy dostanou po tom, co jim lovci zabijí matku a chytí je (např. Giboni, orangutani, divoké kočky) (Nijman, 2005). Shepherd (2004) zmiňuje ve své studii, že mnohokrát zaznamenal prodej mláďat v tak nezralém věku, že jejich oči ještě nebyli otevřené (např. vydry a divoké kočky).

Obrázek 10 Zabavení orangutani bornejští (*Pongo pygmaeus*), kteří byli nelegálně drženi jako domácí „mazlíčci“. COP Samarinda, Kalimantan (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Po odchytu je poměrně běžná praktika lovců a prodejců, že vytrhnou jedincům zuby, aby nemohli své majitele pokousat a stali se tak „vhodnějšími mazlíčky“. Toto se běžně provádí u outloňů váhavých (*Nycticebus coucang*), kteří vytrhnutím jejich zubů, jež běžně používají k získávání rostlinné mízy či pryskyřice a další potraviny (Starr a Nekaris, 2013), ztrácejí jakoukoliv šanci na přežití ve volné přírodě a tedy i na případné znovu vypuštění (Nekaris et al., 2013). Navíc to často vede k infekci, způsobující někdy i jejich smrt (Nekaris a Streicher, 2008).

Obrázek 11 Nelegálně prodávání outloni váhaví (*Nycticebus coucang*) ve skladových prostorách na trhu Pramuka, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Obrázek 12 Prodejci jsou si vědomi, že prodejem absolutně chráněných indonéských druhů porušují zákon a tak druhy zvířat jako jsou outloni, často schovávají před zraky široké veřejnosti (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Mnoho nevybíravých praktik je každodenně prováděno k odchytu ohromného počtu druhů. Obchodníci od lovců odebírají všechny druhy, bez ohledu na to, jak nevhodní jsou jako „mazlíčci“ či ptáci do klece. Z těchto důvodů jsou druhy loveni i v případě, že po nich není vysoká poptávka. Také platí, že čím vzácnější druh je, tím více se zvyšuje jeho prestiž pro lovce a prodávajícího (Shepherd et al., 2004). Obecně lze říci, že divoká zvířata jsou lovena a obchodována oportunisticky a není potřeba vysoká poptávka po jednotlivých druzích.

Obrázek 13 Zvířata jsou na trzích často drženi v absolutně nevyhovujících podmínkách. Pramuka, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

3.5.1 Odchyt živých ptáků

Živí ptáci jsou odchytáváni třemi základními technikami- ptačí lep, sítě, nástrahy na nohy. Dále lovci u některých druhů jako jsou šama stračí, orli, jestřábi, sovy, zoborožci a papoušci, vybírají mláďata přímo z hnízd. Lovci často znají lokality hnízd a vybírají je každoročně (Shepherd et al., 2004).

Obrázek 14 Endemit ostrova Sumatra sojkovec dvoubarvý (*Garrulax bicolor*) je často chytán a chován jako domácí „mazlíček“. Jeho stavy v přírodě z tohoto důvodu stále klesají. Pravděpodobně největší ptačí trh na světě Pramuka, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Obrázek 15 Papoušci vystaveni spalujícímu slunci na trhu Pramuka, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2013)

3.5.1.1 Ptačí lep

Ptačí lep je lepící substance, která se nanese okolo návnady lákající ptáky. Ptáci přiletí ve snaze vyhnat vetřelce (zvukové nástrahy), nebo prozkoumat možnosti krmení (oblíbená potrava) a jsou chyceni pomocí ptačího lepu. Při vypáčení ptáků často dochází k jejich zranění (Shepherd et al., 2004).

3.5.1.2 Sítě

Podle Shepherd et al. (2004), jsou sítě jsou umísťovány na strategických místech v blízkosti ovocných stromů nebo přes vodní cesty. Ptáci se do nich chytají v letu. Na ptáky živící se na zemi a vodní ptáky jako jsou kachny a chřástalovití (*Rallidae*), se nastavují nízké sítě v rákosových oblastech. Ptáci jsou poté poháněni do sítí, kde se chytají.

3.5.1.3 Nástrahy na nohy

Pasti vyrobené z provázků nebo jemného drátu jsou nastaveny okolo cest nebo na frekventovaných místech pro velké po zemi pohybující se ptáky. Pasti jsou nastavené tak, aby ptáka nezabily, ale aby ho chytily za nohu. Pasti jsou nastavovány také v hnízdech dravců k chycení dospělých ptáků (Shepherd et al., 2004).

3.5.2 Odchyty živých savců a plazů

Mnoho druhů savců a plazů jsou příležitostně chytány zaměstnanci plantáží, dřevorubci a dalšími lidmi, kteří pracují v lese. Jejich prodej poskytuje zajímavý vedlejší příjem (Shepherd et al., 2004). Obchody jsou však nejvíce zásobovány lovci.

Plazy jako hadi či želvy jsou nejčastěji exportováni na maso a obchod s kožešinami. Plazy jsou prodáváni jako novinka. Želvy se také prodávají v akvaristických obchodech. Savci se prodávají hlavně na maso a jako domácí „mazlíčci“. Obchodníci tvrdili, že mohou sehnat i velké druhy savců jako jsou orangutani, tygr sumaterský, siamang, medvěd malajský a další druhy. Jak zmínil jeden obchodník v reportu Dr. Chrise Shepherd et al. (2004): „Jakékoliv zvíře je k dispozici, pokud máte peníze!“.

Obrázek 16 Nechtěné mládě medvěda malajského (*Helarctos malayanus*), který byl chován jako domácí „mazlíček“. Záchránná stanice KWPLH, Balikpapan, Kalimantan (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Lovci jsou nejvíce zaměřeni na druhy savců, kterými jsou outloň váhavý, makaci, hulmani, veverky a kaloni.

Obrázek 17 Zabavený outloň váhavý (*Nycticebus coucang*) BKSDA severní Sumatra, Zoo Siantar, Sumatra (Zdroj: František Příbrský, 2013)

Obrázek 18 Zabavený outloň váhavý (*Nycticebus coucang*) BKSDA severní Sumatra, Zoo Medan, Sumatra (Zdroj: František Příbrský, 2012)

3.5.2.1 Odchyt primátů zabitím matky

Primáti jsou často chytáni jako mláďata tak, že se zabijí jejich matky a odeberou mláďata, která zůstanou lpět na mrtvém rodiči. Je tomu tak hlavně u druhů, jako jsou giboni, orangutani, apod., kde je poptávka po mláďatech (Nijman, 2005). Často se však stane, že lovci s matkou zastřelí také mládě nebo mládě zemře po pádu mrtvého rodiče na zem. Pokud mládě přežije je často příliš mladé na přežití bez matky (Shepherd et al., 2004).

Obrázek 19 Mládě outloně bez matky určené k prodeji a skryté ve skladových prostorách na trhu Pramuka, Jakarta (Zdroj: František Příbrský, 2012)

3.5.2.2 Pasti

Pasti jako například sítě se nejčastěji využívají k chytání druhů, u kterých jsou komerčně hodnotné jak mláďata, tak dospělí jedinci (Nijman, 2005). Těmito druhy jsou například outloni, makaci, hulmani, veverky atd. Sítě se využívají také na chytání kaloňů, kdy jsou navlečeny na stromy v blízkosti hnízdišť. Netopýři se často chytají pomocí dlouhých tyčí, na kterých je navázaný háček. Lovci stojící pod hnízdy uchytí vyrušené netopýry háčky houpatými pohyby tyče. Avšak tato metoda se jeví jako mnohem méně efektivní než použití sítí. Na indonéských ostrovech Sulawesi a Sarawak (Malajsie) jsou kaloni chytáni také pomocí provázků s háčky uchycenými na papírových dracích (Shepherd et al., 2004). Není známo, jestli je tato technika používána na Sumatře.

3.6 Vliv trhů se zvířaty na divoké populace

Adekvátní odhad vlivu trhu s divokými zvířaty na jejich populace v přírodě, by si vyžadoval intenzivní průzkum. Na realizaci takového průzkumu by byl nutný častý a intenzivní kontakt s prodejci, kdy by kromě přítomnosti druhu a jeho hojnosti, musely být zaznamenávány skutečné počty nových zásob a jejich frekvence (Shepherd et al., 2004). Aby byl odhad vlivu obchodu na divoké populace adekvátní, je podle Dr. Chrise R. Shepherda doporučen časový rámec pozorování každý den, nebo alespoň jednou týdně. Nicméně s ohledem na to, že všichni jedinci zaznamenaní ve studii Shepherd (2004) v letech 1997 až 2001, pocházeli z divoké přírody a měsíční vysoké fluktuační jsou patrné, nemůže být dopad trhů se zvířaty na životaschopnost divokých populací jiný než negativní. Ukažme si to na následujícím příkladu, kdy byl zaznamenán v letech 2000-2001 vzestupný trend na trzích v Medanu s kriticky ohroženým (viz. Slovník) poddruhem loskutáka posvátného (*Gracula religiosa*) a to loskuták velký (*Gracula religiosa robusta*), který je endemitem ostrova Nias, ležícím na západním pobřeží ostrova Sumatra. V současné době je pravděpodobné, že tento druh je v přírodě vyhuben a už ani na ptačím trhu se s ním nesetkáme. Na tomto současném stavu se společně se ztrátou životního prostředí podílel právě lov za účelem tohoto ptáka chovat jako domácího „mazlíčka“ v kleci.

Kromě ohrožení lovených druhů živočichů vyhubením, má lov podstatný ekologický dopad. Je to hlavně z důvodu, že může způsobit pomalou rekonvalescenci vegetace, jelikož lovci upřednostňují velké druhy obratlovců, kteří fungují jako rozšiřovači semen (Corlett, 1988).

3.7 Indonéská legislativa pro obchod se zvířaty

Indonésie má všeobecně poměrně dostačující právní legislativu na kontrolu a regulaci obchodu se zvířaty. Jak již bylo zmíněno výše, problém je v tom, že prosazování těchto právních předpisů není dostačující (Shepherd 2006, Ng a Nemora 2007, Shepherd a Nijman 2007).

3.7.1 Indonéská vnitrostátní legislativa pro obchod se zvířaty

Zákon o Indonéské republice č. 5 o zachování živých zdrojů a ekosystémů (Act of the Republic of Indonesia on Conservation No. 5 of Living Resources and Ecosystems), byl schválen roku 1990. Tento zákon je více známý jako Zákon o zachování přírody č. 5 ('UU No. 5' nebo Conservation Act No. 5) a slouží jako základ pro kontrolu a regulaci obchodu s volně žijícími zvířaty (Nash, 1993). Úmyslné porušení tohoto zákona se může trestat odnětím svobody až na dobu pěti let nebo pokutou do výše 100 000 000 indonéských rupií (Podle kurzovního lístku ČNB platného pro den 6. 11. 2013: 100 000 000,00 IDR = 167 200,00 CZK) (Finance media a.s., 2013). Protiprávní jednání z nedbalosti, se může trestat odnětím svobody až na jeden rok nebo pokutou do výše 50 000 000 indonéských rupií (Podle kurzovního lístku ČNB platného pro den 6. 11. 2013: 50 000 000,00 IDR = 83 600,00 CZK) (Finance media a.s., 2013).

Divoká zvířata v Indonésii, s ohledem na obchodování s nimi, se dělí na dvě velké skupiny. První skupinou jsou absolutně chráněné druhy, se kterými není povoleno jakkoliv obchodovat. Sběr a obchod s ostatními zvířaty je povolen, ale musí se dodržovat rozsáhlé sběrné a exportní kvóty pro dodávku na domácí i mezinárodní trh, které neberou ohled na to, zda jsou druhy uvedeny v CITES II nebo CITES III (Shepherd, 2010). Pro druhy zapsané v CITES I nejsou žádné exportní kvóty a jakýkoliv komerční mezinárodní obchod s těmito druhy je zakázán nebo chráněn indonéskou národní legislativou.

Sběrné a exportní kvóty jsou stanovovány každoročně pro všechny absolutně nechráněné druhy včetně druhů uvedených v přílohách CITES. Proces stanovování kvót je prováděn každoročně na setkání různých zúčastněných stran zahrnující PHKA, Indonéský institut věd (LIPI, vědecký orgán CITES), příslušné nevládní organizace a licencované obchodníky s divokou zvěří. Kvóty jsou hlášeny PHKA na sekretariátu CITES na začátku každého roku. CITES vyžaduje vědecky podložené posouzení známé jako 'non-detriment findings', které má být provedeno ještě před vývozem druhů uvedených v přílohách CITES.

Toto posouzení má za úkol vyhodnotit, zda obchod s ulovenými exempláři nebude mít škodlivý účinek na zachování druhu ve volné přírodě. Vědecký orgán vyvážejícího státu posouzení provede na základě informací o rozšíření druhu, velikosti a stavu populace, populačních trendech, lovu a dalších ekologických a biologických parametrech. Vyhodnocuje se také míra obchodu, vnitrostátní využívání druhu a další faktory ovlivňující druh ve volné přírodě (CITES, 2014). Toto posouzení může být provedeno samotnými zodpovědnými orgány, které někdy spoléhají na spolupráci s nevládními organizacemi a výzkumnými institucemi. Národní sběrné kvóty jsou rozděleny podle provincií, kde z každé vymezené oblasti je povoleno odchytit omezené množství jedinců. Volně žijící zvířata nemohou být lovena zákonným způsobem z provincie, která nemá přidělenou kvótu pro daný druh. Pokud vývozci nenaplní přidělenou kvótu v jedno kalendářním roce, tak zbytek množství propadá a nemůže být přidán do kvóty roku následujícího (Shepherd, 2008).

Nicméně v Indonésii nejsou před stanovením kvót prováděny žádné robustní studie a tak neexistují přesné údaje, ze kterých by se dala odhadnout udržitelná úroveň odběru. Kromě toho sběrné a exportní limity nejsou dostatečně monitorovány a vymáhány (Shepherd, 2006).

Tabulka 5 Roční sběrné a exportní kvóty pro Cibetky z roku 2006 (The Ministry of Forestry, Republic of Indonesia, 2014)

Druh	Lokalita sběrné kvóty	Celkový počet	Roční vývozní kvóta
Cibetka tangalunga	Jižní Sumatra	100	90
Cibetka malá	Jižní Sumatra	100	90
Ovíječ skvrnitý	Západní Java	50	180
	Centrální Java	50	
	Lampung (Jižní Sumatra)	50	
	Severní Sumatra	50	
Celkem		400	360

Hrozba délky výkonu trestu v indonéském vězení nebo hrozba takto vysoké sankce je pro běžného Indonésana, s ohledem na současné životní podmínky a průměrné platy v Indonésii, velmi významná. Avšak zatímco legislativa pro kontrolu a regulaci obchodu s volně žijícími živočichy je v Indonésii poměrně komplexní, vymáhání a efektivita těchto

zákonů k boji proti současné úrovni obchodu s volně žijícími živočichy jsou stále nedostatečné (Shepherd 2006, Ng a Nemora 2007, Shepherd a Nijman 2007)).

3.7.2 Úřady zodpovědné za vymáhání indonéské legislativy

3.7.2.1 PHKA- Perlindungan Hutan dan Konservasi Alam

Directorate General of Forest Protection and Nature Conservation (Generální ředitelství ochrany lesa a ochrany přírody), se v indonéštině nazývá Perlindungan Hutan dan Konservasi Alam (PHKA). Je to orgán, zodpovědný za uplatňování zmíněné Indonéské legislativy a je také indonéským výkonným orgánem pro Úmluvu o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES) (Shepherd, 2006). PHKA spadá pod Ministerstvo lesního hospodářství (The Ministry of Forestry, Republic of Indonesia, 2014)

3.7.2.2 BKSDA- Balai Konservasi Sumber Daya Alam

Natural Resources Conservation Agency (Úřad pro ochranu přírodních zdrojů), se v indonéštině nazývá Balai Konservasi Sumber Daya Alam (BKSDA). Je to orgán pracující pod PHKA a je zodpovědný za prosazování „Zákona o zachování přírody č. 5“ z roku 1990 v terénu (Shepherd, 2010). BKSDA spolupracuje s policií, celními a dalšími vynuocovacími orgány a je také zodpovědná za řešení všech forem zločinů s volně žijícími živočichy. Indonéská legislativa umožňuje těmto úřadům zabavení všech chráněných exemplářů, které byly účastníky protiprávního jednání. Avšak prosazování tohoto zákona je často nedostačující (Shepherd 2006, Ng a Nemora 2007, Shepherd a Nijman 2007). Obchodníci jsou si plně vědomi tohoto zákona (Shepherd et al., 2004), ale i přesto otevřeně a neskrytě obchodují často i s druhy, podle indonéského zákona absolutně chráněnými.

Příkladem může být studie (Shepherd, 2010), provedená v letech 1997 až 2008 v šedesátišesti průzkumech ptačího trhu v Medanu (Severní Sumatra), kde jsou mimo ptáků otevřeně prodávány další druhy živočichů včetně primátů. V této studii bylo vyzorováno celkově 1953 primátů 10 druhů. Z těchto deseti druhů jich šest spadá do skupiny absolutně chráněných indonéskými zákony a pro obchodníky tedy hrozilo postižení podle zákonů popsaných výše. Tabulka 6 ukazuje pozorované druhy primátů, jejich status ohrožení a status ochrany. Bylo dokonce potvrzeno jedním členem BKSDA, že vymáhání těchto zákonů je obtížné a není prováděno intenzivně, pokud vůbec. Také zmínil, že členové BKSDA jsou trénováni v identifikaci druhů, ale kapacity jsou nedostatečné, stejně tak jako motivace členů. Navíc někteří prodejci na ptačích trzích tvrdí, že se obchodu zúčastňují někteří samotní

členové PHKA. Pokud je to pravda, vymáhání tohoto zákona je o to více komplikované (Shepherd et al., 2004).

Tabulka 6 Seznam pozorovaných druhů, počet jedinců a ochranné statusy (Shepherd, 2010)

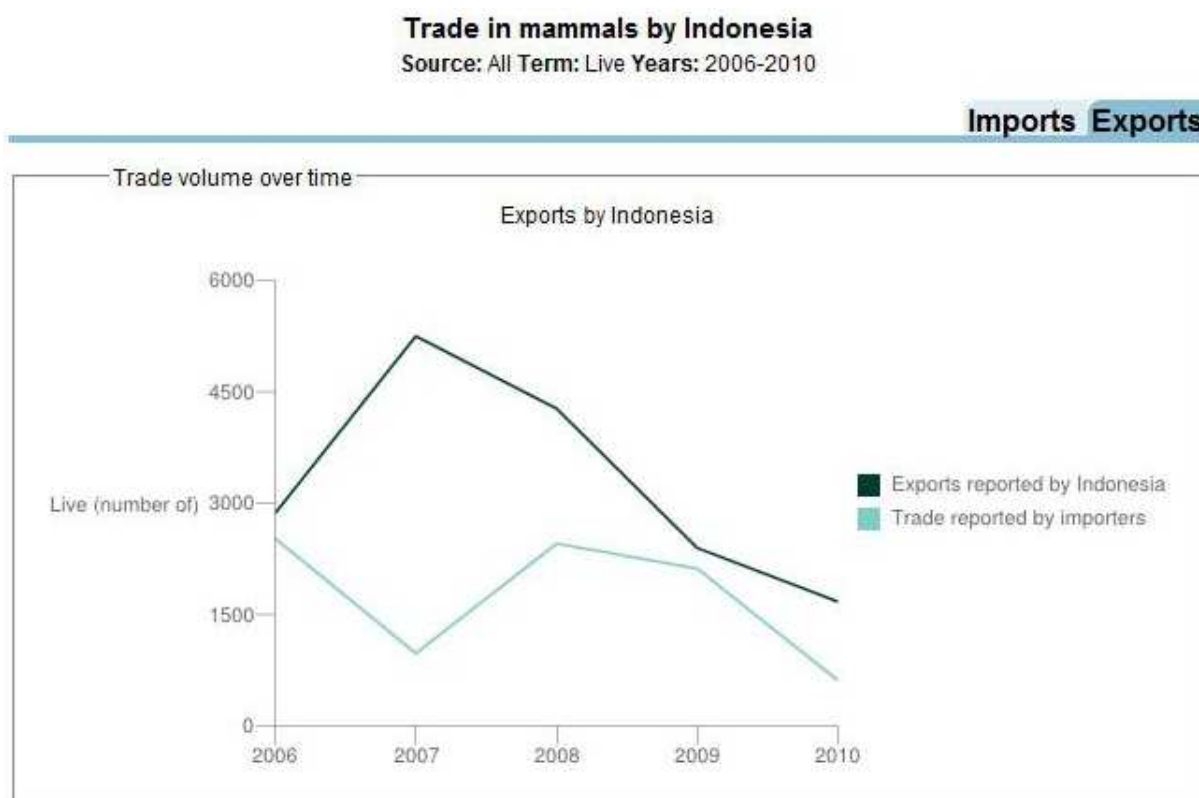
Český název	Latinský název	Počet pozorovaných jedinců	Status ochrany podle indonéské legislativy	IUCN Red List status	Zařazení do příloh CITES
Outloň váhavý	<i>Nycticebus coucang</i>	714	Absolutně chráněn	Zranitelný	I
Makak jávský	<i>Macaca fascicularis</i>	774	Obchod regulován	Málo dotčený	II
Makak vepří	<i>Macaca nemestrina</i>	380	Obchod regulován	Zranitelný	II
Hulman stříbrný	<i>Trachypithecus cristatus</i>	65	Obchod regulován	Blízko ohrožení	II
Hulman jávský	<i>Trachypithecus auratus</i>	3	Absolutně chráněn	Zranitelný	II
Hulman ebenový	<i>Presbytis thomasi</i>	7	Absolutně chráněn	Zranitelný	II
Hulman černochocholatý	<i>Presbytis melalophos</i>	4	Obchod regulován	Ohrožený	II
Siamang	<i>Symphalangus syndactylus</i>	2	Absolutně chráněn	Ohrožený	I
Gibon tmavoruký	<i>Hylobates agilis</i>	3	Absolutně chráněn	Ohrožený	I
Gibon lar	<i>Hylobates lar</i>	1	Absolutně chráněn	Ohrožený	I

3.7.3 CITES v Indonésii

Indonésie se stala smluvní stranou CITES od svého přistoupení v prosinci 1978 a v platnost v Indonésii CITES vstoupila v březnu roku 1979 (CITES, 2014). CITES nijak neovlivňuje vnitrostátní obchod, ale provádí kontroly na mezinárodní úrovni obchodu s divokými živočichy a planě rostoucími rostlinami. Národní ochrana druhů ne vždy odpovídá předpisům CITES (Shepherd et al., 2004). Pro ukázkou je níže přiložen záznam z databáze CITES (Obrázek 1.) o počtu exportovaných savců z Indonésie z let 2006 – 2010.

V Indonésii je pověřen správou úmluvy CITES „Generální ředitelství ochrany lesa a ochrany přírody“ PHKA, což je Indonéské ministerstvo lesního hospodářství. Na provinční nebo okresní úrovni zařizuje prosazování této úmluvy „Úřad pro ochranu přírodních zdrojů“ BKSDA. BKSDA je také úřad zodpovědný za prosazování vnitrostátních právních předpisů na provinční nebo okresní úrovni (Shepherd, 2010).

Graf 20 CITES data o exportu savců z Indonésie v letech 2006-2010 (CITES, 2014)

Poznámka: Tento graf ukazuje přehled CITES záznamů o exportu savců z Indonésie v letech 2006 – 2010. Jedná se pouze o podmnožinu z 10 milionu záznamů, nalezených v CITES databázi o obchodu s divokými zvířaty. Podrobnější záznamy jsou k dispozici na: CITES (2014).

3.7.4 Povolení spojené s obchodem a ochranou volně žijících zvířat

3.7.4.1 Povolení a licence pro lovce a obchodníky

Vyhláška indonéskeho Ministerstva lesního hospodářství č. 447/Kpts- 11/2003 (revidována z vyhlášky Ministerstva lesního hospodářství č.62/Kpts- II/1998) vyžaduje, aby jakákoliv sklizeň planě rostoucích rostlin, či chytání volně žijících zvířat a jejich distribuce, byla prováděna na základě licence (Shepherd, 2008).

Posílání nebo přeprava volně žijících živočichů z jednoho místa do druhého v rámci Indonésie, musí být podloženo právními dokumenty podle článku 42, kapitoly X, nařízení vlády Indonéske republiky číslo 8 (1999), kde je uvedeno, zda je tento druh chráněn zákonem nebo není.

Sběratelé (lovci) a dodavatelé (nebo zprostředkovatelé) musí být registrováni u krajského Úřadu pro ochranu přírodních zdrojů (BKSDA), agentury pod Generálním ředitelstvím ochrany lesa a zachování přírody (PHKA). BKSDA je úřad odpovědný za regulaci obchodu s volně žijícími živočichy na provinční úrovni (Shepherd, 2010).

Všichni obchodníci s volně žijícími živočichy v Indonésii, musí být registrováni u PHKA. Kdo není registrován, nesmí lovit ani obchodovat s volně žijícími živočichy (Shepherd, 2008).

3.7.4.2 Povolení spojená s chovem zvířat a ochranářskými aktivitami

Dle indonéske legislativy jsou všechny volně žijící zvířata na území Indonésie majetkem státu. Každý kdo má zájem chovat za různými účely ohrožené druhy živočichů nebo druhy živočichů, na něž se vztahují sběrné a exportní kvóty, musí požádat o povolení pro chov u ředitelství PHKA, které sídlí v Jakartě. (The Ministry of Forestry, Republic Indonesia, 2014)

V oblasti ochrany a přemísťování zvířat, existuje několik povolení.

V případě záchranných akcí, či zabavování zvířat je potřeba vyplnit zprávu o vyšetřování BAP (Berita acara pemeriksaan).

Pro tuzemské přemísťování rostlin a zvířat slouží povolení SATS-DN (Surat angkut tumbuhan dan satwa liar dalam negeri).

Pro přemísťování rostlin a zvířat do zahraničí slouží povolení SATS-LN (Surat izin angkut tumbuhan dan satwa luar negeri).

3.8 Potřeba ochrany v Indonésii v návaznosti na problematiku černých trhů

Významná část obchodu je v Indonésii provozována nelegálně a porušuje indonéské zákony na ochranu volně žijících živočichů. Efektivní a přesné monitorování indonéských trhů se zvířaty by usnadnilo lepší prosazování práva, vedoucího k většímu dodržování vnitrostátních a mezinárodních právních předpisů a nakonec k většímu přínosu ochrany přírody (Shepherd et al., 2004). V této kapitole je opět třeba zmínit, že legislativa v Indonésii je relativně dobrá, ale je zde všeobecně nízká úroveň uplatňování a prosazování právních předpisů a nařízení pro obchod se zvířaty (Nijman 2005a, Shepherd 2006, Ng a Nemora 2007, Shepherd a Nijman 2007).

Nicméně, příklad úspěchu vynucení ukazuje, že lovecký vliv může být skvěle redukován tam, kde je dostatečná politická vůle. Corlett (2007) a Divies (2005) uvádí, že ukončení obchodu s divokými zvířaty a jejich částmi, by mělo mít největší regionální ochrannářskou prioritu. Je to i z toho důvodu, že lov je potencionálně jednodušeji kontrolovatelný než většina ostatních ochrannářských problémů tropických Asijských lesů.

3.8.1 Doporučení k regulaci obchodu s volně žijícími druhy

Shepherd et al. (2004), kteří se problematikou ilegálního obchodu se zvířaty v Jiho-východní Asii široce zabývají v rámci organizace TRAFFIC, zveřejnili několik základních doporučení, jak zlepšit situaci černých trhů se zvířaty a jeho vliv na volně žijící populace.

3.8.1.1 Výzkum volně žijících populací

Velké množství jedinců vyskytujících se na trzích, je odchyceno z volné přírody. Avšak pro lepší kvantifikování dopadu tohoto trhu na volně žijící populace, je nutné realizovat rozsáhlejší výzkum.

3.8.1.2 Zařazení a přeřazení druhů v příloze I nebo příloze II úmluvy CITES

Pro některé indonéské druhy je nutné zlepšení ochrany pomocí úmluvy CITES nebo vnitrostátních právních předpisů.

3.8.1.3 Zlepšení uplatňování a prosazování stávajících právních předpisů

Vynucovací orgány by měli být podporovány, aby lépe prosazovaly Zákon o zachování přírody (č. 5) z roku 1990 a předpisy CITES. Pro účinnou regulaci nelegálních

aktivit a vymáhání daných zákonů, je zásadní podpora spolupráce mezi vnitrostátními agenturami, kterými jsou celní úřady, BKSDA a policie. Lidé chyceni při porušování zákona by měli být penalizováni v plném rozsahu. Pracovníci kontrolních orgánů by měli být podporováni, aby pravidelně monitorovali trhy s volně žijícími živočichy a měli by zasahovat při protiprávním jednání. Kvóty pro lov zvířat a obchod s nimi v Indonésii, by měly být pečlivě sledovány a vymáhány.

3.8.1.4 Vybudování kapacity pro vynucovací agentury

Dovednosti identifikovat druhy v rámci místních vynucovacích orgánů jsou velmi nedostatečné. Tento nedostatek vážně omezuje výkon práva i v případech, kdy je dostatečná politická vůle a úsilí agentur v potlačení obchodu. Tento problém by měl být řešen pomocí vzdělávacích workshop, kurzů a pomocí výroby identifikačních prostředků, kterými jsou brožury a plakáty v indonéském jazyce. Tyto materiály by měly být distribuovány na všech úrovních vynucovacích agentur a výcvik by měl probíhat pravidelně. Stejný výcvik by měl být poskytnut také osobám působících na letištích a v přístavech.

3.8.1.5 Monitorování trhů s volně žijícími živočichy

Monitoring trhů s volně žijícími živočichy by měl probíhat pravidelně, aby bylo možné identifikovat vývoj v oblasti obchodu. Místní nevládní organizace a oddělení lesního hospodářství je třeba trénovat k provádění standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu. Případy nelegálního obchodování zaznamenané během monitorování je žádoucí oznámit příslušným orgánům, aby bylo podporováno zakázání těchto aktivit. Efektivní a správný monitorovací systém by usnadnil vymáhání a dodržování vnitrostátních a mezinárodních právních předpisů, což by přispělo k celkové ochraně přírody.

3.8.1.6 Vytvoření záchranných center pro zabavené živočichy

Je nezbytné, aby byly zřízeny záchranná centra pro volně žijící živočichy zabavené z nelegálního obchodu. Absence takových zařízení působí v současné době pro příslušné orgány jako překážka pro efektivní vymáhání zákonů. Je třeba poznamenat, že zoologické zahrady v Indonésii ve většině případů nejsou vhodné jako záchranná centra, kvůli jejich stávajícímu zařízení a řídicích postupech.

3.8.1.7 Osvětová kampaň pro veřejnost

Osvětová kampaň se zaměřením na obchodem ohrožované endemické a ohrožené druhy je naléhavě nutná. Veřejnost by měla být informována o právních předpisech chránící divoká zvířata stejně tak, jako o trestech, které hrozí za porušení těchto právních předpisů. Lidé potřebují, aby věděli o důležitosti divokých zvířat okolo nich a důležitosti jejich ochrany. Tyto osvětové kampaně by mohly být prováděny místními nevládními organizacemi a zoologickými zahradami ve spolupráci s vládními úřady a místními médii.

3.8.1.8 Plány na obnovu druhů

Nelegální obchod se zvířaty již zatlačil některé druhy a poddruhy, jako je například loskuták velký (*Gracula religiosa robusta*) na pokraj vyhynutí. Měly by být provedeny pečlivé studie s cílem identifikovat druhy v podobné situaci ohrožení. Měly by být vytvořeny a realizovány plány na obnovu populací těchto druhů. Tyto plány by mohli následovat úspěšné programy.

3.8.1.9 Terénní příručky

V současné době například neexistují žádné vhodné terénní příručky pro savce nebo plazy vyskytující se na Sumatře, které by přispěly k získávání znalostí o fauně tohoto ostrova. Vydání těchto identifikačních zdrojů, by mělo velmi pomoci při monitorování trhů a vynucování právních předpisů. Takovéto terénní příručky by měli být dvojjazyčné, vydávané v angličtině a indonéštině (Bahasa Indonesia), jako tomu je u příručky „Guide to the Birds of Borneo, Sumatra, Java and Bali“ (MacKinnon a Phillipps, 1993).

3.9 IUCN reintrodukční příručka

V současné době se počet reintrodukčních projektů významně zvýšil (Seddon et al., 2007). Tento trend je způsoben současnými hrozbami pro biologickou rozmanitost, které jsou zapříčiněny lidskou činností (Sarrazin a Barbault, 1996). V minulosti však těmto reintrodukčním programům chyběla rozsáhlá příprava a před-vypouštěcí nebo po-vypouštěcí monitoring (Scott a Carpenter, 1987; Sarrazin a Barbault, 1996; Sutherland, 1998; Craig et al., 2000). Tyto nedostatky měly negativní vliv na úspěšnost (Griffith et al., 1989). Příprava a kontrola však musí být prováděna strategicky a nyní podléhá striktním požadavkům (Ewen a Armstrong, 2007). Pro zlepšení úspěšnosti těchto projektů je třeba následovat dané vědecké metody a předem pečlivě stanovit konkrétní cíle, hlavní ekologický účel, technické a biologické omezení dané reintrodukce (Seddon et al., 2007). Reintrodukční biologie je náročný a mladý vědní obor. Přesto však má potenciál být mnohem úspěšnější formou ochrany a poskytuje vynikající možnost, jak pomocí výzkumu zvýšit naše chápání ekologie druhů a chování jednotlivců (Ewen a Armstrong, 2007). Světově nejobsáhlejší informační zdroj o globálním stavu ochrany druhů rostlin, živočichů a hub IUCN vydal pravidla, která tyto požadavky a další doporučení shrnuje do jedné příručky a která by měla být maximálně následována každým projektem, který plánuje provést jakoukoliv reintrodukci (IUCN/SSC, 2013). Tuto IUCN příručku pro reintrodukci a ochranářskou translokaci vydala SSC Komise pro přežití druhů a je zde popsán konkrétní postup, jak co nejlépe provést jakoukoliv reintrodukci.

3.9.1 IUCN SSC- Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations

Termín translokace a její typy jsou popsány v úvodu této práce. Úmyslná translokace organismu s jednoho místa na druhé za účelem ochrany, by měla být prováděna jen v případě, že to přinese přínos pro populaci, ekosystém nebo druh a ne jen pro přemísťované jedince (IUCN/SSC, 2013). Každou translokaci organismu by mělo předcházet posouzení proveditelnosti vyhodnocující její výhody oproti nákladům a rizikům. V případě, že tyto rizika jsou velká nebo o jejich míře přetrvává nejistota, není žádoucí translokaci provést. Speciálně riskantní translokace je translokace mimo původní rozsah druhu, kdy se druh může stát invazivním a způsobit často masivní nepříznivé dopady. Translokace je vždy ovlivněna lidskými zájmy, proto její příprava musí vždy brát v úvahu vliv na sociální, ekonomické a politické faktory. Příprava translokace často vyžaduje efektivní multi-disciplinární tým

s technickými a sociálními znalostmi reprezentující všechny zájmy. Návrhy a realizace translokace by měly být prováděny podle standardních fází řízení projektu, kdy jsou shrnuty základní informace, jasně definované cíle, analýza rizik, opakující se cykly kontroly a definovaný způsob řízení translokace přizpůsobený jejímu průběhu. Každý krok by měl být zaznamenáván. Na základě zaznamenávacího procesu, budou lépe odůvodněny případné změny u cílů translokace a objektivně se nastaví výstupy. Výsledky by měly být zveřejněny pro informovanost budoucích plánování ochrany (IUCN/SSC, 2013).

Příručka musí být chápána jako celek a tak i využívána. Její jednotlivé části nelze použít k obhajování translokace, která nenásleduje příručku jako celek. IUCN příručka pro reintrodukcii a ochranářskou translokaci je vytvořena jako návod pro navrhování a provádění reintrodukce či ochranářské translokace. Pokud se bude maximálně následovat, tak je případná reintrodukce či translokaci obhajitelná (IUCN/SSC, 2013).

Jednotlivé kroky jak postupovat při plánování a provádění reintrodukce či ochranářské translokaci, jsou podrobně rozepsány v IUCN/SSC (2013).

3.10 Ochránářské organizace

Organizace, které jsou úzce spjaty s ochranou přírody, se dělí do několika kategorií. V návaznosti na pole působnosti jednotlivých organizací je můžeme rozdělit na národní, mezinárodní a světové.

V současné době moderního pojetí zoologických zahrad a jejich role v ochraně světové biodiverzity (viz. kapitola 3.1.4.1), hrají zoologické zahrady a organizace, které je sdružují, velmi důležitou roli v ochraně přírody. Zoo organizace sdružují jednotlivé Zoo, zajišťují jejich kooperaci a odbornou spolupráci. Tyto organizace se dělí do několika skupin, podle svých cílů a zaměření a jsou na úrovni národní či mezinárodní. Národní asociace jsou asociace působící a sdružující zoologické zahrady v rámci jednoho či více států. Mezi pro nás nejznámější národní asociace zoologických zahrad patří Unie českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZ), Asociace kubánských Zoo, akvárií a obdobných skupin (ACZAA), Asociace francouzských Zoo (AFdPZ), Asociace ruských státních Zoo (CCARZ), Asociace německých ředitelů Zoo (VDZ), Maďarská asociace zoologických zahrad (MÁSZ), Rumunská Federace zoologických zahrad a Akvárií (FZAR), Ukrajinská asociace zoologických zahrad (UAZA) a Slovenská asociace zoologických zahrad (SAZZ). Podrobnější informace o jednotlivých národních asociacích jsou popsány v příloze 1.

Mezinárodní asociace jsou asociace působící a sdružující zoologické zahrady v rámci více států, kontinentů nebo celého světa. Mezi pro nás nejznámější mezinárodní asociace zoologických zahrad patří Světová asociace Zoo a akvárií (WAZA), Evropská asociace Zoo a akvárií (EAZA), Asociace Zoo pro jihovýchodní Asii (SEAZA), Asociace Zoo jižní Asie pro regionální spolupráci (SAZARC), Australská asociace Zoo a akvárií (ZAA), Euroasijská regionální asociace Zoo a akvárií (EARAZA), Mezinárodní asociace severských Zoo (MASZ), Africká asociace Zoo a akvárií (PAAZAB), Asociace Zoo a akvárií (AZA), Asociace Zoo a akvárií Latinské Ameriky (ALPZA), Asociace Zoo a akvárií Střední Ameriky a Karibiku (AMACZOOA), Mezinárodní asociace chovatelů motýlů (IBBA), Mezinárodní asociace vystavovatelů a dodavatelů motýlů (IABES). Podrobnější informace o jednotlivých mezinárodních asociacích jsou popsány v příloze 2.

Světové ochranné organizace již nesdružují primárně jen zoologické zahrady, ale také vládní a nevládní organizace, či vědce a experty. Působí v rámci celého světa a jsou to často organizace s největším vlivem na ochranu přírody globálně. Mezi pro nás nejznámější světové ochranné organizace patří Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN), Světový fond na ochranu přírody (WWF), Traffic, Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES). Podrobnější informace o WWF jsou popsány v příloze 3. Zbylé tři světové organizace jsou úzce spjaty s touto diplomovou prací a jsou popsány níže.

Jednotlivé organizace často zakládají tzv. "poradní skupiny odborníků" z různých oborů a z různých částí světa, kteří mají společný ochranný cíl. Jejich činnost se liší podle typu skupiny, do které spadají. Mezi pro nás nejdůležitější poradní skupiny odborníků patří Poradní skupiny pro taxon (TAG), Skupina odborníků na záchranné chovy (CBSG) a Komise pro přežití druhů (SSC). Podrobnější informace o jednotlivých poradních skupinách odborníků jsou popsány v příloze 4.

Některé organizace často řídí chovné programy vybraných živočišných druhů a vedou plemenné knihy. Nejvýznamnější plemenné knihy a chovné programy řídí EAZA a WAZA. EAZA má v současné době dva typy evropských chovných programů. Jedním je Evropská plemenná kniha (ESB) a druhým je Evropský zachovný program (EEP). WAZA řídí Mezinárodní plemenné knihy (ISB). Podrobnější informace o jednotlivých plemenných knihách a chovných programech jsou popsány v příloze 5.

Důležitými nástroji umožňující mezinárodní spolupráci Zoo, akvárií a ochrannářských aktivit jsou databáze a informační systémy. Hlavními databázemi jsou Mezinárodní informační systém druhů (ISIS) a Celosvětová multi-jazyčná ZOO databáze. Podrobnější informace o jednotlivých databázích a informačních systémech jsou popsány v příloze 6.

3.10.1 Světové ochrannářské organizace

3.10.1.1 IUCN- International Union for Conservation of Nature

International Union for Conservation of Nature v češtině znamená „Mezinárodní svaz ochrany přírody“ a je to světově nejstarší a největší globální environmentální síť. IUCN pomáhá nalézt pragmatická řešení ve světově nejnaléhavějších výzvách v problematice životního prostředí a rozvoje pomocí vědeckého výzkumu a řízení projektů po celém světě. Sdružuje vlády, nevládní organizace, mezinárodní úmluvy a firmy k nalezení společné politiky, zákonů a nejlepších postupů (IUCN, 2012).

Jedná se o demokratické společenství s více než tisícem vládních a nevládních členských organizací a s téměř jedenáctitisíci dobrovolných vědců a expertů ze stošedesáti zemí. Práce IUCN je podporována více než tisícem profesionálních zaměstnanců v šedesáti kancelářích, stovky partnery na veřejnosti, nevládními organizacemi a soukromým sektorem po celém světě. Sídlo organizace je ve městě Gland, poblíž Ženevy ve Švýcarsku (IUCN, 2012).

IUCN Červená kniha ohrožených druhů (The IUCN Red List of Threatened Species)

Jedná se o světově nejobsáhlejší informační zdroj o globálním stavu ochrany druhů rostlin, živočichů a hub. Je založen na objektivním systému pro hodnocení rizik vyhynutí druhů, pokud nebudou přijata žádná opatření jeho ochrany (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Druhy jsou zařazeny do jedné z osmi kategorií ohrožení na základě toho, zda splňují kritéria spojená s populačním trendem, populační velikostí, populační strukturou a geografickým rozsahem populace. Druhy zařazené do kategorie kriticky ohrožené, ohrožené a zranitelné jsou souhrnně popisovány jako „ohrožené“.

IUCN červená kniha není jen rejstřík jmen a souvisejících kategorií ohrožení. Je to bohatý přehled informací o ohrožení druhu, jejich ekologických požadavků, informací kde žijí

a informací o ochranných akcích, které by mohli být realizovány pro zmírnění nebo zabránění vyhynutí druhu (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

IUCN červená kniha je výsledek společného úsilí mezi IUCN a jejích Komisí pro přežití druhů. Mezi další partnerské organizace IUCN červené knihy patří BirdLife International; Botanic Gardens Conservation International; Conservation International; Microsoft; NatureServe; Royal Botanic Gardens, Kew; Sapienza University of Rome; Texas A&M University; Wildscreen; and Zoological Society of London.

Kategorie ohrožení

Podle IUCN existuje celkem devět jasně definovaných kategorií ohrožení, podle kterých může být klasifikován každý taxon na světě (s výjimkou mikroorganismů) (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.). Mezi tyto kategorie patří vyhynulý (EXTINCT- EX), vyhynulý v divočině (EXTINCT IN THE WILD- EW), kriticky ohrožený (CRITICALLY ENDANGERED- CR), ohrožený (ENDANGERED- EN), zranitelný (VULNERABLE- VU), blízko ohrožení (NEAR THREATENED- NT), málo dotčený (LEAST CONCERN- LC), nedostatečné informace (DATA DEFICIENT- DD), nevyhodnocené (NOT EVALUATED- NE). Podrobnější popis jednotlivých kategorií je uveden v seznamu příloh (Příloha 7).

IUCN publikace

IUCN ve spojení s SSC jsou jedním ze světově nejuznávanějších zdrojů informací o biologických a ochranných opatřeních, včetně ochranné politiky a metodiky. Tyto informace jsou předávány pomocí publikací dostupných volně ke stažení na webových stránkách IUCN (IUCN, 2013). Tyto publikace jsou rozděleny do několika kategorií:

- IUCN publikace Červené knihy
- IUCN publikace Červené knihy a jejího regionálního hodnocení
- Druhové akční plány
- IUCN SSC tematické publikace: Příležitostné dokumenty
- Odborné publikace
- Magazíny o druzích
- Magazíny IUCN SSC a IUCN programů zaměřené na druhy
- Publikace partnerů IUCN
- IUCN zásady, pokyny a normy

3.10.1.2 TRAFFIC

Traffic je jedinečná světová organizace, která podporuje úsilí o identifikaci souvislostí spojených v obchodování s volně žijícími živočichy a volně rostoucími rostlinami. Je to přední nevládní organizace pracující v celosvětovém měřítku, kde monitoruje obchod s volně žijícími živočichy a volně rostoucími rostlinami za účelem zachování biologické rozmanitosti světa. Traffic byl založen v roce 1976 jako strategická aliance organizací WWF a IUCN. Úzce spolupracuje se sekretariátem CITES (TRAFFIC, 2014).

Traffic usiluje o nalezení řešení problémů vzniklých v souvislosti s nelegálním a neudržitelným obchodem s volně žijícími živočichy a volně rostoucími rostlinami. Cílem Trafficu je podporovat udržitelnost pomocí poskytování spolehlivých informací vládám, činitelům, obchodníkům, podnikatelům, spotřebitelům a ostatním se zájmem o obchod s volně žijícími živočichy a volně rostoucími rostlinami. Informuje o objemech obchodu, trendech, obchodních cestách a vlivech tohoto obchodu. Také poskytuje poradenství jak reagovat tam, kde je obchod nelegální nebo neudržitelný. Osm regionálních programů organizace Traffic je koordinováno ředitelstvím se sídlem v Cambridge v Anglii.

Reporty a poradenství poskytují technický základ pro stanovení účinných ochrannářských politik a programů, které zajistí, že příroda je zachovávána na udržitelné úrovni a vše je prováděno v souladu s národními a mezinárodními zákony a dohodami (TRAFFIC, 2014).

Traffic Bulletin

Traffic pravidelně vydává časopis Traffic Bulletin, který je jediný svého druhu, věnující se výhradně otázkám mezinárodního obchodu s volně žijícími živočichy a volně rostoucími rostlinami (TRAFFIC, 2013). Je poskytován zdarma pro více než 4000 pravidelných odběratelů nebo volně k dispozici na webových stránkách Traffic (TRAFFIC, 2014). Je to klíčový nástroj pro šíření znalostí o obchodu s volně žijícími živočichy a volně rostoucími rostlinami. Je to také důležitý zdroj informací pro ty, kteří mohou učinit změny a mohou zvyšovat povědomí. Většina publikovaného obsahu vzniká z vyšetřování prováděného pracovníky organizace Traffic. Jejich rozsáhlé odborné znalosti umožňují široké pokrytí témat. Traffic také vybudoval celosvětovou síť kontaktů na příslušníky policejních složek, vědce, odborníky na volně žijící živočichy a volně rostoucí rostliny, z nichž někteří pravidelně přispívají do Traffic Bulletin.

Vize této organizace je svět, v němž obchod s volně rostoucími rostlinami a divokými zvířaty je provázen na udržitelné úrovni, bez poškozování místních a národních ekonomik a pomáhá motivovat komunity k ochraně volně žijících živočichů a jejich stanovišť (TRAFFIC, 2013).

3.10.1.3 CITES

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin CITES je celosvětová úmluva na kontrolu obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucími rostlinami. Je to dohoda mezi vládami a jejím cílem je zajistit, aby mezinárodní obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami neohrožoval jejich přežití a chránil je před nadměrným využíváním (Primack et al., 2001). Kromě jedinců ohrožených druhů pocházejících z volné přírody, CITES kontroluje obchod s živočichy ze zajetí a člověkem vypěstovanými rostlinami druhů, které jsou v přírodě ohroženy (Klouček, 2013). CITES byla poprvé zmíněna v roce 1960 na mezinárodní diskusi o regulaci obchodu s volně žijícími zvířaty. Byla navržena jako výsledek usnesení přijatého v roce 1963 na setkání členů IUCN. Znění úmluvy se odsouhlasilo na setkání zástupců osmdesáti zemí ve Washingtonu, D. C., ve Spojených státech amerických dne 3. března roku 1973 a 1. července roku 1975 CITES vstoupila v platnost. CITES měla mezi dohodami o ochraně přírody po mnoho let největší členskou základnu. V současné době přijalo úmluvu CITES 179 států (CITES, 2014).

CITES nepůsobí na úrovni prosazování vnitrostátních právních předpisů. Dodržování a prosazování vnitrostátních předpisů by měl zajišťovat každý stát sám a tím zajistit, že CITES bude implementován i na úrovni národní. Úmluva CITES poskytuje návod, který by členské země měli respektovat i v rámci vnitrostátních zákonů.

Odhaduje se, že roční obrat v obchodu s miliony rostlinných a zvířecích exemplářů je mnoho milionu dolarů. Velké množství volně žijících živočichů není obchodem momentálně ohroženo, ale existence dohody by měla zajistit udržitelnost obchodu, která je důležitá v zájmu ochrany těchto druhů do budoucna. Obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami překračuje hranice mezi zeměmi, tudíž snaha tento obchod regulovat vyžaduje mezinárodní spolupráci, v jejíž duchu je CITES koncipována.

V současné době ochrana CITES zahrnuje více než 5000 druhů zvířat a kolem 29000 taxonů rostlin. Tato ochrana se vztahuje jak na živé exempláře, tak na výrobky a produkty z nich vyrobené (CITES, 2014).

Systém práce CITES

CITES podrobuje mezinárodní obchod s exempláři vybraných druhů určitým kontrolám. Jakýkoliv dovoz a vývoz druhů, na něž se vztahuje úmluva, musí být povolen prostřednictvím systému licencí. Každá smluvní strana úmluvy CITES, musí jmenovat jednoho nebo více řídicích orgánů, které budou mít na starosti správu licenčního systému (CITES, 2014). Musí také jmenovat jeden nebo více vědeckých orgánů, který bude vyhodnocovat dopady obchodu na stavy druhů.

Přílohy CITES a výjimky z obecných zásad

Druhy zahrnuté v úmluvě CITES jsou uvedeny ve třech přílohách, v závislosti na stupni ochrany, kterou potřebují. Na každém řádném zasedání smluvních stran CITES (CoP- The Conference of the Parties) se předkládají návrhy na změny v přílohách I a II. Na rozdíl od příloh I a II může u přílohy III každá strana činit jednostranné změny (CITES, 2014). Druhy uvedené v přílohách CITES mohou být vyváženy ze země nebo do země dováženy, jen pokud jsou k dispozici potřebné dokumenty. Každá země může mít trochu odlišné požadavky. Exempláře musí být získány legálně a při převozu živých zvířat nebo rostlin musí být minimalizováno riziko poranění a kruté zacházení. Přílohy CITES a výjimky z obecných zásad jsou detailněji popsány v seznamu příloh (Příloha 8).

4 Zhodnocení podkladových údajů

Prvním cílem projektu je teoretické sestavení nízkorozpočtového funkčního modelu záchranného centra pro zabavenou faunu. Model bude sestaven na základě získaných informací ve vědeckých databázích a informací získaných při návštěvách obdobných ochranářských organizací v Indonésii v letech 2012 a 2013.

Obecný model bude následně implementován na situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry. Implementace proběhne pomocí informací získaných ve vědeckých databázích a pomocí zkušeností nabytých po dobu dvouleté spolupráce s indonéskou neziskovou organizací ISCP (Indonesian Species Conservation Program), která je zaměřena na ochranu fauny na Sumatře.

Tento implementovaný model bude aplikován na konkrétní projekt s názvem „Kukang“. Implementace tohoto modelu na projekt Kukang bude sestavována na základě zkušeností a požadavků členů organizace ISCP.

Projekt Kukang je primárně zaměřen na ochranu podle indonéské legislativy absolutně chráněného druhu outloně váhavého *Nycticebus coucang*, se zaměřením na oblast severní Sumatry, kde se tento druh přirozeně vyskytuje. Tento druh má podle IUCN červené knihy status „Zranitelný“ a jeho stavy ve volné přírodě stále klesají primárně kvůli ilegálnímu obchodu s divokými zvířaty jako s domácími „mazlíčky“. Záměrem projektu je oslabení nelegálního obchodování s tímto chráněným druhem v regionu Severní Sumatra, pomocí umožnění efektivního vymáhání daných zákonů. Efektivní vymáhání daných zákonů na ochranu zvířat před nelegálním obchodováním je v současné době hlavním nedostatkem současného neudržitelného trendu. Pro umožnění vymáhání daných zákonů a zabavování zvířat je primární existence místa, kam se mohou tito jedinci následně umístit a rehabilitovat. Proto v rámci projektu Kukang je prvním cílem postavení rehabilitačního centra pro zabavené jedince v rámci organizace ISCP (Indonesian Species Conservation Program). Projekt bude zaměřen na jeden z největších trhů s divokými zvířaty v Indonésii a to Medanský ptačí trh, kde se hojně s outloni obchoduje. Záchranné a rehabilitační centrum bude postaveno na pozemku organizace ISCP, jež se nachází v okolí vesnice Sibolangit, která leží 40 km jihovýchodně od Medanu. Toto místo je strategické díky blízkosti hlavního města s cíleným trhem i národního parku Gunung Leuser, který je pravděpodobně hlavním zdrojem zvířat nalezených na Medanském trhu. Volba místa pro rehabilitační centrum usnadňuje celkovou dostupnost.

5 Vlastní projekt

Vlastní projekt je koncipován formou metodického projektu. V samotném úvodu této kapitoly budou shrnuty základní informace o navštívených ochránářských organizacích působících v Indonésii. Projekt je strukturován do třech základních částí. První částí je sestavení „obecného modelu nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu“. V další části je tento model aplikován na současnou situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry a je zde vytvořen „model nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu v oblasti severní Sumatry“. Ve třetí části bude model ze severní Sumatry aplikován na konkrétní plánovaný projekt s názvem „Kukang“.

5.1 Přehled navštívených ochránářských organizací působících v Indonésii

V letech 2012 a 2013 jsem navštívil v Indonésii několik ochránářských organizací. Informace a zkušenosti získané za doby pobytu v těchto organizacích mimo jiné posloužily k sestavení obou modelů záchranných center pro zabavenou faunu v Indonésii.

5.1.1 Stručný popis organizací

Cikananga Wildlife Center:

Cikananga je záchranné centrum pro zraněná, opuštěná, zabavená a jinak handicapovaná zvířata (viz. Slovník) nacházející se u města Sukabumi na západě Jávy. Centrum se o tyto zvířata snaží co nejlépe postarat a případně je vypustit zpátky do volné přírody. Zvířata se do centra dostávají z převážné části od lidí, co je sami chovali či je do centra jen přinesou jako zraněná (asi 70%) a další část je po zabavení (asi 30%). Zabavování zvířat probíhá vždy za přítomnosti rangerů z Úřadu pro ochranu přírodních zdrojů (BKSDA). Centrum přijímá všechny druhy zvířat vyjma ryb a velkých zvířat. Cikananga se specializuje hlavně na chráněná zvířata. Přijímají se i mořské želvy (jednou i vajíčka), pro které se vozí mořská voda z Pelabuhan Ratu ze západní Jávy, což je nejbližší místo, kde je oceán. Centrum přijímá i exotická zvířata. Jako příklad lze uvést rok 2002, kdy se do Cikanangy dostali dva lvi, kteří byli přivezeni od bohatého majitele, který si udělal soukromou zoo, ale již nebyl schopen se o lvy postarat.

Cikananga se také věnuje výzkumným a vzdělávacím aktivitám.

KWPLH (Kawasan Wisata Pendidikan Lingkungan Hidup):

KWPLH je organizace, která má centrum na předměstí města Balikpapan ve východním Kalimantanu. Toto centrum si vytyčilo jako svůj hlavní cíl informovat a vzdělávat lidi o problematice odlesňování způsobené ve velké míře zakládáním palmových plantáží a chránit přilehlý deštný prales Sungai Wain. Jako vlajkové zvíře pro tuto osvětu si zvolilo medvěda malajského, na kterém se snaží ukazovat, jak je důležitá ochrana deštného pralesa, který je přirozeným prostředím medvědů. V roce 2004 se díky programu vlády podařilo zabavit 5 medvědů malajských, kteří byli drženi v nepříznivých podmínkách jako domácí „mazlíčci“. Medvědi byli přesunuti do vznikajícího centra, kde je chováno v současné době na rozloze 1,3 ha celkem 6 medvědů. Medvědi malajští jsou velmi ohrožováni právě odlesňováním a lovem za účelem tradiční čínské medicíny a lovu pro jejich chov, jako domácích „mazlíčků“. Ambasador města Balikpapan se také díky aktivitám KWPLH rozhodl, že je tento druh třeba chránit a město Balikpapan začalo centrum podporovat a to nejen finančně. Medvěd malajský se rovněž stal maskotem města Balikpapan a je součástí jeho loga, místních sportovních týmů a mnohých dalších.

COP (Center for Orangutan Protection):

Hlavní náplní práce COP je ochrana orangutanů a jejich přirozeného prostředí, deštného pralesa. COP se primárně zaměřuje na Kalimantan a centrálu má v Jakuře. Tato organizace pracuje hlavně na základě toho, že se snaží monitorovat, vyšetřovat a podávat reporty o dění kolem orangutanů a také pomocí BKSDA zabavovat orangutany držené v zajetí v domácnostech. Orangutani jsou jediní lidoopi, kteří se vyskytují v Asii a jsou lidmi velmi ohroženi hlavně odlesňováním a ztrátou jejich přirozeného prostředí. Proto se COP rozhodla zaměřit svou činnost na záchranu orangutanů. COP Samarinda rovněž pomohla postavit výběhy a vylepšit welfare skupině asi 10 orangutanů, kteří jsou v držení místní mini Zoo a o které se stále starají. Orangutani tu byli drženi v malých klecích, tak COP Samarinda navázala s touto Zoo spoluprací a pomohla jim situaci řešit.

COP se také věnuje vzdělávacím aktivitám na místních školách.

Turtle foundation:

Turtle foundation je německá organizace, která v současné době působí nejvíce na ostrově Borneo, konkrétně v oblasti města Berau a přilehlých ostrovů na východě Bornea.

Jejím zaměřením je ochrana mořských želv. V této oblasti se vyskytuje pět ostrovů, na které pravidelně chodí klást mořské želvy svá vajíčka. Je tu však také vysoká poptávka po těchto vajíčkách, za účelem jejich konzumace. Příkladem může být ostrov Derawan, kde dle mých zkušeností je právě na tomto ostrově sběr vajíček každodenní záležitostí a v současné době si dovolím tvrdit, že tam nezůstane jediné želví hnízdo nedotčené. Rovněž je vysoká poptávka po želvovině, za účelem výroby suvenýrů. Z důvodu této vysoké poptávky a špatné politické situace se v současné době daří chránit jen dva z těchto pěti ostrovů. Organizace Turtle foundation monitoruje (třikrát denně), chrání želví hnízda s vajíčky a uklízí místní pláže. Speciálně na ostrově Sangalaki do roku 2012 probíhala intenzivní ochrana a vzniklo tam centrum s přílehlou línou pro želví vajíčka. Ochrana tohoto ostrova je však v současné době na mrtvém bodě, právě díky problematické politické situaci v dané oblasti.

Turtle foundation se také věnuje vzdělávacím aktivitám na místních školách.

SOCP (Sumatran Orangutan Conservation Programme):

SOCP působící na Sumatře a je zaměřena na ochranu orangutana sumaterského (*Pongo abelii*) a jeho přírodních stanovišť. Organizace se snaží chránit orangutany pomocí ochrany jejich přirozených biotopů, reintrodukcí zabavených orangutanů, kteří byli chováni jako domácí „mazlíčci“, vzdělávání a vědeckého výzkumu. SOCP v roce 2002 založila karanténní středisko Batu Mbelin v blízkosti Medanu na severní Sumatře, které slouží pro rehabilitaci a socializaci zabavených orangutanů, původně chovaných jako domácí „mazlíčci“. Od vzniku karanténního střediska se SOCP podařilo reintrodukovat do deštného pralesa již více než 220 orangutanů. Organizace se také snaží předcházet konfliktům orangutanů a lidí, kdy jsou orangutani často napadáni farmáři jako škůdci plodin. Na realizaci různých programů SOCP v Aceh a na severní Sumatře, spolupracuje v současné době téměř 70 lidí. SOCP spolupracuje s nadací PanEco Foundation (Švýcarsko) a jejím protějškem Yayasan Ekosistem Lestari (Medan, severní Sumatra)

SOCP se také zabývá vzděláváním místních občanů, zaměřeným na zlepšování jejich vztahu ke zvířatům, pochopení udržitelného rozvoje a zlepšení řízení nakládání s přírodními zdroji.

V rámci organizace SOCP probíhá výzkum zaměřený na monitorování všech zbývajících divokých populací orangutanů sumaterských.

ISCP (Indonesian Species Conservation Program):

ISCP je indonéská nezisková organizace zaměřená na ochranu přírody a zvířat. ISCP byla založena v roce 2011 v Medanu, Severní Sumatra. Aktivity ISCP jsou vzdělávání, socializace, výzkum a ochrana zvířat. V současné době se organizace zaměřuje na ochranu ohrožených endemických druhů ptáků sojkovce dvoubarvého (*Garrulax bicolor*) a pravděpodobně v přírodě z důvodu pytláctví vyhynulého loskutáka velkého (*Gracula religiosa robusta*), malých savců a zajímá se také o ochranu želv. V této organizaci jsem v roce 2012 působil jako dobrovolník a v současné době jsem jejím členem. ISCP je realizátor projektu Kukang, který bude také koordinovat.

V rámci organizace probíhá výzkum na přírůstek biomasy v závislosti na typu použité krmné dávky u potemníka moučného (*Tenebrio molitor*), potemníka brazilského (*Zophobas morio*) a cvrčka (*Grillidae*) a výtěžnost hmyzí moučky z nich vyprodukované a určené k lidské spotřebě. Také v současné době probíhá výzkum na výskyt a chování divokých populací sojkovce dvoubarvého (*Garrulax bicolor*).

ISCP je také zaměřena na vzdělávání a zvyšování povědomí místních komunit.

5.2 Obecný model nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu

První částí vlastního projektu je sestavení „Obecného modelu nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu“, který není zaměřen na žádnou konkrétní oblast. Tento model bude v další části aplikován na současnou situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry.

Při přípravě záchranného programu ať pro zabavenou faunu či jiném zaměření, by se jako první měl připravit plán a zhodnocení problematiky. Takové zhodnocení by mohlo vypadat následovně.

5.2.1 Model záchranných programů:

5.2.1.1 Charakteristika druhu

Taxonomie druhu a jeho biogeografie jsou základním kamenem při přípravě záchranného programu (Primack et al., 2011).

5.2.1.2 Bionomie druhu

Důležité je znát také bionomii druhu, která je nepostradatelná jak při péči o jednotlivce, tak při případné reintrodukci (Primack et al., 2011).

5.2.1.3 Vývoj početnosti a rozšíření

Z dostupných údajů se dají vyvodit příčiny současného stavu a rozšíření druhu a předpovídat jeho další vývoj v přírodě (Primack et al., 2011 a IUCN, 2012).

5.2.1.4 Status druhu

IUCN status druhu a regionální status druhu je klíčový pro určení nutnosti ochrany druhu (Primack et al., 2011; IUCN, 2012 a IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013).

5.2.1.5 Současný stav ochrany druhu

Stupeň lokální a CITES ochrany druhu jsou důležité při spolupráci s úřady. Dostatečná lokální legislativa je klíčová pro efektivní vymáhání daných právních předpisů. Ochrana druhu je vždy složitější v případě neodpovídající lokální legislativě a nízkém stupni vymáhání daných právních předpisů. Předpokladem k dodržování

dané legislativy je dostatečná politická vůle (Shepherd et al., 2004 a Primack et al., 2011).

5.2.1.6 Rizikové faktory

Při přípravě záchranného programu je důležité vypsát rizikové faktory ohrožující jeho průběh. Krom výčtu rizik, analýzy a prognózy vývoje by měl být promyšlen i způsob minimalizace těchto rizik (Primack et al., 2011 a IUCN/SSC, 2013).

5.2.1.7 Vlastní management

Management záchranného programu se musí maximálně vynasnažit zajistit nezávislost a spolupráci řídit ve prospěch všech, s absolutním dodržováním právních předpisů, bez negativního vlivu na žádnou z partnerských stran. Měla by být navázána úzká spolupráce s lokálními úřady, zajišťující právní integritu programu. Dále by měl být řízen odpovídající rehabilitační proces zvířat, edukativní procesy vedoucí ke zvyšování povědomí o dané problematice, vědecké činnosti pro účely aktivit projektu, či výzkumných aktivit odborníků a studentů. Management by měl zajistit udržitelnost zvolených postupů (Shepherd et al., 2004; WAZA, 2005).

5.2.1.8 Zhodnocení pravděpodobné účinnosti navržených opatření- tzv. SCENARIO ANALYSIS

Záchranný program by si měl vyhodnotit tzv. analýzu možných scénářů. Ta by měla obsahovat možné budoucí události a zvažovat jejich alternativní výsledky. Je potřeba vzít v úvahu více možných obrazů budoucnosti. Nabízí se možnost vytvořit více možných scénářů jako je optimistický, pesimistický a nejpravděpodobnější (IUCN/SSC, 2013).

Pomocí takovéto analýzy scénářů bude program připraven na více možných cest vývoje a tím i na řešení, která vždy povedou k úspěšnému cíli.

5.2.1.9 Návrh monitoringu druhu

Přínosem je monitoring divokých jedinců, tak také nutný monitoring případných reintrodukovaných jedinců (Primack et al., 2011). V případě monitoringu reintrodukovaných jedinců se musí co nejvíce následovat IUCN pravidla pro reintrodukcii (IUCN/SSC, 2013). Do monitoringu spadá také případný monitoring černých trhů, který se může stát také součástí programu záchranného centra (Shepherd et al., 2004). Monitorování trhů by se mělo provádět pomocí standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu. Monitoring vždy musí být právně krytý.

5.2.1.10 Organizační zajištění

Organizace všech procesů spojených se záchranným programem je práce projektového koordinátora, který působí jako zodpovědná osoba (WAZA, 2005).

5.2.1.11 Finanční zajištění

Je zapotřebí zajisti stabilní zdroj financování a cílem záchranného programu je zajistit více na sobě nezávislých finančních příjmů (WAZA, 2005).

5.2.2 Základní kritéria pro volbu druhu či druhů k ochraně

Ve fázi plánování záchranného programu a volbě druhu k ochraně, je vždy třeba přihlídnout k mnoha faktorům, které mohou mít na záchranný program vliv. Tyto faktory se významně liší podle místa působnosti takového programu. Nejvhodnějšími oblastmi podle Myers et al. (2000) jsou tzv. „ohniska biodiverzity“, jež se nacházejí nejčastěji na území rozvojových zemí, kde je ochrana přírody obecně komplikovanější než v zemích rozvinutých. Avšak dalo by se říci, že v případě nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu existuje několik základních kritérií pro volbu druhu či druhů, které platí pro všechny oblasti stejně. Zde je vypsáno pět takových základních kritérií, které mohou posloužit jako návod k volbě druhu či druhů k ochraně.

5.2.2.1 Pomocí jednoho druhu chránit více

Při existenci centra pro zabavená zvířata se otevírá prostor pro akci proti ilegálnímu obchodování už tak, že se umožní samotné zabavování zvířat. Postihováním ilegálních aktivit, se automaticky zvyšuje efektivita vymáhání daných právních zákonů (Shepherd et al., 2004). Tedy i v případě, že centrum je zaměřeno jen na příjem jednoho druhu zvířete, efektivní vymáhání právních zákonů pozitivně ovlivní i obchod s dalšími druhy zvířat. Je tedy zřejmé, že záchranné centrum pro zabavená zvířata, bude mít největší pozitivní vliv na zachování divokých populací zvířat, pokud se zaměří hlavně na příčinu a ne jen k zajištění lepších životních podmínek zvířat, zabavených na černém trhu. Nabízí se tedy druh či druhy, u kterých je při zvýšené efektivitě vymáhání daných zákonů, očekáván pozitivní vliv na zachování divokých populací a omezení obchodování s dalšími chráněnými druhy. Tudíž například druhy, se kterými se obchoduje sporadicky, vhodné nejsou.

5.2.2.2 Důležitost ohroženosti druhu

Zvýšená nutnost zásahu proti ilegálnímu obchodu s volně žijícími živočichy nastává v případě, že se masivně obchoduje s ohroženými zvířaty. U statusu ohrožení se dá vycházet z IUCN červené knihy a jejích kritérií. Po největší nutnosti zásahu volají druhy, které spadají do kategorií „kriticky ohrožený“, „ohrožený“ a „zranitelný“ (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013). Stejně důležité je zařazení druhu do přílohy CITES a vnitrostátní status ochrany druhu. Čím více je druh ohrožen, tím je větší riziko, že bude vyhuben a tím větší nutnost zásahu je. Avšak při zaměření na druhy, které nejsou zatím kriticky ohrožené, se dá jejich kritickému statusu předcházet. Účinnější je nenechat dojít situaci tak daleko, aby se status druhu zhoršil natolik, že zbyde pár jedinců, u kterých je ochrana o poznání složitější, nákladnější a s menší šancí na úspěch.

5.2.2.3 Druh vhodný pro nízkorozpočtovou realizaci a chod centra

Pro nízkorozpočtovou realizaci a provoz centra jsou vhodné druhy s menší tělesnou stavbou, které nemají náročné a nákladné nároky na chov a prostor. Zvířata v centru musí být chována v co nejlepších podmínkách, v ubikacích řešených tak, aby chovaným zvířatům umožňovaly co nejlepší projevy přirozeného způsobu života a přirozeného chování (WAZA, 2005). Také při nízkorozpočtovém konceptu záchranného programu, musí být možnost poskytnout takové ubikace a péči vybranému druhu či druhům v plném rozsahu.

5.2.2.4 Zajištění budoucnosti přijímaných jedinců

Není to nutností, ale v ideálním případě končí rehabilitační proces reintrodukcí jedince do vybrané lokality. Reintrodukce musí být přínosem pro populaci, druh nebo ekosystém a ne jen pro reintrodukované jedince (IUCN/SSC, 2013). Vždy se také musí maximálně následovat IUCN reintrodukční pravidla pro translokaci zvířat. Pro takovou reintrodukcí jsou vhodné druhy, které neobývají příliš rozsáhlá teritoria, a tudíž se dá zajistit oblasti, kde nehrozí riziko míchání reintrodukovaných populací s populacemi původně divokými. Izolovaná oblast kde se dříve druh vyskytoval, ale z nějakého důvodu již byl vyhuben tzv. “neobsazené stanoviště“ (viz. Slovník) a menší velikosti přirozených teritorií druhu, jsou vhodné předpoklady pro proveditelnost reintrodukce. Vždy je však důležité pečlivě vybrat lokalitu či lokality pro vypouštění a udělat na nich vyhodnocení vhodnosti prostředí. Důležité je také pracovat na socializaci místních komunit a zvířata vypouštět jen v případech

jejich pochopení problematiky a přijetí vypuštěných jedinců. Je nutné tak předcházet hrozícím konfliktům mezi lidmi a zvířaty (IUCN/SSC, 2013).

Pro trvale handicapované jedince, kteří se již nedají vypustit do volné přírody, by centrum mělo zajistit prostory a podmínky po zbytek života. Tito jedinci a jedinci k tomu určení by mohli sloužit pro vzdělávací účely a demonstraci problematiky ilegálního obchodování s divokými zvířaty.

Další možností, jak zajistit budoucnost trvale handicapovaných zvířat, je zásobovat jimi spřátelená centra či organizace. V těchto organizacích jedinci mohou opět sloužit pro vzdělávací účely.

Nejvhodnější jsou tedy druhy, u kterých se dá zajistit co nejlepší budoucnost, pomocí co nejmenšího finančního obnosu, zajišťující udržitelný nízkorozpočtový model záchranného centra.

5.2.2.5 Zajištění právní integrity

Spolupráce s mezinárodními a vnitrostátními úřady je nutností pro získání potřebných povolení, navázání spolupráce na monitoringu obchodu a zabavování jedinců, stejně tak jako pro zajištění právní integrity záchranného programu. Samozřejmostí je, že v rámci centra budou prováděny jen legální aktivity a budou se absolutně dodržovat právní předpisy, bez negativního vlivu na žádnou z partnerských stran.

Právní integrita se zajišťuje lépe s druhy, na jejichž ochraně mají úřady největší zájem.

5.2.3 Záštitu organizace

Pro založení nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu se nabízí záštita již existující ochránářské organizace. Tato organizace pro centrum nabízí již existující prostorové a formální zázemí, kontakty apod., což jsou nezanedbatelná fakta při omezených finančních prostředcích, se kterými se potýká většina začínajících záchranných programů.

Obdobná centra se často zakládají v zemích tzv. "třetího světa", kde je často nestabilní politická situace v otázkách ochrany přírody (Pelicice et al. 2013) a často jsou ignorovány dlouhodobé důsledky na životní prostředí, hospodářství a společnost (Vitule et al., 2009 a Lovei a Lewinsoh, 2012). Před využíváním prostor jakékoliv instituce je potřeba tento fakt vzít v úvahu a pokusit se zajistit maximální nezávislost.

5.2.4 Prostory

Centrum by se mělo nacházet na místě, které má dostatečně velké prostory pro veškeré potřebné vybavení a splňuje všechny kritéria pro chov daného druhu, či druhů zvířat. Mělo by být na klidném místě, pro minimalizaci rušení rehabilitovaných zvířat. Pozemky musí být právně ošetřeny a musí na nich být možnost provozovat veškeré potřebné aktivity.

V případě nízkorozpočtového záměru bez momentální možnosti vlastního či pronajatého pozemku, se nabízí možnost využít prostory jiné organizace, či prostory zoologické zahrady. V takovém případě musí však instituce splňovat nutné minimální požadavky a vlastnit potřebná povolení (viz. Kapitola 3.7.4.2 Povolení spojená s chovem zvířat a ochrannářskými aktivitami).

5.2.5 Ubikace a jejich rozmístění

Ubikace je nutné navrhnout tak, aby splnili veškeré požadavky daného druhu či druhů. Důležité je, aby u každého jedince, za nějž organizace převezme zodpovědnost, bylo dodržováno tzv. „pět svobod zvířat dle welfare“ (Baker et al., 2013 a FAWC, 1979).

- a. Zvířata budou mít dostatečný přístup k vodě a potravě pro udržení plného zdraví a vitality.
- b. Zvířata budou osvobozeny od nepohodlí poskytnutím vhodného prostředí včetně odpovídajícího přístřešku a pohodlné odpočinkové plochy.
- c. Vynaloží se maximální snaha zamezit bolesti zvířete, zranění a nemoci. U již postižených zvířat se vynaloží maximální snaha k nápravě pomocí rychlé diagnózy a léčby.
- d. Vynaloží se maximální snaha k umožnění přirozeného chování zvířete. Bude mu poskytnut dostatečný prostor, odpovídající vybavení, případná společnost jedince vlastního druhu.
- e. Vynaloží se maximální snaha osvobodit zvíře od strachu a úzkosti. Zajistí se podmínky a zacházení, které zamezí duševnímu utrpení.

Ubikace by měli být maximálně zabezpečeny proti útěku jedinců, který by mohl způsobit nechtěnou rizikovou reintrodukcí, stejně tak proti vniknutí predátorů a další fauny do ubikace.

K zajištění všech těchto bodů každému jedinci, by měli členové organizace monitorovat všechny klece či výběhy, kde budou umístěni jedinci pocházející z centra. Mělo by tomu tak být i v případech, kdy se z různých důvodů někteří jedinci budou nacházet na jiném místě, než jsou prostory samotné organizace.

5.2.6 Výbava

Základní potřebná materiální výbava pro práci v záchranném centra pro zabavenou faunu představuje pracovní náčiní, základní veterinární prostředky, odchytové náčiní, přepravky na zvířata, hygienické prostředky, kancelářské potřeby, případné monitorovací zařízení na zvířata a na zvířecí trhy a vzdělávací materiály.

5.2.7 Dokumentace

Ve většině zemí je zapotřebí k založení záchranného centra povolení pro chov zvířat a povolení k provozování záchranného centra, které vydávají místními úřady. Uvést si můžeme dva příklady, kdy v České republice toto povolí vydává Ministerstvo životního prostředí na základě Zákona České republiky č. 100- zákon o obchodování s ohroženými druhy (Česko, 2004). V Indonésii toto povolení vydává Generální ředitelství ochrany lesa a ochrany přírody a jeho orgány na základě Zákona o Indonéské republice č. 5 o zachování živých zdrojů a ekosystémů (viz. Kapitola 3.7.4.2 Povolení spojená s chovem zvířat a ochrannářskými aktivitami).

5.2.8 Ekonomické zhodnocení

Každý záměr pro realizaci nízkorozpočtového centra pro zabavenou faunu by se měl vynasnažit zajistit stabilní zdroj financování. V ideálním případě tři a více na sobě nezávislých finančních příjmů. První by byl pravidelný příjem hlavního donátora programu na pokrytí nákladů provozu centra a platy zaměstnanců. Tímto donátorem by mohla být zoologická zahrada, která by tím plnila svou moderní roli zoologické zahrady v ochraně světové biodiverzity, kterou je ochrana druhů in-situ, tedy v místě jejich přirozeného výskytu (WAZA, 2005).

Další zdroj peněz sloužící k rozvoji centra by pocházel z nepravidelných finančních příspěvků generovaných fundraisingovými akcemi, granty atd.

Třetím zdrojem by byla materiální podpora, jako například ujednání pravidelného darování ovoce a zeleniny s místním supermarketem.

5.2.9 Chod centra a zaměstnanci

V záchranném centru pro zabavenou faunu by měl figurovat koordinátor, zaměstnanci a případně dobrovolníci. Měl by zde být ošetřovatel a v případě dostatku finančních možností PR manažer.

Koordinátor záchranného centra by měl zajišťovat a řídit chod centra, finanční zajištění a zodpovídat za zaměstnance. Koordinátor by měl mít dobré napojení na svého hlavního donátora a koordinovat fundraisingové akce. Současně by měl mít dobrý přehled o politické situaci země, o podmínkách zajišťující právní integritu, o problematice černých trhů a měl by mít dobré znalosti o biologii, etologii, rozšíření, statusu a stavu ochrany vybraného druhu živočicha či živočichů.

Zaměstnanci by měli být proškoleni v základních úkonech jako je chov zvířat, ochrana přírody a právní legislativa.

Zaměstnanci by se měli volit z řad místních obyvatel, což z hlediska socio-ekonomického je benefitem pro organizaci, která zvyšuje lokální zaměstnanost. Lokalizace projektu dovolí zaměstnat původní obyvatele regionu a tím jim zároveň umožnit širší náhled do problematiky ilegálního obchodování se zvířaty, ztráty životního prostředí a ochrany přírody všeobecně. Jak již také potvrdil Padmanaba (2013), místní lidé a jejich znalost prostředí ve kterém žijí, mohou významným způsobem přispět ochraně přírody. Mohou pomoci rozšířit naše znalosti účinným a spolehlivým způsobem za nízké náklady a tím přispět k lepšímu managementu záchranného programu.

Ošetřovatel musí bezpodmínečně znát veškeré potřeby a přirozené chování svěřených zvířat. Měl by zvládat základní ošetření zvířat a jejich kontrolu.

Náplň práce případného PR manažera by bylo udržovat vztahy s okolím a s veřejností. Jednalo by se o cílenou činnost, kdy by mimo jiné zajišťoval poskytování informací veřejnosti a zároveň by získával zpětnou vazbu a další informace od veřejnosti.

Platy zaměstnanců by se měli pohybovat minimálně v okolí průměrných platů lidí v dané oblasti.

5.2.10 Monitoring ilegálního obchodu a aktivit s volně žijícími zvířaty

V případě centra pro zabavené živočichy je vhodné spolupracovat s místními úřady na vyšetřování, na zabavování zvířat účastněných ilegálních aktivit, či spolupracovat na postihování přestupků vůči platným zákonům a předpisům. Vhodné je také monitorovat trhy a vytipovávat místa, kde se se zvířaty ilegálně obchoduje. Monitorovat trhy by se mělo pomocí standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu (Shepherd et al., 2004). Informace o jedincích vhodných k zabavení se předávají zodpovědnému úřadu, který je oprávněn jedince zabavit.

5.2.11 Edukativní aktivity

Vzdělávání široké veřejnosti je jednou z nejdůležitějších věcí moderní ochrany přírody. Veřejné informační kampaně, osvětové a vzdělávací aktivity pod dohledem organizace jsou rozhodující pro budování pochopení dané problematiky a užitého i estetického významu přírody širokou veřejností (WAZA, 2005).

Tudíž je povinností každého záchranného centra vynaložit maximální úsilí a co nejvíce informací předávat co největšímu množství lidí, čímž se vytváří podpora a porozumění mezi místními komunitami v zemích realizace. Dosahovat cílů se dá pomocí přednášek, vzdělávacích workshopů a kurzů pro vynuocovací agentury, pomocí vzdělávacích expozic, výrobou papírových a elektronických materiálů, jako jsou třeba identifikační brožury a plakáty, či pomocí další třeba zábavných aktivit (Shepherd et al., 2004).

Ideálním vzdělávacím prostředkem jsou i samotná zvířata, kdy lze využít klecí s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými. Vzdělávací expozice by měli být navrhovány tak, aby strategicky prezentovaly zvířata i problematiku. Je výhodou pokud se na vybraném druhu či druzích zvířat dá názorně prezentovat problematika ilegálního obchodu se zvířaty. Osvětové a vzdělávací koncepce by měli umožňovat lidem aktivně jednat ve prospěch ochrany přírody. Pokrok v ochraně přírody závisí na vývoji veřejného porozumění vtažím mezi druhy, životním prostředím a lidskými svěbytnými přístupy a opatřeními. Osvěta a vzdělávání umožňuje širší náhled do problematiky ilegálního obchodování se zvířaty, ztráty životního prostředí a ochrany přírody všeobecně (WAZA, 2005). K těmto účelům se dá využívat klece s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými.

Veřejnost by měla být informována o právních předpisech chránící divoká zvířata stejně tak, jako o trestech, které hrozí za porušení těchto právních předpisů (Shepherd et al., 2004). Lidé potřebují, aby věděli o důležitosti divokých zvířat okolo nich a důležitosti jejich ochrany.

Projekty jsou dlouhodobě odsouzené k nezdaru, pokud se jich nebudou účastnit místní lidé a nebudou-li určeny základní příčiny mizení přírodních stanovišť a ohrožení živočišných druhů (WAZA, 2005). Nezbytné je také kulturní uvědomění, porozumění jazyku a umění naslouchat.

5.2.12 Výzkumné aktivity

Případné výzkumné aktivity mohou přispět ke zkvalitňování informací o dané lokalitě a vlivu probíhajících činností a dalšímu poznání (WAZA, 2005). Centrum může být k dispozici pro výzkumné aktivity odborníků a studentů. Výzkum je také důležitý pro to, abychom porozuměli složkám biodiverzity a jejich vzájemným vztahům. Pomocí výzkumu se mohou aktivně a pohotově identifikovat a řešit problémy. V rámci záchranného centra je dána přednost výzkumu, který má jasné a významné důsledky pro záchranu populací a přirozených prostředí ve volné přírodě.

V rámci centra pro zabavené živočichy se nabízí možnost monitoringu velikosti ilegálního obchodu s vybraným druhem divokého zvířete. V případě reintrodukce je vždy potřeba vyhodnotit vhodnost prostředí pro reintrodukci daných druhů zvířat, stejně tak jako vyhodnocení úspěšnosti reintrodukce. Další poznávací a vědecké aktivity se nabízejí.

5.3 Implementace modelu se zaměřením na oblast severní Sumatry

Tato druhá část vlastního projektu je implementací „Obecného modelu nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu“ na současnou situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry.

5.3.1 Zaměření na druh/y

Sumatra a celá Indonésie je tzv. „ohniskem biodiverzity“. Tudíž podle Myers et al. (2000) jde o jednu z nejvhodnějších oblastí k ochraně přírody a zachování její biodiverzity. Pět základních kritérií zvolených v obecném modelu, zde bude implementováno na současnou situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry.

5.3.1.1 Pomocí jednoho druhu chránit více

V celé Indonésii je všeobecně nízká úroveň vymáhání daných právních předpisů a trh s divokými zvířaty je obsáhlý. Absence center pro zabavené jedince pro příslušné orgány působí jako překážka pro efektivní vymáhání zákonů. Při existenci takových zařízení pro jeden či více druhů se zdá redukce ilegálního obchodu s divokými zvířaty jako přístupnější. Záchranné centrum na Sumatře se může zaměřit na druh či druhy, které jsou často prodávány v dané provincii či okolí.

5.3.1.2 Ohroženost druhu důležitá

V Indonésii se často obchoduje i s druhy, které mají podle IUCN status „kriticky ohrožený“, „ohrožený“ a „zranitelný“. Často tyto druhy také spadají podle indonéské legislativy do kategorie „absolutně chráněný druh“, se kterými je jakýkoliv obchod zakázaný. Tyto absolutně chráněné druhy se zdají jako nejvhodnější pro zabavování a péči o ně.

5.3.1.3 Druh vhodný pro nízkorozpočtovou realizaci a chod centra

Velké spektrum druhů, které jsou prodávány na černém trhu se zvířaty v Indonésii, umožňuje veliký výběr vhodných druhů pro realizaci nízkorozpočtového centra pro zabavenou faunu. V Indonésii se obchoduje s mnoho vhodnými druhy ptáků, savců, plazů i obojživelníků. Jako nejvhodnější se však jeví některé druhy různých ptačích řádů, některé druhy poloopic, případně vyšších primátů a šelem. Některé vhodné indonéské druhy, které jsou často prodávány na trhu v Medanu na Sumatře, jsou uvedeny v kapitole 5.3.2 Výběr vhodných druhů na Sumatře.

5.3.1.4 Zajištění budoucnosti přijímaných jedinců

Při případné reintrodukci jedinců ze záchraného centra do volné přírody, je nutností maximálně následovat IUCN reintrodukční pravidla pro translokaci zvířat.

V Indonésii hrozí riziko konfliktů zvířat s člověkem (Meijaard et al., 2011), kdy jsou zvířata zabíjeni jako škůdci, či loveni za různými účely (Luskin et al, 2013). Ohromná ztráta původního životního prostředí zvířat v Indonésii značně omezuje možnosti pro reintrodukci. Paradoxně díky velkému počtu palmových plantáží na Sumatře a dalších indonéských ostrovech, které absolutně izolují některé oblasti, vznikají ostrovy lesa, kde se otevírá prostor pro řízenou reintrodukci.

Pro trvale handicapované jedince, kteří se již nedají vypustit do volné přírody, by centrum mělo zajistit prostory a podmínky po zbytek života. Tito jedinci a jedinci k tomu určení, by mohli sloužit pro vzdělávací účely a demonstraci problematiky ilegálního obchodování s divokými zvířaty. V Indonésii je tato osvěta potřeba jak pro širokou veřejnost, tak pro vynucovací orgány (Shepherd et al., 2004).

Další možností, jak zajistit budoucnost trvale handicapovaných zvířat, je zásobovat jimi spřátelená centra či organizace. V těchto organizacích jedinci mohou opět sloužit pro vzdělávací účely. V Indonésii existuje řada kvalitních záchraných programů, kdy však převládají centra pro větší savce, jako jsou orangutani. V Indonésii se také nachází několik kvalitních zoologických zahrad, zabývajících se o ochranu přírody. Těchto kvalitních zoologických zahrad je však v Indonésii menšina (Shepherd et al, 2004).

5.3.1.5 Zajištění právních integrity

Orgán zodpovědný za prosazování indonéského Zákona o zachování přírody č. 5 z roku 1990 v terénu a tudíž i zabavování ilegálně obchodovaných jedinců je Úřad pro ochranu přírodních zdrojů BKSDA. Za oblast severní Sumatry zodpovídá BKSDA Sumatera Utara. Spolupráce s tímto úřadem zajišťuje právní integritu centra. O povolení pro chov zvířat a tedy i přijetí zabavených jedinců se žádá u ředitelství PHKA v Jakartě, které je nadřízeným orgánem BKSDA. V případě záchraných akcí, či zabavování zvířat je potřeba vyplnit zprávu o vyšetřování BAP. Pro tuzemské přemísťování rostlin a zvířat slouží povolení SATS-DN. Pro případné přemísťování rostlin a zvířat do zahraničí slouží povolení SATS-LN.

5.3.2 Příklady vhodných druhů na Sumatře

Na Sumatře se velmi často obchoduje s chráněnými i ohroženými druhy. Nejvíce jedinců těchto druhů lze nalézt k prodeji na Medanském trhu se zvířaty v ulici Jalan Bintang. V tabulce níže jsou vypsány některé druhy, které splňují výše zmíněná kritéria pro nízkorozpočtový model záchranného centra pro zabavenou faunu. Z tříd savců, ptáků a plazů je zde vypsáno jako příklad pět druhů, které jako jedni z nejvíce splňují zmíněná kritéria. Priorita je dána druhům absolutně chráněným dle indonéských zákonů, které byly nejčastěji zaznamenány na trhu se zvířaty, menších tělesných rozměrů či ne příliš prostorově náročným a pocházejícím z Indonésie, nejlépe ze Sumatry. Tmavě zvýrazněné druhy jsou z výběru vůbec nejvhodnější.

Tabulka 7 Příklady vhodných druhů na Sumatře splňující kritéria (Záznamy jsou inspirovány z Shepherd et al. (2004), Shepherd (2007) a Shepherd (2010))

Český název	Latinský název	Status ochrany podle indonéské legislativy	IUCN Red List status	Zařazení do příloh CITES
Savci				
Outloň váhavý	<i>Nycticebus coucang</i>	Absolutně chráněný	Zranitelný	I
Hulman ebenový	<i>Presbytis thomasi</i>	Absolutně chráněný	Zranitelný	II
Hulman jávský	<i>Trachypithecus auratus</i>	Absolutně chráněný	Zranitelný	II
Luskoun ostrovní	<i>Manis javanica</i>	Absolutně chráněný	Ohrožený	II
Kočka bengálská	<i>Prionailurus bengalensis</i>	Absolutně chráněný	Málo dotčený	II
Ptáci				
Sojkovec dvoubarvý	<i>Garrulax bicolor</i>	Absolutně chráněný	Zranitelný	Není zařazen
Majna černokřídlá	<i>Sturnus melanopterus</i>	Absolutně chráněný	Kriticky ohrožený	I
Holub nikobarský	<i>Caloenas nicobarica</i>	Absolutně chráněný	Téměř ohrožený	I
Kakadu žlutolící	<i>Cacatua sulphurea</i>	Absolutně chráněný	Kriticky ohrožený	I
Kakadu molucký	<i>Cacatua moluccensis</i>	Absolutně chráněný	Zranitelný	I
Plazi				
Želva ostnitá	<i>Heosemys spinosa</i>	Obchod regulován	Ohrožený	II
Želva amboinská	<i>Cuora amboinensis</i>	Obchod regulován	Zranitelný	II
Krajta pestrá	<i>Python brongersmai</i>	Obchod regulován	Málo dotčený	II
Krajta mřížkovaná	<i>Python reticulatus</i>	Obchod regulován	Není zařazen	II
Krokodýl mořský	<i>Crocodylus porosus</i>	Absolutně chráněný	Málo dotčený	II

5.3.3 Záštitá organizace

Pro založení nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu se nabízí záštitá již existující ochranářské organizace. Tato organizace pro centrum nabízí již existující prostorové a formální zázemí, či kontakty apod., což jsou nezanedbatelná fakta při omezených finančních prostředcích, se kterými se potýká většina začínajících záchranných programů. V oblasti severní Sumatry je však kvalitních ochranářských organizací málo.

Navázání spolupráce s indonéskou zoologickou zahradou je třeba pečlivě zvážit, jelikož ve většině případů nejsou vhodné jako záchranná centra, kvůli jejich stávajícímu zařizení a řídicím postupům (Shepherd et al., 2004).

Také v oblasti severní Sumatry je před využíváním prostor jakékoliv instituce potřeba pokusit se zajistit maximální nezávislost a předejít tím jakékoliv nestálé politické situaci.

5.3.4 Prostory

Centrum by se mělo nacházet na místě, které má dostatečně velké prostory pro veškeré potřebné vybavení a splňuje všechny kritéria pro chov daného druhu, či druhů zvířat. Mělo by být na klidném místě, pro minimalizaci rušení rehabilitovaných zvířat. Pozemky musí být právně ošetřeny a musí na nich být možnost provozovat veškeré potřebné aktivity.

V případě nízkorozpočtového záměru bez momentální možnosti vlastního či pronajatého pozemku, se nabízí možnost využít prostory jiné organizace, či prostory zoologické zahrady. V takovém případě musí však instituce splňovat nutné minimální požadavky a vlastnit potřebná povolení (viz. Kapitola 3.7.4.2 Povolení spojená s chovem zvířat a ochranářskými aktivitami).

V provincii severní Sumatra se vyskytuje její hlavní město Medan, které je třetí největší město Indonésie. Nachází se zde mezinárodní letiště i přístav a také jeden z největších trhů s divokými zvířaty v Indonésii. V blízkosti se rozkládá národní park Gunung Leuser adalší zalesněné plochy, což zjednodušuje a zpřístupňuje lovcům pravidelně zásobovat trh s volně žijícími zvířaty. Z těchto důvodů se okolí města Medan a národního parku Gunung Leuser jeví jako vhodné pro založení nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu.

5.3.5 Ubikace a jejich rozmístění

Na Sumatře stejně jako jinde je nutné ubikace navrhnout tak, aby splnili veškeré požadavky daného druhu či druhů. Důležité je, aby u každého jedince, za jehož organizace převezme zodpovědnost, bylo dodržováno tzv. „pět svobod zvířat dle welfare“, které jsou podrobně popsány v kapitole „5.2.5 Ubikace a jejich rozmístění“ obecného modelu záchranného centra pro zabavenou faunu.

Ubikace by měly být maximálně zabezpečeny proti útěku jedinců, který by mohl způsobit nechtěnou rizikovou reintrodukcí a proti vniknutí predátorů a další fauny do ubikace.

K zajištění všech těchto bodů každému jedinci, by měli členové monitorovat všechny klece či výběhy, kde budou umístěni jedinci pocházející z centra i v případech, kdy se z různých důvodů někteří jedinci budou nacházet na jiném místě, než jsou prostory samotné organizace.

5.3.6 Výbava

Základní potřebná materiální výbava pro práci v záchranném centru pro zabavenou faunu se na Sumatře neliší a představuje pracovní náčiní, základní veterinární prostředky, odchytové náčiní, přepravky na zvířata, hygienické prostředky, kancelářské potřeby, případné monitorovací zařízení na zvířata a na zvířecí trhy, vzdělávací materiály a výbava.

5.3.7 Dokumentace

Registrace záchranného centra, registrace chovu zvířat a další povolení potřebná v oblasti severní Sumatry jsou popsány v kapitole „5.3.1.5 Zajištění právních integrity“.

5.3.8 Ekonomické zhodnocení

V provincii Severní Sumatra se nachází národní park Gunung Leuser na ploše 9000 km². Jedná se o druhou největší chráněnou oblast na Sumatře. Park má obrovskou biodiverzitu zahrnující 380 druhů ptáků, 129 druhů savců a mnoho druhů plazů, obojživelníků, bezobratlých a rostlin. Je to jeden z největších tropických ekosystémů na světě (Shepherd a kol., 2004). Nabízí se zde tedy pro zoologické zahrady z Evropy a jiných rozvinutých částí světa, možnost finanční podpory vybraného projektu (Fa et al., 2013). Naplní tak moderní společnou a jednotnou strategii zoologických zahrad, jejíž filozofie je ochrana druhů in-situ, tedy v místě jejich přirozeného výskytu (WAZA, 2005). Takto by

pro záchrané centrum pro zabavenou faunu mohl být zajištěn stabilní zdroj financování na pokrytí nákladů provozu centra a platy zaměstnanců.

Fundraisingové akce zaměřené na Evropu a další rozvinuté části světa, by mohli tvořit finanční příspěvky na rozvoj centra.

Na Sumatře se nachází spousta farmářů a supermarketů, kde se nabízí sjednání darování či nákup ovoce a zeleniny za symbolické ceny, po vzoru který funguje třeba u záchraného centra Cikananga, nacházejícím se na západě Jávy.

5.3.9 Chod centra a zaměstnanci

Pro řízení chodu centra je pro koordinátora záchraného centra pro zabavenou faunu na Sumatře znalost anglického jazyka nutností. Znalost indonéského jazyka (Bahasa Indonesia) by měla být zvládnuta alespoň na základní úrovni. Koordinátor by měl mít přehled o politické situaci v Indonésii, potažmo na Sumatře a měl by být napojen na úřady PHKA a BKSDA, pro zajišťování právní integrity. Také by měl mít přehled o trzích s divokými zvířaty v oblasti severní Sumatry a jejich napojení na další trhy v Indonésii i jinde ve světě. Současně by měl znát faunu a floru, ohrožené druhy a jejich právní ochranu v Indonésii. Kromě zajišťování a řízení chodu centra by měl koordinátor zajistit financování a spolupráci s hlavním partnerem a donátorem centra. Koordinátor také zodpovídá za zaměstnance.

Všichni zaměstnanci by měli být proškoleni v základních úkonech jako je chov zvířat, stav ochrany přírody v Indonésii a měli by znát právní legislativu Indonésie. Ošetřovatel a PR manažer by měli být voleni z řad místních komunit.

Ošetřovatel musí bezpodmínečně znát veškeré potřeby a přirozené chování svěřených zvířat. Měl by zvládat základní ošetření zvířat a jejich kontrolu.

Základní znalost anglického jazyka by měl mít také PR manažer, který udržuje vztahy a komunikuje s okolím a s veřejností.

Platy zaměstnanců by se měli pohybovat minimálně v okolí průměrných platů lidí v konkrétní oblasti Indonésie kde se centrum vyskytuje.

5.3.10 Monitoring ilegálního obchodu a aktivit s volně žijícími zvířaty

BKSDA Sumatera Utara je úřad, který spolupracuje s policií, celními a dalšími vynucovacími orgány a je také zodpovědný za řešení všech forem trestné činnosti způsobené na volně žijících zvířatech. Indonéská legislativa umožňuje těmto úřadům zabavení všech jedinců, která byla předmětem protiprávního jednání a je také zodpovědný za postihování přestupků vůči platným zákonům a předpisům (Shepherd a kol, 2004). Monitorování trhu s divokými zvířaty na Sumatře, hlavně ptačí trh v Medanu, který je jeden z největších v Indonésii, by se mělo provádět pomocí standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu. Po vytipování vhodných zvířat pro zabavení se tyto informace předají právě úřadu BKSDA Sumatera Utara. Zabavená zvířata se po zabavení budou rehabilitovat v záchraném centru.

5.3.11 Edukativní aktivity

V Indonésii a na Sumatře je jako všude jinde vzdělávání široké veřejnosti jednou z nejdůležitějších věcí moderní ochrany přírody. Veřejné informační kampaně, osvětové a vzdělávací aktivity pod dohledem organizace jsou rozhodující pro budování pochopení dané problematiky a užitého i estetického významu přírody širokou veřejností (WAZA, 2005).

Tudíž i v Indonésii by každé záchrané centrum mělo vynaložit maximální úsilí a co nejvíce informací předávat co největšímu množství lidí, čímž se vytváří podpora a porozumění mezi místními komunitami. Dosažení vzdělávacích cílů se dá pomocí přednášek, vzdělávacích expozic, pomocí papírových a elektronických materiálů a dalších i třeba zábavných aktivit (Shepherd et al., 2004).

V Indonésii existuje jeden ohromný fenomén, kterým je fotbal. Ideální možností provádění osvěty je pomocí fotbalových či futsalových zápasů, jejichž popularita v Indonésii nabízí vhodné prostředí a dostatečný prostor k předávání informací, představení dané problematiky, navrhování plánů a jejich řešení. Také v Indonésii jsou ideálním vzdělávacím prostředkem i samotná zvířata, kdy lze využít klece s trvale handicapovanými jedinci a jedinců k tomu určených. Vzdělávací expozice by měli být navrhovány tak, aby strategicky prezentovaly zvířata a problematiku.

Dovednosti identifikovat druhy v rámci místních vynucovacích orgánů jsou v Indonésii velmi nedostatečné. Tento nedostatek vážně omezuje výkon práva i v případech, kdy je dostatečná politická vůle a úsilí agentur v potlačení obchodu (Shepherd a kol, 2004).

Tento problém by měl být řešen pomocí vzdělávacích workshopů, kurzů a pomocí výroby identifikačních prostředků, kterými jsou brožury a plakáty v indonésckém jazyce. Tyto materiály by měly být distribuovány na všech úrovních vynucovacích agentur a výcvik by měl probíhat pravidelně. Výcvik může být nabízen na území záchranného centra stejně tak jako v prostorách vynucovacích orgánů.

5.3.12 Výzkumné aktivity

Vědecké aktivity pod záštitou centra v Indonésii mohou přispět ke zkvalitňování informací o dvou hlavních problémech ochrany přírody, které se v Indonésii nacházejí. Prvním je ztráta životního prostředí a druhým je ilegální obchod se zvířaty. V některých oblastech Indonésie je stále velmi málo znám stav divokých populací (Shepherd et al., 2004). Výzkum divokých populací by mohl tyto stavy více poodhalit a tím i přispět k odhadu velikosti a vlivu obchodu se zvířaty na tyto populace.

5.4 Návrh modelu pro využití v projektu Kukang

Tato třetí část vlastního projektu je aplikace „Modelu nízkorozpočtového záchranného centra pro zabavenou faunu v oblasti severní Sumatry“ na konkrétní plánovaný projekt s názvem „Kukang“. Implementace tohoto modelu na projekt Kukang bude sestavována na základě zkušeností a požadavků členů organizace ISCP.

K sestavení projektu bylo využito dvou základních struktur projektového řízení. První je metodika projektového cyklu České rozvojové agentury vytvořeného v rámci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky Ministerstva zahraničních věcí ČR. Druhá je metodika projektového cyklu Evropské komise vytvořeného v rámci její podpory zlepšování kvality rozvojové pomoci.

Tyto dvě metodiky jsou koncipovány v souladu s projektovým cyklem, který představuje logickou posloupnost kroků směřujících k efektivnímu dosahování cílů. V projektu jsou vymezeny role a stanoveny standartní postupy jednotlivých aktérů. Projekt byl vytvořen jako univerzální materiál vhodný k širokému spektru využití, jako je například představení projektu třetím stranám či k žádání o grant.

Projekt Kukang titulní strana projektu

Sídlo organizace ISCP :

Adresa: Jl.Lada I no 1 Perumnas Simalingkar 20141 Medan North Sumatra Indonesia

Telefon : +62-85297037974

E-mail: info@iscp.or.id

Vypracoval:

Bc. František Příbrský

Projektový koordinátor

Telefon: +420 723 156 162

E-mail: pribrsky.f@gmail.com

5.4.1 Identifikační formulář

Název projektu: Projekt Kukang	Místo realizace projektu: země/kraj/ lokalita, v níž je projekt realizován Sibolangit, Severní Sumatra
Hlavní cíl projektu: stručně formulovaný hlavní cíl projektu Cílem projektu je vytvoření rehabilitačního centra pro zabavené outloně váhavé (<i>Nycticebus coucang</i>) na černém trhu se zvířaty a tím umožnit efektivní vymáhání daných zákonů příslušnými orgány. Redukovat obchod s tímto podle indonéské legislativy absolutně chráněným druhem, pomocí monitoringu trhů, spolupráce na zabavování zvířat, vzdělávání a zvyšování povědomí o problematice.	
Gestor projektu: Indonesian Species Conservation Program	
Předpokládané datum zahájení projektu: měsíc / rok 10/2014	
Zřizovací náklady (Kč) 98 000 Kč	Náklady na chod centra (měsíční) (Kč) 6 500 Kč
Realizátor projektu: organizace / odpovědný řešitel (jméno, adresa, kontakty): název, typ, poštovní a webová adresa organizace; jméno a pozice odpovědného řešitele, telefon, e-mail Indonesian Species Conservation Program, nezisková organizace Jl.Lada I no 1 Perumnas Simalingkar 20141 Medan North Sumatra Indonesia http://iscp.or.id/ Kontakt: Bc. František Příbrský, projektový koordinátor, +420 723 156 162, pribrsky.f@gmail.com	
Partnerská(é) instituce podílející se na projektu (adresa, kontakty) název, typ, poštovní a webová adresa organizace; stručná charakteristika organizace, kontaktní osoba, telefon, fax, e-mail Zoologická zahrada Liberec, příspěvková organizace Masarykova 1347/31, Liberec 1 460 01 http://www.zooliberec.cz/ Kontakt: MVDr. David Nejedlo, konzultant, +420 482 710 616, nejedlo@zooliberec.cz	
Místo, datum a jméno zpracovatele projektu: Praha, 4.4.2014, Bc. František Příbrský	

5.4.2 Popis výchozího vztahu

Kukang je indonéský název pro chráněný druh poloopice outloně váhavého (*Nycticebus coucang*, Boddaert, 1785). Cílem projektu je ochrana a rehabilitace tohoto druhu v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry, kde se tento druh přirozeně vyskytuje. Outloni váhaví v současné době (2014) mají podle IUCN červené knihy status „Zranitelný“ a podle Zákona č. 5 Indonéské republiky o ochraně živých zdrojů a ekosystémů z roku 1990 (známý více jako Zákon o zachování přírody č.5) jsou „Absolutně chráněným druhem“. Podle tohoto zákona je jakékoliv obchodování s tímto druhem zakázáno (Shepherd, 2010). Přesto je to jeden z nejvíce obchodovaných druhů savců v Indonésii vůbec, kdy jsou prodáváni převážně jako domácí „mazlíčci“.

Outloň váhavý se mimo Indonésii vyskytuje také v Malajsii, Thajsku a Singapuru. Hlavní hrozbou pro populace outloně váhavého je kromě ilegálního obchodu ztráta jejich životního prostředí z důvodu odlesňování a také jsou stříleni jako škůdci zemědělských plodin (Nekaris et al., 2008). Ostatní hrozby jsou však v případě outloňů váhavých absolutně zastíněny ilegálním obchodováním s nimi jako s domácími „mazlíčky“.

Cílem projektu je oslabení nelegálního obchodování s outloni na Medanském ptačím trhu. Základním kamenem dosažení tohoto cíle je postavení rehabilitačního centra pro zabavené jedince v rámci organizace ISCP (Indonesian Species Conservation Program). Tento krok reaguje na doporučení Dr. Chrise R. Shepherd (regionální ředitel organizace TRAFFIC pro jihovýchodní Asii), který se problematikou ilegálního obchodu s volně žijícími zvířaty hojně zabývá a uvádí, že absence tohoto zařízení působí jako překážka pro příslušné orgány k efektivnímu vymáhání daných zákonů (Shepherd et al., 2004).

Úřad zodpovědný za vymáhání daných zákonů v Indonésii je BKSDA (Balai Konservasi Sumber Daya Alam - Úřad pro ochranu přírodních zdrojů), který spolupracuje s policií, celními a dalšími vynucovacími orgány a je také zodpovědný za řešení všech forem trestné činnosti způsobené na volně žijících zvířatech. Indonéská legislativa umožňuje těmto úřadům zabavení všech jedinců, která byla předmětem protiprávního jednání.

Vedení BKSDA pro severní Sumatru vyjádřilo zájem o podporu a spolupráci na projektu Kukang. Pro realizaci této spolupráce je zapotřebí zajistit zmíněné fungující zařízení a infrastrukturu pro zabavená zvířata.

Lov zvířat je v současné době vedle ztráty životního prostředí druhou nejzávažnější příčinou ohrožení divokých zvířat (Corlett, 2007). Avšak s přihlédnutím na schopnost outloňů váhavých přežívat v degradovaném habitatu je pravděpodobné, že tento druh, ilegální lov ohrožuje ještě více než ztráta životního prostředí. V dávné historii lidé zvířata lovíli převážně za účelem obživy. V současné době, se však poměrně radikálně změnili cíle tohoto lovu. Současní lovci loví zvířata vedle zdroje obživy, převážně za účelem jejich prodeje jako domácí „mazlíčky“, pro účely tradiční medicíny a za účelem prodeje produktů z nich vyrobených jako jsou exotické kožené výrobky, dřevěné hudební nástroje a další turistické kuriozity (CITES, 2014). Lov outloňů za účelem jejich prodeje jako domácích „mazlíčků“ v Indonésii nabyl masivních rozměrů. V historii dokonce ilegální obchod se zvířaty zavinil téměř ne-li úplně vyhubení nejméně jednoho druhu zvířat. Vypovídajícím příkladem je současný stav poddruhu loskutáka posvátného (*Gracula religiosa*) a to loskuták velký (*Gracula religiosa robusta*), který je endemitem Sumaterského ostrova Niasu a byl oblíbeným „domácím“ ptákem. Proto s ním bylo v posledních letech velmi intenzivně obchodováno, kdy ještě v roce 2000-2001 bylo na Medanském trhu vypořádováno 65 exemplářů tohoto druhu (Shepherd et al., 2004). Tento trend však způsobil, že v současné době je tento poddruh na pokraji vyhynutí, ne-li zcela vyhuben. Cílem projektu Kukang je obdobné situace zamezit u outloňů váhavých. Je potřeba začít jednat ihned, kdy má tato situace stále rozumné řešení a tím podpořit snahu organizace International Animal Rescue, která řídí na Javě zatím jediné záchranné a rehabilitační centrum pro outloně v Indonésii. O nutnosti zásahu vypovídá také fakt, že na Sumatře obdobná stanice umožňující přijetí zabavených jedinců outloně váhavého chybí a tudíž vymáhání daných zákonů je problematické.

5.4.3 Definice cílové skupiny a charakteristika dalších zainteresovaných stran

5.4.3.1 Cílové skupiny projektu

Definice cílové skupiny, které bude realizace projektu určena.

- outloň váhavý
- obchodníci s divokými zvířaty v provincii Severní Sumatra
- vynucovací orgány indonéské legislativy na ochranu zvířat v provincii Severní Sumatra
- lokální komunity provincie Severní Sumatra
- studenti a pedagogové místních základních, střední i vysokých škol
- široká veřejnost
- nevládní organizace (NNO) působící v prioritních oblastech Indonésie
- specialisté a studenti se zájmem vykonávat praktické a vědecké práce

5.4.3.2 Další zainteresované strany

Definice dalších zainteresovaných stran.

- ISPC je indonéská nezisková organizace zaměřená na ochranu přírody a zvířat. ISCP byla založena v roce 2011 v Medanu, severní Sumatře. Aktivity ISCP jsou vzdělávání, socializace, výzkum a ochrana zvířat. ISCP je realizátor projektu Kukang, který bude také koordinovat.
- Zoo Liberec byla založena v roce 1919 a je tedy nejstarší zoologickou zahradou v České republice. Zoo vlastní mezinárodně uznávané chovatelské zařízení, jímž prošly tisíckovky nejrůznějších zvířat, stovky zaměstnanců a milióny návštěvníků. Zoo Liberec je hlavním partnerem organizace ISCP. Zoo Liberec v Projekt Kukang bude působit jako technická podpora zajišťující poradenství.

5.4.4 Stručně definovaný záměr, cíle a výstupy projektu

5.4.4.1 Záměr

Oslabení nelegální obchodování s chráněným outloněm váhavým v regionu Severní Sumatra, pomocí umožnění efektivního vymáhání daných zákonů.

Popis: Vzhledem k současnému neudržitelnému obchodování s ohroženými a chráněnými druhy živočichů, je klíčové pracovat na dostatečném a efektivním vymáhání daných zákonů na ochranu zvířat před nelegálním obchodováním.“

Indikátor záměru: Efektivní vymáhání daných zákonů na ochranu zvířat před nelegálním obchodováním vynucovacími orgány indonéské legislativy v provincii Severní Sumatra.

5.4.4.2 Cíl 1

Příprava zařízení s odpovídající infrastrukturou, umožňující přijetí a péči o zabavené jedince.

Je nezbytné, aby bylo zřízeno záchranné centrum pro volně žijící živočichy zabavené z nelegálního obchodu. Absence takového zařízení působí v současné době pro příslušné orgány jako překážka pro efektivní vymáhání zákonů.

Indikátor cíle: Funkční záchranné centrum pro zabavené outloně váhavé z nelegálního obchodu, které je schopno přijímat a pečovat o zabavené jedince.

Výstup potřebný k dosažení cíle 1: Stavba rehabilitačního centra pro zabavená zvířata.

V rámci projektu bude vůbec jako první postaveno záchranné a rehabilitační centrum pro zabavené outloně váhavé z nelegálního trhu se zvířaty. Pro stavbu a realizaci bude využito nízkorozpočtového modelu záchranného centra pro zabavenou faunu.

Indikátor výstupu: Funkční záchranné centrum s odpovídající infrastrukturou pro zabavené outloně váhavé z nelegálního obchodu.

5.4.4.3 Cíl 2

Monitoring trhů a následné vytipování míst, kde se s outloni váhavými ilegálně obchoduje.

Měl by probíhat pravidelný monitoring trhů s volně žijícími živočichy, aby bylo možné identifikovat vývoj v oblasti obchodu. Monitoring obchodu s outloněm váhavým bude probíhat podle standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu. Případy nelegálního obchodování zaznamenané během monitorování budou oznámeny příslušným orgánům a mělo by být podporováno zakázání těchto aktivit. Efektivní a správný monitorovací systém by usnadnil vymáhání a dodržování vnitrostátních a mezinárodních právních předpisů, což by přispělo k celkové ochraně přírody. Priorita bude dána trhu se zvířaty v Medanu v ulici Jalan Bintang.

Indikátor cíle: Pozitivní vývoj v oblasti obchodu s outloněm váhavým a zakázání nelegálních aktivit.

Výstup 1 potřebný k dosažení cíle 2: Analýza pozitivního vývoje v oblasti obchodu s outloněm váhavým.

Jedním z hlavních cílů projektu Kukang je zamezit lovu a ilegálnímu obchodu s jedinci z volné přírody a tím chránit více, než jen jedince, kteří se dostanou do rehabilitačního centra. V rámci projektu se bude monitorovat obchod s outloni váhavými na Sumatře.

Indikátor výstupu: Klesající počty zaznamenaných jedinců na trzích.

Výstup 2 potřebný k dosažení cíle 2: Fungující spolupráce s indonéským úřadem BKSDA.

Budou se vytipovávat jedinci vhodní k zabavení a tyto informace se budou předávat indonéské BKSDA, která je oprávněna jedince zabavit.

Indikátor výstupu: Pravidelné zabavování nahlášených jedinců z nelegálního obchodu.

5.4.4.4 Cíl 3

Snížení míry odchytu z přírody.

S ohledem na to, že velké množství jedinců vyskytujících se na trzích, je odchyceno z volné přírody a měsíční vysoké fluktuace jsou patrné, nemůže být dopad trhů se zvířaty na životaschopnost divokých populací jiný než negativní. V rámci projektu bude vytvořen systém zpětného monitoringu obchodníků, kde byli nelegálně obchodovaní jedinci zabaveni.

Indikátor cíle: Dlouhodobé zachování výskytu outloně váhavého v přírodě.

Výstup potřebný k dosažení cíle 3: Zpětný monitoring přichycených obchodníků.

Zabavení outloňů a jejich rehabilitace bude sloužit jako nástroj ke snižování míry odchytu zvířat z přírody. Zamezení opětovného zásobení trhů novými jedinci je dalším cílem projektu. Medializace se v Indonésii jeví jako efektivní nástroj, v porovnání s nedostatečným vymáháním daných zákonů, jelikož negativní zviditelnění v rámci komunit je všeobecně nežádoucí. Proto medializace celé kauzy současně s případnou spoluprací s obchodníkem bude hlavním nástrojem v boji proti odchytům nových jedinců z přírody. Postup určité „spolupráce“ bude spočívat v tom, že se s přistiženými obchodníky sepíše tzv. „MOU“, která je zaváže k tomu, že již nebudou s tímto absolutně chráněným druhem jakkoliv obchodovat a budou tedy dodržovat dané zákony. Zpětný monitoring daného obchodníka by měl zajistit dodržování této dohody.

Indikátor výstupu: Žádný nebo minimální opětovný výskyt outloňů váhavých u přistižených obchodníků.

5.4.4.5 Cíl 4

Nalezení lokality či lokalit, kde se druh dříve vyskytoval, ale byl již vyhuben (neobsazené stanoviště).

V ideálním případě končí rehabilitační proces reintrodukcí jedince do vybrané lokality. V rámci projektu Kukang se bude maximálně následovat IUCN reintrodukční pravidla pro translokaci zvířat. Outloň váhavý se z etologického hlediska jeví jako jeden z vyhovujících druhů k reintrodukcí. Vychází se z velikosti teritoria, kterou outloni váhaví v přírodě přirozeně obsazují. Toto teritorium je v závislosti na prostředí velké od 0,004 km² do 0,25 km² (Wiens, 2002). Je tedy dostatečně malé na to, aby byla vybraná lokalita izolována od jedinců z divokých populací a ani jimi nemohla být kolonizována.

Z těchto faktů by se dalo s jedinci, kteří projdou celým rehabilitačním procesem, přejít k místní reintrodukcí. V pozdější fázi projektu by se proto vypracovala detailní metodika, minimalizující veškerá rizika s reintrodukcí spojená a jedinci by se podle ní vypouštěli do předem připravené lokality či lokalit.

Indikátor cíle: Místní reintrodukce zrehabilitovaných jedinců do volné přírody.

Výstup potřebný k dosažení cíle 4: Připravená lokalita či lokality na případnou místní reintrodukcí zrehabilitovaných jedinců.

Kromě zamezení či alespoň redukce obchodu s outloněm váhavým, si klade projekt další cíl. Tímto cílem je nalezení vhodné lokality, či lokalit, kde se druh dříve vyskytoval, ale byl již vyhuben. Jednalo by se o neobsazené stanoviště, které by bylo vhodné pro případnou místní reintrodukcí vybraných a zrehabilitovaných jedinců. Tito jedinci by byli z hlediska veterinárního a etologického připraveni, vrátit se do svého přirozeného prostředí. V dané lokalitě musí proběhnout průzkum vhodnosti daného prostředí, které bude pokrývat všechny potřebné detaily, kterými jsou kontrola vhodnosti vegetace, výskyt predátorů, zjištění biodiverzity, topografie, vhodnosti potravních zdrojů pro vypouštěné jedince a sociální podmínky ve vybrané oblasti, které by měli ověřit výsledky z předcházející osvěty místních komunit.

Identifikátor výstupu: Nalezení a označení lokality či lokalit připravených na případnou místní reintrodukcí zrehabilitovaných jedinců.

5.4.4.6 Cíl 5

Zvýšení povědomí místních komunit a široké veřejnosti.

Vzdělávání široké veřejnosti je jednou z nejdůležitějších věcí moderní ochrany přírody. Veřejné informační kampaně, osvětové a vzdělávací aktivity pod dohledem organizace jsou rozhodující pro budování pochopení dané problematiky a užitkového i estetického významu přírody širokou veřejností.

Osvětové a vzdělávací koncepce by měli umožňovat lidem aktivně jednat ve prospěch ochrany přírody. Pokrok v ochraně přírody závisí na vývoji veřejného porozumění vztahů mezi druhy, životním prostředím a lidskými svěbytnými přístupy a opatřeními. Osvěta a vzdělávání umožňuje širší náhled do problematiky ilegálního obchodování se zvířaty, ztráty životního prostředí a ochrany přírody všeobecně. K těmto účelům se dá využívat klece s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými.

Veřejnost by měla být informována o právních předpisech chránící divoká zvířata stejně tak, jako o trestech které hrozí za porušení těchto právních předpisů. Lidé potřebují, aby věděli o důležitosti divokých zvířat okolo nich a důležitosti jejich ochrany.

V rámci projektu bude probíhat vzdělávání a osvěta cílených místních komunit, vzdělávání a osvěta široké veřejnosti pomocí trvale handicapovaných jedinců v rehabilitačním centru pro zabavená zvířata a výzkumné aktivity.

Indikátor cíle: Kladná odezva a zvýšení povědomí místních komunit a široké veřejnosti.

Výstup 1 potřebný k dosažení cíle 5: Pravidelné futsalové zápasy ve vybraných lokalitách.

Cíl 4 vyžaduje další důležitou věc a tím je vzdělávání a osvěta. Osvěta bude aktivně prováděna v komunitách lidí, kteří se vyskytují v okolí vybraných lokalit, případně v lokalitách, kde jsou outloni přímo ohrožováni, ať lovem či jsou zabíjeni jako škůdci plodin. Osvěta bude prováděna v rámci pravidelných futsalových zápasů, jejichž popularita v Indonésii nabízí vhodné prostředí a dostatečný prostor k předávání informací, představení dané problematiky, navrhování plánů a jejich řešení. V těchto oblastech také budou nabízeny

přednášky a možnost spolupráce na ochraně outloňů. Tato osvěta je určena převážně pro místní farmáře, obchodníky, místní politiky a další obyčejné lidi.

Indikátor výstupu: Využívání pravidelných futsalových zápasů ve vybraných lokalitách k osvětovým aktivitám.

Výstup 2 potřebný k dosažení cíle 5: Připravené vzdělávací klece s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými.

V rámci projektu Kukang se plánují také přednášky pro místní školy, vynucovací agentury a další lidi, kteří by projevíli zájem. Tyto přednášky se budou uskutečňovat na území rehabilitačního centra, kde by se využívalo klecí s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými.

Indikátor výstupu: Využívání klecí s trvale handicapovanými jedinci a jedinci určenými ke vzdělávacím účelům.

5.4.5 Navrhovaný postup realizace projektu

5.4.5.1 Výstup 1.1- Stavba rehabilitačního centra pro zabavená zvířata

5.4.5.1.1 Aktivity

Fyzická stavba klecí (Aktivita 1.1.1)

V samotném počátku projektu v říjnu 2014 proběhne fyzická stavba několika typů klecí. První budou karanténní klece, kde bude probíhat počátek rehabilitačního procesu po vstupní zdravotní prohlídce. Dále se budou stavět rehabilitační klece, které budou sloužit k uzdravení poraněných či jinak stresovaných jedinců. Uzdravení jedinci se přesunou do socializačních klecí, které budou sloužit k ověření přirozeného chování jedinců vhodných k reintrodukcí. Trvale handicapovaní jedinci se přesunou do vzdělávacích klecí, které budou sloužit jako místo pro důstojný život jedinců, kteří již nemohou být z různých důvodů vypuštěni zpět do volné přírody. Tito jedinci budou využíváni ke vzdělávacím účelům.

Fyzická stavba zázemí a ošetřovny s izolací (Aktivita 1.1.2)

Zázemí bude budova určená pro přípravu krmiva, k manuální práci a jako sklad. Ošetřovna bude prostor určený k prvotní vstupní zdravotní prohlídce přijatých jedinců, jako prostor pro jednoduché veterinární zákroky apod. Jedinci vyžadující častou péči a kontrolu budou dočasně umístěni v izolaci, která bude součástí ošetřovny.

Příprava funkční infrastruktury (Aktivita 1.1.3)

Po dokončení fyzické stavby záchraného centra bude kladen důraz k zajištění funkční infrastruktury.

Trénink personálu (Aktivita 1.1.4)

Před oficiálním otevřením záchraného centra pro zabavené outloně váhavé z černého trhu, který je plánován na 1.1.2015, je důležité, aby byl k dispozici dostatečně vycvičený personál, schopný zajistit péči o svěřená zvířata. Trénink personálu bude probíhat po dokončení fyzické stavby centra.

5.4.5.2 Výstup 2.1- Analýza pozitivního vývoje v oblasti obchodu s outloněm váhavým

5.4.5.2.1 Aktivity

Příprava standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu (Aktivita 2.1.1)

Po oficiálním otevření záchranného centra pro zabavené outloně váhavé z černého trhu, bude probíhat pravidelný monitoring trhů s volně žijícími živočichy, přibližně jednou za týden. Monitoring obchodu s outloněm váhavým bude probíhat podle standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu. Tato metoda bude vypracována na základě doporučení Dr. Chrise Shepherd, který monitoring v dané oblasti několik let osobně prováděl.

Vyhodnocování výsledků (Aktivita 2.1.2)

Analýza obchodu s outloněm váhavým by měla ukázat, jakým směrem se tento obchod ubírá. První výsledky se předpokládají v rozmezí několika měsíců po prvním zabavení nelegálně prodávajícího jedince.

5.4.5.3 Výstup 2.2- Fungující spolupráce s indonéským úřadem BKSDA

5.4.5.3.1 Aktivity 2.2

Navázání spolupráce s BKSDA pro zabavování a umíst'ování zvířat (Aktivita 2.2.1)

Úřad pro ochranu přírodních zdrojů BKSDA je zodpovědný za dodržování dané legislativy a je oprávněn zabavit jedince zvířat, kteří jsou nelegálně prodáváni. Vedení BKSDA pro severní Sumatru vyjádřilo zájem o podporu a spolupráci na projektu Kukang. Pro realizaci této spolupráce je zapotřebí zajistit zmíněné fungující zařízení a infrastrukturu pro zabavená zvířata. Spolupráce bude navázána už od samého počátku projektu.

Vytipování a hlášení vhodných jedinců k zabavení (Aktivita 2.2.2)

Po oficiálním otevření centra, bude započat monitoring trhů s divokými zvířaty, pomocí kterého budou odhaleni nelegálně prodávající jedinci. Informace o těchto jedincích a obchodnících, kteří je prodávají, budou předávány právě indonéské BKSDA.

Umíst'ování a rehabilitace zabavených jedinců (Aktivita 2.2.3)

V případě zabavení jedinců outloně váhavého indonéskou BKSDA, budou tito jedinci umíst'ováni v záchraném centru, kde budou podle daného procesu rehabilitováni.

5.4.5.4 Výstup 3.1- Zpětný monitoring přichycených obchodníků

5.4.5.4.1 Aktivity

Sepisování „MOU“ s přistiženým obchodníkem (Aktivita 3.1.1)

Z důvodu minimalizace rizika, že obchodník bude ztráty způsobené zabavením zvířat, kompenzovat odchytem zvířat nových, bude s tímto obchodníkem sepsána tzv. „MOU“. Tato dohoda ho zaváže k tomu, že již nebude s tímto absolutně chráněným druhem jakkoliv obchodovat a bude tedy dodržovat dané zákony.

Zpětný monitoring cílených obchodů s divokými zvířaty (Aktivita 3.1.2)

Zpětný monitoring daného obchodníka by měl zajistit dodržování této dohody. Tento zpětný monitoring nebude mít pravidelný harmonogram, z důvodu zabránění rizika připravenosti obchodníka na kontrolu.

5.4.5.5 Výstup 4.1- Připravená lokalita či lokality na případnou místní reintrodukci

5.4.5.5.1 Aktivity

Nalezení lokality či lokalit vhodných k reintrodukci (Aktivita 4.1.1)

Z důvodu maximálního následování pravidel IUCN pro translokaci zvířat, musí být v případě místní reintrodukce zrehabilitovaných jedinců k dispozici ideální lokalita či lokality. Od oficiálního otevření centra bude vybraný tým pracovat na nalezení takové lokality či lokalit.

Průzkum vhodnosti daného prostředí (Aktivita 4.1.2)

V případě nalezení takovéto lokality musí pokaždé proběhnout průzkum vhodnosti daného prostředí, které bude pokrývat všechny patřičné detaily.

5.4.5.6 Výstup 5.1- Pravidelné futsalové zápasy ve vybraných lokalitách

5.4.5.6.1 Aktivity 5.1

Příprava pravidelných futsalových zápasů (Aktivita 5.1.1)

Futsalové zápasy budou pořádány v návaznosti s nalezením vhodných lokalit k místní reintrodukcí zrehabilitovaných zvířat. Budou pořádány pravidelně k udržení stálého kontaktu a vtažů s místními komunitami.

Příprava metodiky osvěty (Aktivita 5.1.2)

Před samotným zahájením futsalových zápasů, bude vymyšlena metodika předávání informací, představení dané problematiky a navrhování plánů a řešení, právě pomocí futsalových zápasů.

5.4.5.7 Výstup 5.2- Připravené vzdělávací klece s trvale handicapovanými jedinci

5.4.5.7.1 Aktivity

Příprava klecí s trvale handicapovanými jedinci a jedinci určenými ke vzdělávacím účelům (Aktivita 5.2.1)

Po oficiálním otevření centra, budou připraveny klece určené ke vzdělávacím účelům s trvale handicapovanými jedinci, tak aby co nejlépe prezentovaly zvířata a problematiku nelegálního obchodování s nimi.

Příprava metodiky vzdělávání a osvěty (Aktivita 5.2.2)

Před zahájením přednášek pro pedagogy, studenty, vynuocovací agentury a širokou veřejnost, bude vymyšlena detailní metodika vzdělávání a osvěty pomocí trvale handicapovaných zvířat. Také budou připraveny dotazníky, které budou vyhodnocovat úspěšnost předaných informací.

5.4.5.8 Dílčí realizační etapy

Projekt je plánovaný jako čtyřfázový.

- 1) Realizace fyzických podkladů projektu- fyzická stavba centra a příprava podpůrné infrastruktury, trénink personálu.
- 2) Monitoring trhů a následné vytipování ilegálně obchodovaných jedinců pro indonéský úřad BKSDA, který je oprávněn je zabavit. Rehabilitace zabavených jedinců.
- 3) Nalezení lokality či lokalit na případnou místní reintrodukcí připravených, zrehabilitovaných jedinců. Edukativní a vědecká činnost
- 4) Dle výsledků ve fázi (2) a (3) místní reintrodukce, monitoring a evaluace.

	Výstup 1.1	Výstup 2.1	Výstup 2.2	Výstup 3.1	Výstup 4.1	Výstup 5.1	Výstup 5.2
Fáze	Fáze (1)	Fáze (2)	Fáze (2)	Fáze (2)	Fáze (3)	Fáze (3)	Fáze (3)

Projekt je naplánován tak, aby byla možnost na něj plynule navazovat. Vycházením z opakování fáze (2) až (4) se dle dostupných prostředků a výsledků dají jednotlivé části projektu nadále rozšiřovat dle předem připraveného schématu.

Jednotlivé projektové fáze budou lokálně řízeny za pomoci mateřské organizace ISCP a jejího hlavního partnera Zoo Liberec. Bude využíváno jejich pozemků, fungující infrastruktury, kontaktů a lidských zdrojů k zajišťování jednotlivých fází projektu a právní podpory.

Každý krok bude konzultován s Úřadem pro ochranu přírodních zdrojů BKSDA, k zajištění absolutní integrity projektu.

5.4.6 Časový harmonogram aktivit a výstupů

Fáze (1)- 10/2014 - 12/2014

Fáze (2)- od 1/2015

Fáze (3)- od 1/2015

Fáze (4)- podle výsledků ve fázích (1) až (3)

5.4.7 Personální a instituční zajištění realizace projektu

5.4.7.1 Osoby

Vedoucí týmu:

František Příbrský CZ (člen organizace ISCP a Lestari o.s.)-
odpovědný koordinátor projektu

Členové týmu:

Tomáš Ouhel CZ (zakladatel a šéf poradců organizace ISCP)-
hlavní poradce projektu

Rudianto Sembiring INDO (zakladatel a výkonný ředitel organizace ISCP)-
vnitřní vztahy

David Nejedlo CZ (ředitel Zoo Liberec, prezident UCSZOO, člen poradního výboru
organizace ISCP)- externí poradce projektu

Lucie Čižmářová CZ (člen organizace ISCP, fotografka)-
veterinární zdravotnice, odbornice na populační genetiku

Jan Brychta CZ (člen organizace ISCP, student ČZU)-
ekonomický a marketingový specialista

Michal Grunt CZ (student VUT FAST Brno)- stavební specialista

5.4.7.2 Instituce

ISCP (Indonesian Species Conservation Program)- realizace, koordinace, technická
podpora

Zoo Liberec- poradenství, technická podpora

BKSDA (Balai Konservasi Sumber Daya Alam)- technická podpora

5.4.8 Zhodnocení rizik a předpokladů

5.4.8.1 Analýza rizik

Nezájem úřadů na spolupráci se záchraným centrem a na zlepšení efektivity dodržování daných zákonů a předpisů na ochranu zvířat.

V průběhu realizace projektu může dojít ke změně aktuální situace zahraniční i místní politiky Indonésie. Nezájem úřadů na spolupráci by znemožnilo zabavování nelegálně prodávaných zvířat a tím i celý proces zlepšení efektivity dodržování daných zákonů a předpisů na ochranu zvířat.

Opatření: Každý závažný krok bude konzultován s místními úřady, k zajištění absolutní integrity projektu. Projekt se musí maximálně vynasnažit být nezávislým a spolupráci řídit ve prospěch všech, s absolutním dodržováním právních předpisů, bez negativního vlivu na žádnou z partnerských stran.

Vysoké počty nevhodných jedinců k reintrodukcí z důvodu vytrhaných zubů a dalších reintrodukcí znemožňujících příčin.

Velké procento prodávaných outloňů váhavých na trzích s divokými zvířaty má vytržené zuby, aby nepokousali své majitele a manipulace s nimi byla jednodušší. Tyto jedinci již nejsou schopni přežít ve volné přírodě, a proto je u nich reintrodukce nerealizovatelná. Existuje možnost, že jedinců bez zubů bude mezi zabavenými jedinci vysoký počet, což by mohlo vést k časnému zahlcení rehabilitačního centra.

Opatření: Klece pro trvale handicapované jedince budou mít ze všech klecí v centru největší kapacitu. Také bude vynaložena snaha o navázání spolupráce s místními zoologickými zahradami a organizacemi, které splňují adekvátní požadavky pro chov outloňů váhavých a mají potřebná povolení. Do těchto zařízení by se dali posílat někteří trvale handicapovaní jedinci, za účelem dalšího zvyšování povědomí o dané problematice.

Negativními aktivy místních obyvatel (krádeže zvířat, ublížení na zdraví zvířat, znehodnocování majetku apod.).

Ve fázi rehabilitace zvířat je hlavním rizikem bezpečnost před negativními aktivitami místních obyvatel (krádeže zvířat, ublížení na zdraví zvířat, znehodnocování majetku apod.).

Opatření: Tento aspekt je třeba pojistit oplocením projektových pozemků a jejich kontrola.

Nezájem přistižených obchodníků na zastavení nelegálních aktivit i přes riziko postihů.

I přes riziko velkých postihů v současné době obchodníci prodávají nezákonně chráněné druhy živočichů. Může trvat dlouho dobu, než i přes zlepšení vymáhání daných zákonů obchodníci opravdu zastaví tyto nelegální aktivity.

Opatření: Medializace se v Indonésii jeví efektivní nástroj, v porovnání s nedostatečným vymáháním daných zákonů. Negativní zviditelnění v rámci komunit je všeobecně nežádoucí, a proto bude u problematických obchodníků tento nástroj využit jako podpůrný prostředek k zastavení nelegálních aktivit.

Nezájem úřadů ve vybraných lokalitách na pořádání futsalových zápasů.

Z různých důvodů existuje riziko, že úřady ve vybraných lokalitách nebudou mít zájem o pořádání futsalových zápasů a přítomnost projektu. Tento fakt by znemožnil reintrodukcii ve vybrané lokalitě a další aktivity pro dokončení procesu rehabilitace.

Opatření: Již od začátku bude s místními úřady navázán přátelský vztah a bude detailně vysvětlena problematika a plány. V případě přetrvávajícího nezájmu, bude po dohodě vybrána jiná vhodná oblast s obdobnými kritérii.

Zvyšující se strach obchodníků z přistižení, zvyšující jejich opatrnost a znemožňující odhalení ilegálních aktivit.

V průběhu probíhajících procesů monitoringu, zabavování zvířat a kontroly, se samozřejmě bude zvětšovat strach a opatrnost obchodníků, která by postupem času mohla z velké části znemožnit odhalení ilegálních aktivit.

Opatření: Monitoring bude probíhat pomocí standardizovaných metod, které budou nastaveny také na minimalizaci těchto rizik. Všechny procesy budou probíhat nepravidelně, aby se předcházelo připravenosti obchodníka.

5.4.8.2 Předpoklady

Zájem úřadů na zlepšení situace v obchodování s chráněnými druhy živočichů.

Vymáhací agentury budou mít zájem na zlepšení efektivnosti vymáhání daných zákonů na ochranu zvířat. Také budou mít zájem na spolupráci na projektu Kukang, který se bude komplexně touto problematikou zabývat a bude umožňovat příjem zabavených jedinců outloně váhavého, což bude podporovat právě zlepšení situace v obchodování s chráněnými druhy živočichů.

Pochopení a akceptace projektu místními obyvateli ve vybraných lokalitách.

Nezbytným prvkem je rovněž pochopení a akceptace projektu místními obyvateli ve vybraných lokalitách. Aktivity místních obyvatel jako jsou nelegální činnosti ve vybraných lokalitách, či odmítnutí přítomnosti projektu, by podstatně ohrozily práci v těchto oblastech. Edukativní činnosti a zapojení obyvatel do projektu by toto riziko měly minimalizovat. Monitoring a evaluace těchto aktivit je nutná po celou dobu realizace projektu.

Zájem pedagogů, studentů, místních obyvatel, vymáhacích orgánů a široké veřejnosti na účasti na osvětových aktivitách.

Pedagogové a studenti různých stupňů škol, obyvatelé místních komunit, vymáhací agentury a široká veřejnost bude mít zájem se účastnit vzdělávacích a osvětových akcí, které budou zábavnou formou zvyšovat povědomí o problematice nelegálního obchodování s divokými zvířaty.

Komunikace a spolupráce vymáhacích agentur.

Úřad BKSDA, který bude zajišťovat vymáhání daných zákonů, vyjádřil zájem o podporu a spolupráci na projektu Kukang. Předpokládá se navázání úzké spolupráce na procesu konfiskace a rehabilitace zabavených zvířat.

5.4.9 Tabulka výstupů a aktivit projektu

<p>Název projektu: Projekt Kukang</p> <p>Realizátor: Indonesian Species Conservation Program, nezisková organizace Jl.Lada I no 1 Perumnas Simalingkar 20141 Medan North Sumatra Indonesia http://iscp.or.id/ Kontakt: Bc. František Příbrský, projektový koordinátor, +420 723 156 162, pribrsky.f@gmail.com</p>		
<p>Cílová skupina projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • outloň váhavý • obchodníci s divokými zvířaty v provincii Severní Sumatra • vynucovací orgány indonéské legislativy na ochranu zvířat v provincii Severní Sumatra • lokální komunity provincie Severní Sumatra • studenti a pedagogové místních základních, střední i vysokých škol • široká veřejnost • nevládní organizace (NNO) působící v prioritních oblastech Indonésie • specialisti a studenti se zájmem vykonávat praktické a vědecké práce 		
<p>Cíle projektu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Příprava zařízení s odpovídající infrastrukturou, umožňující přijetí a péči o zabavené jedince. 2. Monitoring trhů a následné vytipování míst, kde se s outloni váhavými ilegálně obchoduje. 3. Snížení míry odchyту z přírody. 4. Nalezení lokality či lokalit, kde se druh dříve vyskytoval, ale byl již vyhuben (neobsazené stanoviště). Takovéto lokality připravit na případnou místní reintrodukcii zrehabilitovaných jedinců. 5. Zvýšení povědomí místních komunit a široké veřejnosti. 		
VÝSTUPY PROJEKTU	AKTIVITY v rámci projektu	Objektivně ověřitelné indikátory k jednotlivým výstupům
<p>Výstup 1.1</p> <p>Stavba rehabilitačního centra pro zabavená zvířata.</p> <p>Časový rámeček pro dosažení výstupu: říjen 2014 – prosinec 2014</p>	<p>Aktivita 1.1.1 Fyzická stavba klecí</p>	<p>Funkční záchranné centrum s odpovídající infrastrukturou pro zabavené outloně váhavé z nelegálního obchodu.</p>
	<p>Aktivita 1.1.2 Fyzická stavba zázemí a ošetřovny s izolací</p>	
	<p>Aktivita 1.1.3 Příprava funkční infrastruktury</p>	
	<p>Aktivita 1.1.4 Trénink personálu</p>	

VÝSTUPY PROJEKTU	AKTIVITY v rámci projektu	Objektivně ověřitelné indikátory k jednotlivým výstupům
<p>Výstup 2.1</p> <p>Analýza pozitivního vývoje v oblasti obchodu s outloňem váhavým.</p> <p>Časový rámec pro dosažení výstupu:</p> <p>Od- leden 2015</p>	<p>Aktivita 2.1.1 Příprava standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu</p> <hr/> <p>Aktivita 2.1.2 Vyhodnocování výsledků</p>	<p>Klesající počty zaznamenaných jedinců na trzích.</p>
<p>Výstup 2.2</p> <p>Fungující spolupráce s indonéským úřadem BKSDA.</p> <p>Časový rámec pro dosažení výstupu:</p> <p>Od- leden 2015</p>	<p>Aktivita 2.2.1 Navázání spolupráce s BKSDA pro zabavování a umístování zvířat</p> <hr/> <p>Aktivita 2.2.2 Vytipování a hlášení vhodných jedinců k zabavení</p> <hr/> <p>Aktivita 2.2.3 Umístování a rehabilitace zabavených jedinců</p>	<p>Pravidelné zabavování nahlášených jedinců z nelegálního obchodu.</p>
<p>Výstup 3.1</p> <p>Zpětný monitoring přichycených obchodníků.</p> <p>Časový rámec pro dosažení výstupu:</p> <p>Od- leden 2015</p>	<p>Aktivita 3.1.1 Sepisování „MOU“ s přistíženým obchodníkem</p> <hr/> <p>Aktivita 3.1.2 Zpětný monitoring cílených obchodů s divokými zvířaty</p>	<p>Žádný nebo minimální opětovný výskyt outloňů váhavých u přistížených obchodníků.</p>

VÝSTUPY PROJEKTU	AKTIVITY v rámci projektu	Objektivně ověřitelné indikátory k jednotlivým výstupům
<p>Výstup 4.1</p> <p>Připravená lokalita či lokality na případnou místní reintrodukcii zrehabilitovaných jedinců.</p> <p>Časový rámec pro dosažení výstupu:</p> <p>Od- leden 2015</p>	<p>Aktivita 4.1.1 Nalezení lokality či lokalit vhodných k reintrodukcii</p> <hr/> <p>Aktivita 4.1.2 Průzkum vhodnosti daného prostředí</p>	<p>Nalezení a označení lokality či lokalit připravených na případnou místní reintrodukcii zrehabilitovaných jedinců.</p>
<p>Výstup 5.1</p> <p>Pravidelné futsalové zápasy ve vybraných lokalitách.</p> <p>Časový rámec pro dosažení výstupu:</p> <p>Od- leden 2015</p>	<p>Aktivita 5.1.1 Příprava pravidelných futsalových zápasů</p> <hr/> <p>Aktivita 5.2.1 Příprava metodiky osvěty</p>	<p>Využívání pravidelných futsalových zápasů ve vybraných lokalitách k osvětovým aktivitám.</p>
<p>Výstup 5.2</p> <p>Připravené vzdělávací klece s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými.</p> <p>Časový rámec pro dosažení výstupu:</p> <p>Od- leden 2015</p>	<p>Aktivita 5.2.1 Příprava klecí s trvale handicapovanými jedinci a jedinci určenými ke vzdělávacím účelům</p> <hr/> <p>Aktivita 5.2.2 Příprava metodiky vzdělávání a osvěty</p>	<p>Využívání klecí s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými ke vzdělávacím účelům.</p>
<p>Průřezové aktivity:</p>	<p>Řízení, koordinace a administrace projektu</p>	

5.4.10 Nákladový rozpočet projektu

Od organizace ISCP je již předem zajištěn pozemek a finanční příspěvek na chod centra jako jsou elektřina, voda a částečně plat jednoho zaměstnance, který bude spolupracovat i na projektu Kukang.

Česká strana zajišťuje zřizovací náklady a pravidelné náklady na chod centra. Mottem sbírkové kampaně pro stavbu rehabilitačního centra pro zabavená zvířata, tedy in-situ ochranu outloně váhavého na Sumatře je: „**Outlon patří na strom a ne do klece. Dejte jim šanci získat svobodu dříve, než bude pozdě.**“.

Fundraising projektu je záležitostí české strany ve spolupráci s organizací ISCP.

Dotace a příspěvky budou ze 100% transferovány na účet ISCP s výhradním čerpáním k docílení vytyčených cílů.

Zřizovací náklady	
Výběhy	Karanténa (2*4000 Kč); rehabilitační klece (2*4000 Kč); socializační klece (2*8000 Kč), před-vypouštěcí klece (1*4000 Kč), edukativní klece (4*8000 Kč)
Administrativní část	Zázemí a ošetřovna s izolací (10000 Kč), vybavení ošetřovny (15000 Kč)
Administrativní náklady	Webové stránky + drobný materiál (3000 Kč)
Výuka	Výukové materiály (2000 Kč)
Povolení a pozemek	ISCP (0 Kč)
Celkově	98 000 Kč
Náklady na chod centra (měsíční)	
Plat zaměstnance	2500 Kč
Potrava	2500 Kč
Veterinární péče	1000 Kč
Cestovní náklady	500 Kč
Celkově	6 500 Kč

* Detailní rozpočet se všemi položkami je přiložen v papírové podobě

Zásadním rizikem projektu je i přes jeho nízkorozpočtový koncept finanční stránka věci. V nestabilních podmínkách dané lokality je zapotřebí sehnat stabilní zdroj financování a cílem projektu je zajistit více na sobě nezávislých finančních příjmů. V ideálním případě tři. První by byl pravidelný příjem hlavního donátora projektu na pokrytí nákladů provozu centra a platy zaměstnanců. Další zdroj peněz sloužící k rozvoji projektu by pocházel z nepravidelných finančních příspěvků generovaných fundraisingovými akcemi apod. Třetím zdrojem by byla materiální podpora, jako například ujednání pravidelného darování ovoce a zeleniny s místním supermarketem.

5.4.11 Matice logického rámce (Logframe matrix)

	Popis projektu (intervenční logika)	Objektivně ověřitelné ukazatele (indikátory)	Zdroje ověření ukazatelů	Předpoklady a rizika (klíčové externí faktory ovlivňující průběh a úspěšnost projektu)
Záměr	Oslabení nelegální obchodování s chráněným outloněm váhavým v regionu Severní Sumatra, pomocí umožnění efektivního vymáhání daných zákonů.	Efektivní vymáhání daných zákonů na ochranu zvířat před nelegálním obchodováním vynucovacími orgány indonéské legislativy v provincii Severní Sumatra	Snížení výskytu outloňů váhavých na trzích s divokými zvířaty. Monitoring ptačího trhu v Medanu v ulici Jalan Bintang a dalších trhů přibližně jednou za týden	
Cíle	<p>1. Příprava zařízení s odpovídající infrastrukturou, umožňující přijetí a péči o zabavené jedince</p> <p>2. Monitoring trhů a následné vytipování míst, kde se s outloni váhavými ilegálně obchoduje</p> <p>3. Snížení míry odchyty z přírody</p> <p>4. Nalezení lokality či lokalit, kde se druh dříve vyskytoval, ale byl již vyhuben (neobsazené stanoviště).</p> <p>5. Zvýšení povědomí místních komunit a široké veřejnosti</p>	<p>1. Funkční záchranné centrum pro zabavené outloně váhavé z nelegálního obchodu, které je schopno přijímat a pečovat o zabavené jedince</p> <p>2. Pozitivní vývoj v oblasti obchodu s outloněm váhavým a zakázání nelegálních aktivit</p> <p>3. Dlouhodobé zachování výskytu outloně váhavého v přírodě</p> <p>4. Místní reintrodukce zrehabilitovaných jedinců do volné přírody</p> <p>5. Kladná odezva a zvýšení povědomí místních komunit a široké veřejnosti</p>	<p>1. Pravidelný příjem zabavených jedinců a jejich úspěšná rehabilitace</p> <p>2. Snižování výskytu outloňů váhavých na trzích a dodržování daných zákonů na ochranu zvířat. Ověřování trendu pomocí monitoringu trhů přibližně jednou týdně</p> <p>3. Nemění se stavy populací outloně váhavého na Sumatře</p> <p>4. Úspěšné vyhodnocení úspěšnosti místní reintrodukce. Monitoring vypuštěných jedinců (jejich přežití a zdraví, reprodukce, rozšíření, chování)</p> <p>5. Vyhodnocení dotazníků předložených k vyplnění po každé přednášce, či prohlídce</p>	<p>Rizika:</p> <p>Nezájem úřadů na spolupráci se záchranným centrem a na zlepšení efektivnosti dodržování daných zákonů a předpisů na ochranu zvířat.</p> <p>Vysoké počty nevhodných jedinců k reintrodukci z důvodu vytrhaných zubů a dalších reintrodukci znemožňujících příčin.</p>

	Popis projektu (intervenční logika)	Objektivně ověřitelné ukazatele (indikátory)	Zdroje ověření ukazatelů	Předpoklady a rizika (klíčové externí faktory ovlivňující průběh a úspěšnost projektu)
Výstupy	<p>1.1 Stavba rehabilitačního centra pro zabavená zvířata</p> <p>2.1 Analýza pozitivního vývoje v oblasti obchodu s outloněm váhavým</p> <p>2.2 Fungující spolupráce s indonéským úřadem BKSDA</p> <p>3.1 Zpětný monitoring přichycených obchodníků</p> <p>4.1 Připravená lokalita či lokality na případnou místní reintrodukcii zrehabilitovaných jedinců</p> <p>5.1 Pravidelné futsalové zápasy ve vybraných lokalitách</p> <p>5.2 Připravené vzdělávací klece s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými</p>	<p>1.1 Funkční záchranné centrum s odpovídající infrastrukturou pro zabavené outloně váhavé z nelegálního obchodu</p> <p>2.1 Klesající počty zaznamenaných jedinců na trzích</p> <p>2.2 Pravidelné zabavování nahlášených jedinců z nelegálního obchodu</p> <p>3.1 Žádný nebo minimální opětovný výskyt outlonů váhavých u přistižených obchodníků</p> <p>4.1 Nalezení a označení lokality či lokalit připravených na případnou místní reintrodukcii zrehabilitovaných jedinců</p> <p>5.1 Využívání pravidelných futsalových zápasů ve vybraných lokalitách k osvětovým aktivitám</p> <p>5.2 Využívání klecí s trvale handicapovanými jedinci a jedinci k tomu určenými ke vzdělávacím účelům</p>	<p>1.1 Úspěšná rehabilitace přijatých jedinců s nízkou mortalitou</p> <p>2.1 Vyhodnocení analýzy s pozitivně zlepšujícím se trendem</p> <p>2.2 Pravidelný příjem nahlášených a následně pomocí BKSDA zabavených jedinců z nelegálního obchodu</p> <p>3.1 Vyhodnocení zpětného monitoringu s pozitivně se zlepšujícím trendem</p> <p>4.1 Existující a připravená lokalita či lokality</p> <p>5.1 Realizace pravidelných futsalových zápasů s pozitivním ohlasem a fungující osvětou</p> <p>5.2 Vysoká návštěvnost a využívání klecí s trvale handicapovanými jedinci pro vzdělávací účely</p>	<p>Rizika:</p> <p>Negativními aktivitami místních obyvatel (krádeže zvířat, ublížení na zdraví zvířat, znehodnocování majetku apod.).</p> <p>Nezájem přistižených obchodníků na zastavení nelegálních aktivit i přes riziko postihů.</p> <p>Nezájem úřadů ve vybraných lokalitách na pořádání futsalových zápasů.</p> <p>Předpoklady:</p> <p>Zájem úřadů na zlepšení situace v obchodování s chráněnými druhy živočichů.</p> <p>Pochopení a akceptace projektu místními obyvateli ve vybraných lokalitách.</p> <p>Zájem pedagogů, studentů, místních obyvatel, vymáhacích orgánů a široké veřejnosti na účasti na osvětových aktivitách.</p>
Aktivity	<p>1.1.1 Fyzická stavba klecí</p> <p>1.1.2 Fyzická stavba zázemí a ošetřovny s izolací</p> <p>1.1.3 Příprava funkční infrastruktury</p> <p>1.1.4 Trénink personálu</p>	<p>Výběhy</p> <p>Zázemí a ošetřovna s izolací</p> <p>Vybavení ošetřovny</p> <p>Webové stránky a drobný materiál</p> <p>Výukové materiály</p> <p>Roční plat zaměstnanců</p> <p>Roční náklady na potravu</p> <p>Roční náklady na veterinární péči</p> <p>Roční cestovní náklady</p>	<p>68 000 Kč</p> <p>10 000 Kč</p> <p>15 000 Kč</p> <p>3 000 Kč</p> <p>2 000 Kč</p> <p>30 000 Kč</p> <p>30 000 Kč</p> <p>12 000 Kč</p> <p>6 000 Kč</p>	<p>Riziko:</p> <p>Zvyšující se strach obchodníků z přistižení, zvyšující jejich opatrnost a znemožňující odhalení ilegálních aktivit.</p> <p>Předpoklad:</p> <p>Komunikace a spolupráce vymáhacích agentur.</p>

	Popis projektu (intervenční logika)	Objektivně ověřitelné ukazatele (indikátory)	Zdroje ověření ukazatelů	Předpoklady a rizika (klíčové externí faktory ovlivňující průběh a úspěšnost projektu)
	<p>2.1.1 Příprava standardizovaných metod sběru dat, umožňující smysluplnou analýzu</p> <p>2.1.2 Vyhodnocování výsledků</p> <p>2.2.1 Navázání spolupráce s BKSDA pro zabavování a umístování zvířat</p> <p>2.2.2 Vytipování a hlášení vhodných jedinců k zabavení</p> <p>2.2.3 Umístování a rehabilitace zabavených jedinců</p> <p>3.1.1 Sepisování „MOU“ s přistíženým obchodníkem</p> <p>3.1.2 Zpětný monitoring cílených obchodů s divokými zvířaty</p> <p>4.1.1 Nalezení lokality či lokalit vhodných k reintrodukci</p> <p>4.1.2 Průzkum vhodnosti daného prostředí</p> <p>5.1.1 Příprava pravidelných futsalových zápasů</p> <p>5.1.2 Příprava metodiky osvěty</p> <p>5.2.1 Příprava klecí s trvale handicapovanými jedinci a jedinci určenými ke vzdělávacím účelům</p> <p>5.2.2 Příprava metodiky vzdělávání a osvěty</p>			<p>Výchozí podmínky (vstupní předpoklady)</p> <p>Zájem cílových skupin o realizaci projektu.</p>

5.4.11.1 Komentář k jednotlivým sloupcům matice logického rámce

1. sloupec – **Popis projektu** (intervenční logika)

Z prvního sloupce lze vyčíst **základní strategii projektu s předpokládanými kauzálními vztahy**: aktivity budou realizovány za předpokladu, že jsou zajištěny dostatečné zdroje; výstupy budou vyprodukovány za předpokladu, že jsou realizovány aktivity; cíle mohou být dosaženy za předpokladu, že jsou vyprodukovány výstupy. Je-li dosaženo cílů, tyto cíle by měly přispět k pozitivnímu dlouhodobému dopadu (záměru) projektu.

Tato logika ovšem předpokládá současné splnění předpokladů, definovaných ve čtvrtém sloupci matice, na příslušné úrovni podle vertikální logiky projektu.

2. sloupec – **Objektivně ověřitelné ukazatele**

Objektivně měřitelné ukazatele jsou indikátory, pomocí kterých ověřujeme, zda došlo k dosažení výstupů, cílů a záměru projektu. Indikátory musí být „**SMART**“ – Specific (specifické), Measurable (měřitelné), Achievable (dostupné s přijatelnými náklady), Relevant (relevantní) a Time-bound (platné v daném čase).

3. sloupec – **Zdroje ověření ukazatelů**

Zdroje ověření se vztahují **k jednotlivým indikátorům** a specifikují, z jakých zdrojů bude příslušná informace získána, kým bude poskytnuta a také kdy nebo jak často.

4. sloupec – **Předpoklady a rizika**

Předpokladem se rozumí **externí faktor**, nezbytný pro realizaci či úspěch projektu, avšak neovlivnitelný managementem projektu. Předpoklady jsou součástí vertikální logiky projektu: pokud budou splněny vstupní podmínky a zajištěny vstupy, pak budou realizovány aktivity. Pokud budou realizovány aktivity a splněny předpoklady na úrovni aktivit, pak budou vyprodukovány výstupy. Budou-li vyprodukovány výstupy a zároveň budou splněny předpoklady na úrovni výstupů, pak mohou být dosaženy cíle projektu. Budou-li dosaženy

cíle a splněny předpoklady na úrovni cílů, pak projekt přispěje k dlouhodobému pozitivnímu dopadu.

Předpoklady jsou zpravidla identifikovány v analytické fázi přípravy projektu – provedené analýzy odhalí řadu faktorů, které mohou mít vliv na prostředí projektu, ale které nelze řídit. Dále je nutné analyzovat pravděpodobnost, s jakou je možné s daným faktorem počítat, jako součást hodnocení proveditelnosti projektu.

Rizikem je pak **negativní externí faktor**, který může nezávisle na vůli managementu ovlivnit průběh či úspěch projektu. Manager projektu musí zhodnotit reálná rizika a při přípravě projektu uvažovat opatření, která mohou tato rizika zmírnit či eliminovat.

5.4.12 Přínos projektu

Hlavním přínosem projektu Kukang je umožnění zmiňovaného vymáhání daných zákonů pro ilegální obchod se zvířaty, jež je v současné době všeobecně nízké. Je to reakce na kritickou situaci absence rehabilitačního zařízení pro zabavené outloně váhavé, které na Sumatře v současné době není kam přemístit, a tudíž končí v nevyhovujících podmínkách místních zoologických zahrad nebo zabavení nejsou vůbec (Shepherd et al, 2004).

Toto zvýšení úrovně uplatňování a prosazování právních předpisů a nařízení pro obchod se zvířaty, může kromě outloně váhavého, pozitivně ovlivnit ochranu dalších chráněných druhů.

Z hlediska socio-ekonomického projekt poskytne pracovní příležitosti pro místní obyvatele. Lokalizace projektu dovolí zaměstnat původní obyvatele regionu a tím jim zároveň umožnit širší náhled do problematiky ilegálního obchodování se zvířaty, ztráty životního prostředí a ochrany přírody všeobecně.

Součástí projektu bude jeho edukativní a vědecký aspekt. Projekt může posloužit jako zástita pro výzkum specialistů z ČR i lokálních partnerských organizací, či jako místo pro studenty a jejich vědecké a praktické práce. V místě realizace nabízí možnost všeobecného vzdělávání a zvyšování podvědomí místních komunit, ať už v oblasti ochrany přírody, či ve výuce angličtiny.

5.4.13 Faktory kvality a udržitelnosti

Kvalita projektu stojí na třech hlavních pilířích. Prvním je příprava nízkorozpočtového zařízení s odpovídající infrastrukturou na pozemcích organizace ISCP. Finanční nenáročnost na chod centra zajistí minimalizaci rizik hrozících při nestabilitě finančních zdrojů. Druhým pilířem je kvalitní navázání vztahů a právního rámce spoluprací s BKSDA zodpovídající za region severní Sumatry. Tato organizace je nezbytná pro harmonizaci postupů dle právních ráďů platících v daném regionu a zemi. S tímto úzce souvisí získání potřebných povolení, spolupráce na vyšetřování, na zabavování zvířat účastněných ilegálních aktivit, či postihování přestupků vůči platným zákonům a předpisům. Třetím pilířem je management rehabilitačních procesů vedoucí k odpovídajícímu fyzickému a psychickému stavu jedinců, za něž nese organizace zodpovědnost. Dále management edukativních procesů vedoucí ke zvyšování povědomí o dané problematice a zajištění udržitelnosti zvolených postupů a management vědecké činnosti vedoucí k přípravě vhodných lokalit pro účely aktivit projektu, či výzkumných aktivit odborníků a studentů.

Udržitelnost projektu je definována především dlouhodobou efektivní a komplexní ochranou vybraného druhu zvířete, případně druhů zvířat, které činnosti projektu ovlivní. Ochrana spočívá i v minimalizaci fyzického i psychického utrpení jedinců v absolutně neodpovídajících podmínkách zvířecích trhů. Důležitost projektu vyzdvihuje napojení na edukativní činnost, která zvyšuje povědomí lokálních komunit v cílové oblasti projektu (vzdělávání mládeže, vzdělávací semináře, informativní kampaně, ochránářské aktivity) a vědeckou činnost přispívající ke zkvalitňování informací o dané lokalitě a vlivu probíhajících činností.

5.4.14 Detail projektu

5.4.14.1 Povolení

Dle indonéské legislativy jsou všechny volně žijící zvířata na území Indonésie majetkem státu. Orgán zodpovědný za uplatňování této legislativy je „Generální ředitelství ochrany lesa a ochrany přírody- Perlindungan Hutan dan Konservasi Alam“ tzv. PHKA. Orgán pracující pod PHKA, který je zodpovědný za prosazování „Zákona o zachování přírody č. 5“ z roku 1990 v terénu je zmiňovaný „Úřad pro ochranu přírodních zdrojů- Balai Konservasi Sumber Daya Alam“ tzv. BKSDA. U BKSDA se také žádá o potřebná povolení. Organizace ISCP pod jejíž záštitou bude projekt Kukang realizován je již u BKSDA registrována a má povolení pro chov několika druhů ohrožených endemických pěvců. Nutností bude ale zařídit povolení

pro chov outloňů váhavých u ředitelství PHKA, jehož sídlo je v Jakartě. Toto povolení je nutné pro všechny absolutně chráněné druhy Indonésie, v případě zájmu chovat je.

V případě záchranných akcí, či zabavování zvířat je potřeba vyplnit zprávu o vyšetřování BAP (Berita acara pemeriksaan).

Pro tuzemské přemísťování rostlin a zvířat slouží povolení SATS-DN (Surat angkut tumbuhan dan satwa liar dalam negeri).

5.4.14.2 Lokalita

Monitoring trhů a ilegálně obchodovaných jedinců ve spolupráci s indonéskou BKSDA, bude zaměřeno převážně na ptačí trh v Medanu v ulici Jalan Bintang. Medan je největší a hlavní město Sumatry, současně je třetí největší v celé Indonésii (Shepherd, 2010). Tento trh je centrem pro vnitrozemní i mezinárodní obchod s volně žijícími zvířaty. Je tomu tak hned z několika důvodů.

- V Medanu je velká poptávka po volně žijících zvířatech.
- V Medanu se nachází mezinárodní letiště i přístav, které zpřístupňují místní, regionální, i mezinárodní trh s volně žijícími zvířaty.
- Prosazování existující legislativy a předpisů je stále nedostatečné.
- V blízkosti Medanu se nachází národní park Gunung Leuser a další zalesněné plochy, což zjednodušuje a zpřístupňuje lovcům pravidelně zásobovat trh s volně žijícími zvířaty.

Národní park Gunung Leuser je 9000 km² velký. Jedná se o druhou největší chráněnou oblast na Sumatře. Park má obrovskou biodiverzitu zahrnující 380 druhů ptáků, 129 druhů savců a mnoho druhů plazů, obojživelníků, bezobratlých a rostlin (Shepherd a kol, 2004). Tento jeden z největších tropických ekosystémů na světě má nejbližší hranici vzdálenou jen 100 km od Medanu. Nově budované silnice více zpřístupňují lovcům stále odlehlejší oblasti parku, což otevírá prostor k dalším ilegálním aktivitám. Park je tudíž hlavním zdrojem zvířat nalezených na Medanském trhu a v případě, že se chceme pokusit zachovat současnou druhovou rozmanitost parku Gunung Leuser, je nutností zabezpečit dostatečné prosazování stávajících právních a správních předpisů a zamezit ilegálnímu obchodu s chráněnými zvířaty.

Rehabilitační centrum pro zabavená zvířata bude postaveno na pozemku organizace ISCP, jež se nachází v okolí vesnice Sibolangit, která leží 40km jiho-východně od Medanu. Blízkost hlavního města s cíleným trhem i národního parku usnadňuje celkovou dostupnost.

5.4.14.3 Popis centra

Centrum se bude skládat ze čtyř základních částí.

První bude administrativní část určená pro personál. Zařízení k tomu určené je zajištěno organizací ISCP.

Druhou část bude tvořit karanténa, která bude od všech dalších částí dostatečně vzdálena z důvodu zabezpečení všech požadavků pro karanténu.

Třetí část budou tvořit rehabilitační, socializační a před-vypouštěcí klece. Tyto klece budou navrženy podle všech zásad a požadavků pro outloně váhavé.

Čtvrtou část centra budou tvořit klece s trvale handicapovanými jedinci. V případě outloňů obchodníci často přistoupí k tomu, že jim vytrhávají zuby, aby nemohli pokousat své majitele. Bohužel tyto jedinci jsou tímto činem odsouzeni na život v zajetí, jelikož nejsou dále schopni přežít ve volné přírodě (Nekaris et al., 2013). Součástí centra proto bude úsek, kde budou umístěni tyto a další trvale handicapovaní jedinci, kteří budou sloužit pro osvětu a vzdělávací účely. Těmito jedinci by se také dali zásobovat místní zoologické zahrady, či organizace, které splňují adekvátní požadavky pro jejich chov a budou mít potřebná povolení. V případě navázání spolupráce s takovouto institucí, by bylo možné handicapované jedince umisťovat v jejich zařízení. Zvířata ovšem budou stále ve správě organizace ISCP. Osvěta se tím o to více rozšíří mezi komunity, které se z informačních tabulí dozvědí více o ochraně outloňů váhavých a potažmo o projektu Kukang.

Důležité je, aby u každého jedince, za nějž organizace ISCP, potažmo projekt Kukang převezme zodpovědnost, bylo dodržováno tzv. pět svobod zvířat dle welfare“ (Baker et al., 2013 a FAWC, 1979).

- a. Zvířata budou mít dostatečný přístup k vodě a potravě pro udržení plného zdraví a vitality.
- b. Zvířata budou osvobozeny od nepohodlí poskytnutím vhodného prostředí včetně odpovídajícího přístřešku a pohodlné odpočinkové plochy.
- c. Vynaloží se maximální snaha zamezit bolesti zvířete, zranění a nemoci. U již postižených zvířat se vynaloží maximální snaha k nápravě pomocí rychlé diagnózy a léčby.

- d. Vynaloží se maximální snaha k umožnění přirozeného chování zvířete. Bude mu poskytnut dostatečný prostor, odpovídající vybavení, případná společnost jedince vlastního druhu.
- e. Vynaloží se maximální snaha osvobodit zvíře od strachu a úzkosti. Zajistí se podmínky a zacházení, které zamezí duševnímu utrpení.

K zajištění všech těchto bodů každému jedinci, budou členové projektu monitorovat všechny klece či výběhy, kde budou umístěni jedinci pocházející z centra.

V rámci samotného projektu Kukang budou zpočátku figurovat 2 zaměstnanci. Jeden jako odpovědný koordinátor projektu, zajišťující celkový chod rehabilitačního centra a řídicí aktivity související s projektem. Druhý zaměstnanec z řad místní komunity se vyškolí na ošetřovatele. Náplň jeho práce bude péče o zvířata a funkčnost zařízení centra.

Přibližný denní režim ošetřovatele	
8:00	kontrola zvířat po noční aktivitě, úklid, kontrola klecí
Během dne	práce v centru, práce v lokalitách
17:00	příprava a podávání potravy v klecích

V případě dostatečných finančních možností se obsadí pozice PR manažera, pocházejícího opět z řad místní komunity. Náplň práce PR manažera by bylo udržovat vztahy s okolím a s veřejností. Jednalo by se o cílenou činnost, kdy by mimo jiné zajišťoval poskytování informací veřejnosti a zároveň by získával zpětnou vazbu a další informace od veřejnosti.

Platy zaměstnanců se budou pohybovat v okolí průměrných platů lidí v dané oblasti. Platy se tudíž budou pohybovat okolo 2500 Kč.

5.4.14.4 Metodika postupu se zabavenými jedinci

Zvířata se do centra mohou dostat více možnými způsoby (zabavení jedinci pomocí spolupráce s BKSDA na Sumatře, zabavení jedinci z vlastní iniciativy BKSDA-ze Sumatry, Jávy, Bornea atd., donesení jedinci lidmi, nahlášení zraněného jedince v přírodě, atd.). Vždy se musí zjistit co nejvíce možných informací jako: odkud zvíře pochází, jak dlouho je v zajetí, jaký je jeho dosavadní zdravotní stav, čím byl krmen apod. Je však velmi důležité předcházet případům, kdy místní lidé odchytí zvíře jen proto, aby ho mohli donést do centra. Těmto případům se musí předcházet velmi důkladně, díky dostatečnému vzdělávání a osvětě místních komunit.

Mapování ilegálního obchodování s outloni váhavými bude prováděno pravidelnými průzkumy ptačího trhu v Medanu v ulici Jalan Bintang a dalších trhů přibližně jednou za týden. Bude se zaznamenávat co nejvíce dostupných informací jako je obchod, ve kterém se outloni vyskytnou, spatřené druhy outloňů, počet kusů, přibližný zdravotní stav, místo a datum odchytu apod.

Na základě informací získaných při monitorování trhu indonéská BKSDA přistoupí k zabavování námi vytipovaných jedinců a následně je umístí do rehabilitačního centra pro tyto účely vybudovaného.

Pomocí monitorování trhu, zabavování zvířat, medializace případů a případné navázání spolupráce s obchodníky by se mělo docílit k zamezení či při nejmenším redukcii ilegálních obchodu s outloni váhavými, v Indonésii absolutně chráněným druhem.

5.4.14.4.1 Rehabilitační proces

- a. Po příjmu v centru musí jedinec projít vstupní zdravotní prohlídkou.
- b. Po vstupní prohlídce bude následovat dostatečně dlouhá karanténa jedince, která při absenci projevu klinických příznaků nemoci či jiného postižení jedince bude trvat cca 4 týdny. Při vážných chorobách se jedinec umístí do izolace.
- c. V případě úspěšné karantény a potvrzení vyhovujícího zdravotního stavu jedince následuje přemístění do rehabilitační klece. Rehabilitační klec je určena pro poraněné, či stresované jedince. Tyto klece budou na klidném místě s minimálními rušivými vlivy a bude zde zamezeno kontaktu s jedinci stejného druhu.

- d. Při plném zdraví jedince a odpovídajícímu chování se přistoupí k přesunu do socializační části centra. V této části může docházet k vizuálnímu kontaktu s ostatními jedinci. V případě samic, či jedinců opačného pohlaví může být umožněn i fyzický kontakt. Tyto klece slouží k ověření přirozeného chování jedinců.
- e. Po dostatečně dlouhé periodě socializace a prokázání pravděpodobné schopnosti jedince přežít samostatně ve volné přírodě se jedinec označí mikročipem.
- f. Po prokázání předchozího bodu, jedinec projde výstupní zdravotní prohlídkou a přemístí se do před-vypouštěcích výběhů, které se nachází na území vypouštěcí oblasti.
- g. Z těchto výběhů se jedinec vypustí do vybrané oblasti.

V ideálním případě končí rehabilitační proces reintrodukcí jedince do vybrané lokality. V rámci projektu Kukang se bude maximálně následovat IUCN reintrodukční pravidla pro translokaci zvířat. Outloň váhavý se z etologického hlediska jeví jako jeden z vyhovujících druhů k reintrodukcí. Vychází se z velikosti teritoria, která je v přírodě přirozeně obsazena outloni váhavými. Toto teritorium je v závislosti na prostředí velké od 0,004 km² do 0,25 km² (Wiens, 2002). Je tedy dostatečně malé na to, aby byla vybraná lokalita izolována od jedinců z divokých populací a ani nemohla jimi být kolonizována.

Z těchto faktů by se dalo s jedinci, kteří projdou celým rehabilitačním procesem, přejít k místní reintrodukcí. V pozdější fázi projektu by se proto vypracovala detailní metodika, minimalizující veškerá rizika s reintrodukcí spojená a jedinci se podle ní vypouštěli do předem připravené lokality či lokalit.

5.4.14.5 Ostatní

Potrava pro outloně váhavé bude zajišťována několika způsoby v závislosti na druhu potravy. Hmyz bude zásobován organizací ISCP, konkrétně zdroji z projektu Serangga Tepung, který je zaměřen na produkci hmyzu a jeho zpracování v podobě hmyzí moučky.

Ovoce, zelenina, guma, nektar, dětská výživa, vitamínové a minerální preparáty budou získávány od místních obyvatel či na trzích.

Ošetřovatel bude po proškolení schopný zvládat základní veterinární úkony zahrnující vstupní zdravotní prohlídku, odčervení, zbavení zvířat od parazitů apod. Při manipulaci ošetřovatel musí vzít na vědomí možné nebezpečí jedu, jež outloni, jako jediní primáti, mají ve žlázách na vnitřní oblasti loktů. (Nekaris et al., 2013). V případě nutnosti větších veterinárních

zákroků, se nabízí možnost využití služeb veterinárních lékařů, fungujících v rámci jiných spřátelených organizací, jako je například organizace SOCP (Sumatran Orangutan Conservation Program), kterou řídí Dr. Ian Singleton.

Projekt Kukang si dává za cíl navázat blízkou spolupráci s ostatními centry a organizacemi. Spolupráce může být využita například na již zmíněném zásobování handicapovanými jedinci za účelem osvěty, či sdílení informací a lidských zdrojů. Organizace mohou spolupracovat také na různých formách vyšetřování a zabavování zvířat.

6 Diskuse

Tato diplomová práce je koncipována jako metodický projekt, který si kladl za cíl sestavení funkčního modelu nízkorozpočtového záchraného centra pro zabavenou faunu s následnou implementací na situaci v Indonésii se zaměřením na oblast severní Sumatry. Tento model byl dále prakticky aplikován na konkrétní projekt, jeho počátek realizace je plánován na říjen 2014 v rámci indonéské organizace ISCP (Indonesian Species Conservation Program), jejíž hlavním partnerem je Zoo Liberec.

Model nízkorozpočtového funkčního modelu záchraného centra pro zabavenou faunu může posloužit jako vzorový model pro další realizaci obdobných center v dalších částech světa. Jedná se však o model obecný, který nepočítá s konkrétní situací v dalších částech světa. Tento fakt je třeba vzít v úvahu a model případně patřičně upravit.

Implementovaný model záchraného centra pro zabavenou faunu na situaci v oblasti severní Sumatry může posloužit jako vzorový model pro realizaci záchraného centra pro další druhy, jejichž divoké populace jsou nelegálním obchodem také ohrožovány. Příklady některých vhodných druhů na Sumatře jsou vypsány v této implementaci modelu na oblast severní Sumatry a mnoho dalších vhodných druhů je vypsáno v literárním přehledu současného stavu problematiky (ne) legálního obchodu se zvířaty v Indonésii.

Hlavním přínosem projektu Kukang je umožnění zmiňovaného vymáhání daných zákonů pro ilegální obchod se zvířaty, jež je v současné době v Indonésii, potažmo na Sumatře všeobecně nízké. Je to reakce na kritickou situaci absence rehabilitačního zařízení pro zabavené outloně váhavé, které na Sumatře v současné době není kam přemístit, a tudíž končí v nevyhovujících podmínkách místních zoologických zahrad nebo zabavení nejsou vůbec (Shepherd et al, 2004).

Z hlediska socio-ekonomického projekt poskytne pracovní příležitosti pro místní obyvatele. Lokalizace projektu dovolí zaměstnat původní obyvatele regionu a tím jim zároveň umožnit širší náhled do problematiky ilegálního obchodování se zvířaty, ztráty životního prostředí a ochrany přírody všeobecně.

Součástí projektu bude jeho edukativní a vědecký aspekt. Projekt může posloužit jako záštita pro výzkum specialistů z ČR i lokálních partnerských organizací, či jako místo pro studenty a jejich vědecké a praktické práce. V místě realizace nabízí možnost

všeobecného vzdělávání a zvyšování podvědomí místních komunit, ať už v oblasti ochrany přírody, či ve výuce angličtiny.

Udržitelnost projektu je definována především dlouhodobou efektivní a komplexní ochranou vybraného druhu zvířete, případně druhů zvířat, které činnosti projektu ovlivní. Ochrana spočívá i v minimalizaci fyzického i psychického utrpení jedinců v absolutně neodpovídajících podmínkách zvířecích trhů. Důležitost projektu vyzdvihuje napojení na edukativní činnost, která zvyšuje povědomí lokálních komunit v cílové oblasti projektu (vzdělávání mládeže, vzdělávací semináře, informativní kampaně, ochránářské aktivity) a vědeckou činnost přispívající ke zkvalitňování informací o dané lokalitě a vlivu probíhajících činností.

V literárním přehledu současného stavu problematiky lze vidět rozsah a vážnost obchodu se zvířaty. Z velkého počtu druhů zvířat, které se v Indonésii vyskytují na trzích, je jako vlajkový druh projektu zvolen outloň váhavý. Tento druh umožňuje zaměření na zvyšování povědomí, podněcování akcí a získávání prostředků pro širší úsilí o ochranu. Outloň váhavý byl zvolen také proto, že díky své roztomilosti je v současnosti jedním z nejvíce, ne-li vůbec nejvíce obchodovaným savcem v Indonésii, kdy je prodáván převážně jako domácí „mazlíček“. S přihlédnutím na schopnost outloňů váhavých přežívat v degradovaném habitatu je pravděpodobné, že tento druh ilegální lov ohrožuje ještě více než ztráta životního prostředí. Jeho status podle IUCN kritérií je „zranitelný“ a jeho stavy stále klesají. O nutnosti zásahu vypovídá také fakt, že na Sumatře obdobná stanice umožňující přijetí zabavených jedinců outloňů váhavého chybí a tudíž vymáhání daných zákonů je problematické. Redukcí obchodu s tímto druhem a zvýšení úrovně uplatňování a prosazování právních předpisů a nařízení pro obchod se zvířaty, může projekt kromě outloňů váhavého, pozitivně ovlivnit ochranu dalších chráněných druhů.

Citlivým bodem v metodice projektu je kontakt s prodejci a zabavování zvířat, kdy musí být vynaloženo maximální úsilí na minimalizaci rizika negativního efektu těchto aktivit. Myšleno je tím riziko znovuzásobení obchodů, jež je obvykle negativním efektem při odkupování zvířat z trhů. Toto riziko je nutno vhodnou metodikou minimalizovat i při zabavování zvířat. Organizace ISCP zastoupena zaměstnanci projektu Kukang se procesů zabavování a interakce s obchodníkem bude zúčastnit jako poradce daných vymáhacích orgánů.

Nevýhodou zvoleného postupu se může stát hrozící nestabilita politické situace, hrozící v rozvojových zemích jako je Indonésie, jež by mohla narušit průběh jednotlivých kroků projektu i záměru samotného. Hlavním pilířem projektu je spolupráce s vymáhacími orgány, a proto při změně politické situace a postoje těchto orgánů ke spolupráci hrozí, že se projekt dostane do slepé uličky. V této situaci by bylo potřeba zvolený postup přepracovat a vymyslet novou metodiku.

Projekt Kukang je koncipován jako komplexní projekt na ochranu outloně váhavého a svým rozsahem se v dané oblasti stává unikátním. Bere v potaz vážnost jednotlivých aspektů, kterými jsou masivní rozsah černého trhu s divokými zvířaty, potřeba existence zařízení pro zabavená zvířata, absence efektivního uplatňování daných zákonů a v neposlední řadě nutnost zvyšování povědomí a vzdělávání ve vybraných lokalitách. Projekt Kukang si dává za cíl se každým tímto aspektem detailně zabývat a tím redukovat vliv černého trhu na volně žijící populace. Nabízí se možnost účasti na projektu dalších českých, evropských a indonéských zoologických zahrad či organizací, které mají zájem o daný druh či problematiku ilegálních trhů a tím společně přispět k jednotné strategii zoologických zahrad, jejíž filozofie je ochrana druhů in-situ, tedy v místě jejich přirozeného výskytu (WAZA, 2005).

Bylo vyzorováno, že největší podíl na obchodu v Indonésii má obchod se zvířaty jako domácími „mazlíčky“, následovaný prodejem zvířat určených pro konzumaci, tradiční medicínu a pro náboženské účely (Shepherd et al., 2004). Zvolený postup projektu je zaměřen převážně právě na obchod se zvířaty jako s domácími „mazlíčky“. Cílem projektu není jakékoliv narušení kultury, tradic či náboženských zvyků místních komunit. Hrozí však riziko, že žádaná redukce obchodu s chráněnými druhy zvířat zásáhne i obchod se zvířaty za účely tradiční medicíny či náboženství, což tyto tradice a zvyky může různou měrou narušit. Nicméně současný stav neudržitelného nelegálního obchodu si vyžaduje zásah, aby přírodního bohatství dané oblasti bylo zachováno i po další generace. V historii domorodé národy, které žily v souladu s přírodou, využívaly po staletí divoká zvířata jen pro své potřeby nutné k přežití. Vztah k přírodě, znalosti o ní a tradice zajišťovaly udržitelnost lovu. Avšak tento přístup je nyní výjimkou. Současný obchod se zvířaty v Indonésii je neudržitelný, kdy z měsíčních vysokých fluktuací na trzích je patrné, že nemůže být dopad trhů se zvířaty na životaschopnost divokých populací jiný než negativní. Z mých zkušeností z trhů s divokými zvířaty v Indonésii, kdy některé jsou dokonce považovány jako jedny z největších na světě svého druhu, vyplývá že je potřeba redukovat obchodování s chráněnými druhy

živočichů ihned, kdy situace má stále rozumné řešení. V opačném případě může být v několika dalších letech pro mnoho druhů pozdě.

7 Závěr

V reakci na zmínovaný současný stav obchodu se zvířaty v Indonésii jsou v této diplomové práci nastíněny možnosti, jak redukovat negativní dopad tohoto obchodu na divoké populace hlavně chráněných druhů zvířat. Výsledek této snahy naznačuje, že aplikovaná ochrana přírody a zvířat v ní, jde i bez velkých finančních obnosů pomocí promyšlené nízkonákladové metodiky.

- Šetřením se prokázalo, že hlavním důvodem proč v současné době v Indonésii obchod s divokými zvířaty prosperuje, je nedostatečné vymáhání zákonů na ochranu zvířat. Nízkorozpočtová ochrana zvířat je v této práci zaměřena na podmínku existence záchranného centra pro zabavená zvířata z černých trhů. Existencí takového záchranného centra se předpokládá umožnění efektivního vymáhání daných zákonů na ochranu zvířat. Prvním pilířem práce bylo sestavení obecného modelu záchranného centra, které umožňuje péči o zabavená zvířata, jež jsou nelegálně prodáváni na trzích. V úvodu tohoto modelu je vytvořen „Model záchranného programu“, jež může posloužit jako vzor pro prvotní plánování a zhodnocení problematiky. Součástí tohoto modelu je vytvoření pěti základních kritérií, podle kterých by nízkorozpočtové záchranné centrum pro zabavená zvířata, mohlo vybrat druh nebo druhy zvířat, o které se bude schopno patřičně postarat. Následuje rozbor metodiky realizace takového centra a dalších souvisejících aktivit. Při aplikaci tohoto modelu na jinou oblast než je Sumatra, případně Indonésie je třeba vzít v úvahu konkrétní situaci v dalších částech světa a tento model případně vhodně této situaci přizpůsobit. Avšak snaha tento model zobecnit by měla činit aplikovatelnost snadno proveditelnou.
- Cílenou destinací této práce je Sumatra, a proto je obecný model následně aplikován na současnou situaci na Sumatře a v Indonésii. Rozsah obchodu se zvířaty na Sumatře a v celé Indonésii není stále dostatečně popsán a jeho přesný vliv na populace divokých zvířat vyžaduje další podrobnou pozornost a výzkum.
- Předešlé zjištění a výsledky jsou využity na konkrétním projektu s názvem „Projekt Kukang“, který má plánovaný začátek realizace na říjen roku 2014. Projekt Kukang je koncipován jako komplexní projekt na ochranu outloně váhavého, jež by se měl stát svým zaměřením a rozsahem v dané oblasti unikátním.

8 Seznam Literatury

Baker, S. E. – Cain, R. – Kesteren, van F. – Zommers, Z. A. – D’Cruze, N. – Macdonald, D. W. 2013. BioScience. 63 (12). 928-938.

Barber-Meyer, S. M. 2010. Dealing with the Clandestine Nature of Wildlife-trade Market Surveys. Conservation Biology 24 (4). 918–923.

Corlett, R. T. 1998. Frugivory and Seed Dispersal by Vertebrates in the Oriental (Indomalayan) Region. Biological Reviews of the Cambridge Philosophical Society. 73 (4). 413–448.

Corlett, R. T. 2007. The impact of hunting on the mammalian fauna of tropical Asian forests. Biotropica. 39 (3). 292-303.

Craig, J. – Anderson, S. – Clout, M. – Creese, B. - Mitchell, N. – Ogden, J. – Roberts, M. – Ussher, G. 2000. Conservation issues in New Zealand. Annual Review of Ecology and Systematics. 31. 61-78.

Česko. Zákon České národní rady č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny. In. Sbírka zákonů České republiky. 1992. Částka 28. s. 666 - 692. Dostupné také z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>>.

Česko. Zákon České národní rady č. 246 ze dne 15. dubna 1992 na ochranu zvířat proti týrání. In. Sbírka zákonů České republiky. 1992. Částka 50. s. 1284 – 1290. Dostupné také z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-246>>.

Česko. Zákon České republiky č. 100 ze dne 10. Února 2004 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy). In. Sbírka zákonů České republiky. 2004. Částka 32. s. 1523 - 1541. Dostupné také z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-100>>.

Česko. Zákon České republiky č. 162 ze dne 18. Dubna 2003 o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách). In. Sbírka zákonů České republiky. 2003. Částka 61. s. 3382 - 3390. Dostupné také z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-162>>.

- Davies, B. 2005.** Black market: inside the endangered species trade in Asia. Earth Aware Editions. Press International, China. p. 176. ISBN: 1-932771-22-0.
- EAZA. 2011.** EAZA TAG Reports 2011. EAZA TAG Reports. 2011. p. 40.
- Fa, J. R. – Harrop, S. – Oldfield, S. – Pritchard, D. 2013.** The Need to Balance Ex Situ and In Situ Conservation. WAZA magazine. 14. 15-18.
- Griffith, B. – Scott, J. M. – Carpenter, J. W. – Reed, C. 1989.** Translocation as a Species Conservation Tool: Status and Strategy. Science. 245 (4917). 477-480.
- IUCN. 2012.** Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional and National Levels. IUCN. Gland, Switzerland and Cambridge, UK. p. 46. ISBN: 978-2-8317-1247-5.
- IUCN/SSC. 2013.** Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations. IUCN Species Survival Commission. IUCN. Gland, Switzerland. p. 72. ISBN: 978-2-8317-1609-1.
- IUCN Standards and Petitions Subcommittee. 2013.** Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. IUCN. Gland, Switzerland and Cambridge, UK. p. 85.
- Lovei, G. L. – Lewinsoh, T. M. 2012.** Megadiverse developing countries face huge risks from invasives. Trend in Ecology & Evolution. 27 (1). 2-3.
- Luskin, M. S. – Christina, E. D. – Kelley, L. C. Potts, M. D. 2014.** Modern Hunting Practices and Wild Meat Trade in the Oil Palm Plantation-Dominated Landscapes of Sumatra, Indonesia. Human Ecology. 42 (1). 35-45.
- MacKinnon, J. R. – Phillipps, K. 1993.** A field guide to the birds of Borneo, Sumatra, Java. And Bali. Oxford University Press. Oxford, UK. p. 512. ISBN: 0198540345.
- Meijaard, E. – Buchori, D. – Hadiprakarsa, Y. – Utami-Atmoko, S. S. – Nurcahyo, A. – Tjiu, A. – Prasetyo, D. – Nardiyono – Christie, L. – Ancrenaz, M. – Abadi, F. – Antoni, I. N. G. – Armayadi, D. – Dinato, A. – Ella - Gumelar, P. – Indrawan, T. P. – Kussaritano – Munajat, C. – Priyono, C. W. P. – Purwanto, Y. – Puspitasari, D. – Putra, M. S. W. – Rahmat, A. – Ramadani, H. – Sammy, J. – Siswanto, D. – Syamsuri, M. – Andayani, N. – Wu, H. H. – Wells, J. A. – Mengersen, K. 2011.** Quantifying Killing of Orangutans and Human-Orangutan Conflict in Kalimantan, Indonesia. PLoS ONE. 6 (11). p. 10.

- Myers, N. – Mittermeier, R. A. – Mittermeier, C. G. – Fonseca, da G. A. B. – Kent, J. 2000.** Biodiversity Hotspots for Conservation Priorities. *Nature*. 403. 853-858.
- Nash, S. V., 1993.** Sold for a Song – The Trade in Southeast Asian Non-CITES Birds. TRAFFIC International. Cambridge, UK. p. 94. ISBN: 1858500222.
- Nekaris, K. A. I. – Moore, R. S. – Rode, E. J. – Fry, B. G. 2013.** Mad, bad and dangerous to know: the biochemistry, ekology and evolution of slow loris venom. *Journal of Venomous Animals and Toxins including Tropical Diseases*. 19. p. 10.
- Nekaris, K. A. I. – Shepherd, C. R. – Starr, C. R. – Nijman, V. 2010.** Exploring Cultural Drivers for Wildlife Trade via an Ethnoprimatological Approach: A Case Study of Slender and Slow Lorises (*Loris* and *Nycticebus*) in South and Southeast Asia. *Americal Journal of Primatology*. 72 (10). 877-886.
- Nekaris, K. A. I. – Campbell, N. – Coggins, T. G. – Rode, E. J. – Nijman, V. 2013.** Tickled to Death: Analysing Public Perceptions of ‘Cute’ Videos of Threatened Species (Slow Lorises – *Nycticebus* spp.) on Web 2.0 Sites. *PLoS ONE*. 8 (7). p. 10.
- Ng, J. - Nemora. 2007.** Tiger trade revisited in Sumatra, Indonesia. TRAFFIC Southeast Asia. Petaling Jaya, Malaysia. p. 59. ISBN 978-983-3393-09-1.
- Nijman, V. 2005.** In full swing: Assessment of trade in Orang-utans and gibbons on Java and Bali, Indonesia. TRAFFIC Southeast Asia. Petaling Jaya, Selangor, Malaysia. p. 58. ISBN: 983-3393-00-4.
- Padmanaba, M. – Sheil, D. – Basuki, I. Liswanti, N. 2013.** Acessing Local Knowledge to Identify Where Specis of Conservation Concern Occur in a Tropical Forest Landscape. *Environmental Management*. 52 (2). 348-359.
- Pelicice, F. M. – Vitule, J. R. S. – Lima, D. P. Junior – Orsi, M. L. – Agostinho, A. A. 2014.** A Serious New Threat to Brazilian Freshwater Ecosystems: The Naturalization of Nonnative Fish by Decree. *Conservation letters*. 7 (1). 55-60.
- Primack, R. B. - Kindlmann, P. - Jersáková, J. 2001.** Biologické principy ochrany přírody: Úvod do biologie ochrany přírody. Portál, s. r. o., Praha. 360 s. ISBN: 8071785520.
- Primack, R. B. – Kindlmann, P. – Jersáková, J. 2011.** Úvod do biologie ochrany přírody. Portál, s. r. o., Praha. 466 s. ISBN: 9788073675950.

- Roberts, R. G. – Flannery, T. L. – Ayliffe, L. K. – Yoshida, H. - Olley, J. M. – Prideaux - G. J., Laslett, G. M. – Baynes, A – Smith, M. A. – Jones, R. – Smith, B. L. 2001.** New Ages for the Last Australian Megafauna: Continent-Wide Extinction About 46,000 Years Ago. *Science*. 292 (5523). 1888-1892.
- Sarrazin, F. – Barbault, R. 1996.** Reintroduction: Challenges and lessons for basic ecology. *Trends in Ecology & Evolution*. 11 (11). 474-478.
- Scott, J. M. – Carpenter, J. W. 1987.** Release of Captive-Reared or Translocated Endangered Birds – What Do We Need to Know. *AUK*. 104 (3). 544-545.
- Seddon, P. J. – Armstrong, D. P. – Maloney, R. F. 2007.** Developing the Science of Reintroduction Biology. *Conservation Biology*. 21 (2). 303-312
- Shepherd, C. R. 2006.** The bird trade in Medan, north Sumatra: an overview. *BirdingAsia*. 5. 16-24.
- Shepherd, C. R. 2007.** Trade in the Black-and-white Laughingthrush *Garrulax bicolor* and White-crested Laughingthrush *G. Leucolophus* in Indonesia. *BirdingASIA*. 8. 49-52.
- Shepherd, C. R. 2008.** Civets in trade in Medan, North Sumatra, Indonesia (1997-2001) with notes on legal protection. *Small Carnivore Conservation*. 38. 34-36.
- Shepherd, C. R. 2010.** Illegal primate in Indonesia exemplified by surveys carried out over a decade in North Sumatra. *Endangered Species Research*. 11. 201-205.
- Shepherd, C. R. – Nijman, V. 2007.** An overview of the regulation of the freshwater turtle and tortoise pet trade in Jakarta, Indonesia. *TRAFFIC Southeast Asia*. Petaling Jaya, Malaysia. p. 62. ISBN 978-983-3393-08-4.
- Shepherd, C. R. – Sukumaran, J. – Wich S. A. 2004.** Open Season: An analysis of the pet trade in Medan, Sumatra 1997 – 2001. *TRAFFIC Southeast Asia*. Petaling Jaya, Malaysia. p. 67. ISBN 983-3393-02-0.
- Starr, C. – Nekaris, K. A. I. 2013.** Obligate exudativory characterizes the diet of the pygmy slow loris *Nycticebus pygmaeus*. *American Journal of Primatology*. 75 (10). 1054-1061.
- TRAFFIC. 2013.** Traffic Bulletin. Traffic International. Cambridge, UK. p. 52.
- Vitule, J. R. S. – Freire, C. F. – Simberloff, D. 2009.** Introduction of non-native freshwater fish can certainly be bad. 10 (1). 98-108.

WAZA. 2005. Building a Future for Wildlife - The World Zoo and Aquarium Conservation Strategy. WAZA Executive Office. Bern, Switzerland. p. 72. ISBN 3-033-00427-X.

Wiens, F. 2002. Behavior and Ecology of Wild Slow Lorises (*Nycticebus Coucang*): Social organization, Infant Care System, and Diet. PhD thesis. University of Bayreuth. p. 124.

Wyler, L. S – Sheik, P. A. 2013. International Illegal Trade in Wildlife: Threats and U.S. Policy. Congressional Research Service. Order Code no. RL34395. p. 26.

Internetové zdroje:

AFdPZ. 2013. Association Française des Parcs Zoologiques. [online]. Aktualizace z 4. října 2013 [cit. 2013-10-04]. Dostupné z <<http://www.afdpz.org/>>.

ALPZA. 2013. Asociación Latinoamericana de Parques Zoológicos y Acuarios. Aktualizace z 17. listopadu 2013 [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z <www.alpza.com>.

AZA. 2013. Association of Zoos and Aquariums. [online]. Aktualizace z 17. listopadu 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z <<http://www.aza.org/>>.

CITES. 2014. Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. [online]. Aktualizace z 28. ledna 2014 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z <<http://www.cites.org/>>.

EAZA. 2013. European Association of Zoos and Aquaria. [online]. Aktualizace z 17. listopadu 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z <<http://www.eaza.net/Pages/European%20Association%20of%20Zoos%20and%20Aquaria.aspx>>.

European Commission. 2004. Project Cycle Management Guidelines. [online]. EuropeAid Cooperation Office, Development DG. Aktualizace z března 2004 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z <http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/documents/tools/europeaid_adm_pcm_guidelines_2004_en.pdf>

FAWC. 1979. Farm Animal Welfare Council. [online] Farm Animal Welfare Council Press Statement. Aktualizace z 5. prosince 1979 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <www.fawc.org.uk/pdf/fivefreedoms1979.pdf>.

Finance media a.s. 2013. Kalkulátor převodu měn (podle kurzovního lístku ČNB). Finance media a.s. [online]. Aktualizace z 6. listopadu 2013 [cit. 2013-11-06]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/kalkulacky-aplikace/prevodnik-men/index.phtml/#prevodcnb>>.

FZAR. 2013. Federația Grădinilor Zoologice și Acvariilor din România. [online]. Aktualizace z 4. října 2013 [cit. 2013-10-04]. Dostupné z <<http://federatiazoo.ro/>>.

IABES. 2013. International Association of Butterfly Exhibitors and Suppliers. [online]. Aktualizace z 17. listopadu 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z <<http://iabes.org/>>.

IBBA. 2013. International Butterfly Breeders Association. [online]. Aktualizace 27. října 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z <<http://butterflybreeders.org/index.html>>.

ISIS. 2014. International Species Information System. [online]. Aktualizace 17. února 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z <<http://www2.isis.org/Pages/Home.aspx>>.

IUCN. 2013. International Union for Conservation of Nature. [online]. Aktualizace 26. Října 2013 [cit. 2013-10-26]. Dostupné z <<http://www.iucn.org/>>.

Klouček, O. 2013. CITES – základní informace. Ministerstvo životního prostředí. [online]. Aktualizace z 24. října 2013 [cit. 2013-12-3]. Dostupné z <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/umluva_o_mezinarodnim_obchodu/\\$FILE/OD_OIMZ-CITES_ZAKLADNI_INFO-131024.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/umluva_o_mezinarodnim_obchodu/$FILE/OD_OIMZ-CITES_ZAKLADNI_INFO-131024.pdf)>.

MÁSZ. 2013. Magyar Állatkertek Szövetségének. [online]. Aktualizace z 4. října 2013 [cit. 2013-10-04]. Dostupné z <<http://www.zoo.hu/>>.

MZP. 2014. Úmluva o mezinárodním obchodu. [online]. Aktualizace z 28. ledna 2014 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z <http://www.mzp.cz/cz/umluva_o_mezinarodnim_obchodu>.

Nekaris, K. A. I. – Streicher, U. 2008. *Nycticebus coucang*. [online]. Aktualizace z 3. prosince 2013 [cit. 2013-12-3]. IUCN 2013. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2013.2. Dostupné z <<http://www.iucnredlist.org/details/39759/0>>.

PAAZAB. 2013. African Association os Zoos & Aquaria. [online]. Aktualizace z 17. listopadu 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z <<http://www.zoosafrika.com/>>.

SAZARC. 2013. South Asian Zoo Association for Regional Cooperation. [online]. Aktualizace z 11. května 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z <<http://www.zooreach.org/SAZARC/SAZARC.htm>>.

SAZZ. 2013. South Asian Zoo Association for Regional Cooperation. [online]. Aktualizace z 21. února 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z <www.zoobojnice.sk/ochrana/zachranne-programy-clenstvo-v-medzinarodnych-organizaciach>.

Sutherland, W. J. 1988. Conservation science and action. [online]. Oxford, UK. Blackwell Science. Převod do digitální podoby 2004. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z <http://books.google.cz/books?id=C1Q_tatk-isC&pg=PA323&lpg=PA323&dq=Sutherland+Conservation+Science+and+Action&source=bl&ots=nZKXn-QAsO&sig=ACQESsmXfsNpdtF3dCIYzowf6nE&hl=cs&sa=X&ei=WtcqU7zqEoKAhAfn84GACQ&ved=0CHMQ6AEwBg#v=onepage&q&f=false>

The Ministry of Forestry, Republic Indonesia. 2014. Kementerian Kehutanan Republik Indonesia [online]. [cit. 2014-03-20] Dostupné z <<http://www.dephut.go.id>>. In: **Shepherd, C. R. 2006.** The bird trade in Medan, north Sumatra: an overview. *BirdingAsia*. 5. 16-24.

TRAFFIC. 2014. The wildlife trade monitoring network. [online]. Aktualizace z 21. února 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z <<http://www.traffic.org/>>.

UCSZ. 2013. Unie českých a slovenských zoologických zahrad. [online]. Aktualizace z 2. prosince 2013 [cit. 2013-12-02]. Dostupné z <<http://www.zoo.cz/>>.

VDZ. 2013. Verband Deutscher Zoodirektoren. [online]. Aktualizace z 4. října 2013 [cit. 2013-10-04]. Dostupné z <<http://www.zoodirektoren.de/>>.

Velvyslanectví České republiky v Ulánbátaru. 2011. Projektový cyklus. [online]. Česká rozvojová agentura. Aktualizace z 8. března 2011 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z <http://www.mzv.cz/ulaanbaatar/cz/obchod_a_ekonomika/poptavky_po_zbozi_a_sluzbach/projekt/index.html>

WAZA. 2014. World Association of Zoos and Aquariums. [online]. Aktualizace 4. ledna 2014 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z <<http://www.waza.org/en/site/home>>.

WWF. 2014. The World Wide Found for Nature. [online]. Aktualizace 21. února 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z <<http://wwf.panda.org/>>.

Worldwide ZOO Database. 2013. Mezinárodní Asociace zoologických zahrad [online]. Aktualizace 2. října 2013 [cit. 2013-10-04]. Dostupné z <<http://www.wzd.cz/>>.

ZAA. 2013. Zoo Aquarium Association. [online]. Aktualizace 17. listopadu 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z <<http://www.zooaquarium.org.au/>>.

9 Seznam obrázků

Obrázek 1	8
Obrázek 2	9
Obrázek 3	10
Obrázek 4	10
Obrázek 5	11
Obrázek 6	12
Obrázek 7	12
Obrázek 8	13
Obrázek 9	13
Obrázek 10	18
Obrázek 11	18
Obrázek 12	19
Obrázek 13	19
Obrázek 14	20
Obrázek 15	20
Obrázek 16	22
Obrázek 17	22
Obrázek 18	23
Obrázek 19	23
Graf 20	29

10 Slovník

Chov

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. považujeme za chov jakékoliv držení živočicha v zajetí (Česko, 1992).

Živočich odchovaný v lidské péči

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. považujeme za živočicha odchovaného v lidské péči jedince živočišných druhů narozených a odchovaných v kontrolovaném prostředí. Tito jedinci jsou potomci rodičů získaných v souladu se Zákonem o ochraně přírody a krajiny a právními předpisy v oblasti obchodování s ohroženými druhy (Česko, 1992).

Domácí zvíře

Podle Zákona o zoologických zahradách č. 162/2003 Sb. považujeme za domácí zvířata ta, která vznikla domestikací člověkem a žijí na něm v přímé závislosti. Do této kategorie také spadají původně domestikovaná zvířata druhu nebo poddruhu, která jsou druhotně zdivočelá (Česko, 2003).

Zvíře v lidské péči

Podle Zákona č. 246/1992 Sb. za zvíře v lidské péči považujeme zvíře, které je přímo závislé na bezprostřední péči člověka (Česko, 1992).

Hospodářské zvíře

Podle Zákona č. 246/1992 Sb. za hospodářské zvíře považujeme to, které je chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin a popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely. Mezi taková zvířata patří prasata, skot, ovce, kozy, koně, oslí a jejich kříženci, kožešinová zvířata, králíci, drůbež, zvěř, ryby a jiná zvířata chovaná ve farmovém chovu. Patří sem i zvířata, která byla vyprodukována jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací (Česko, 1992).

Zvíře v zájmovém chovu

Podle Zákona č. 246/1992 Sb. za zvíře v zájmovém chovu považujeme zvíře, chované v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti, u kterého není hlavním účelem chovu hospodářský efekt. Chov těchto zvířat slouží převážně k zájmové činnosti člověka nebo zvíře slouží lidem jako společník (Česko, 1992).

Zvíře vyžadující zvláštní péči

Podle Zákona na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb. za zvíře vyžadující zvláštní péči považujeme druhy zvířat chované v zájmovém chovu, která mají zvláštní nároky na zacházení, krmení, napájení, umístění či ošetřování. Tyto zvláštní nároky jsou způsobeny biologickými vlastnostmi daného druhu zvířete (Česko, 1992).

Handicapované zvíře

Podle Zákona na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb. za zvíře handicapované považujeme volně žijící zvíře, které z nějakého důvodu není dočasně nebo trvale schopno přežít ve volné přírodě. Důvody může být zranění, nemoc nebo jiné okolnosti (Česko, 1992).

Volně žijící zvíře

Podle Zákona o zoologických zahradách č. 162/2003 Sb. považujeme za volně žijící zvířata ta, jejíž populace se v přírodě udržují samovolně. Může jít i o jedince, chované v lidské péči nebo jsou závislí na péči člověka (Česko, 2003). Zákon o ochraně přírody č. 114/1992 Sb. udává, že volně žijící živočich je také jedinec odchovaný v lidské péči, který byl vypuštěn do přírody v souladu s právními předpisy. Živočichem se rozumí všechna vývojová stádia daného jedince. Oproti tomu zdivočelé populace domestikovaných druhů se za volně žijící živočichy nepovažuje (Česko, 1992).

Biotop

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. považujeme za biotop soubor všech živých i neživých činitelů, které ve vzájemném působení vytvářejí životní prostředí určitého jedince. Charakteristický druh živočicha nebo rostliny má nároky na prostředí, které biotop místně splňuje (Česko, 1992).

Ekosystém

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. považujeme za ekosystém soustavu živých a neživých složek životního prostředí, které jsou navzájem propojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací. Tyto složky životního prostředí se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase (Česko, 1992).

Krajina

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. považujeme za krajinu část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem. Tato krajina je tvořena souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (Česko, 1992).

Přírodní stanoviště

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. považujeme za přírodní stanoviště přírodní nebo polo-přírodní suchozemskou nebo vodní plochu, která je vymezena na základě geografických charakteristik a charakteristik živé a neživé přírody (Česko, 1992).

„Příznivý“ stav přírodního stanoviště

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. považujeme stav přírodního stanoviště z hlediska ochrany přírody za „příznivý“ v případě, že je jeho přirozený areál rozšíření stabilní nebo se zvětšuje. Plochy, které v rámci tohoto areálu pokrývá, musí mít specifickou strukturu a funkce, které jsou nezbytné pro jeho dlouhodobé zachování. Musí existovat pravděpodobnost, že tyto plochy budou v dohledné době i nadále existovat. Stav typických druhů pro toto stanoviště z hlediska ochrany musí být příznivý (Česko, 1992).

„Příznivý“ stav druhu

Podle Zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. považujeme stav druhu z hlediska ochrany přírody za „příznivý“ v případě, že údaje o populační dynamice příslušného druhu naznačují, že se dlouhodobě udržuje jako životaschopný prvek svého přírodního stanoviště. Také musí platit, že areál rozšíření tohoto druhu pravděpodobně není a ani nebude v dohledné budoucnosti omezen. Také existují dostatečně velká stanoviště k dlouhodobému zachování populací tohoto druhu, která pravděpodobně budou v dohledné době i nadále existovat (Česko, 1992).

11 Samostatné přílohy

Seznam příloh:

Příloha 1: Národní asociace zoologických zahrad

Příloha 2: Mezinárodní asociace zoologických zahrad

Příloha 3: WWF - World Wide Found for Nature

Příloha 4: Poradní skupiny odborníků

Příloha 5: Plemenné knihy a evropské chovné programy

Příloha 6: Databáze a informační systémy Zoo

Příloha 7: IUCN Kategorie ohrožení

Příloha 8: Přílohy CITES a výjimky z obecných zásad

Příloha 1: Národní asociace zoologických zahrad

Národní asociace jsou asociace působící a sdružující zoologické zahrady v rámci jednoho či více států. Zde jsou popsány podrobnější informace o jednotlivých národních asociacích.

Příloha 1 odkazuje na kapitolu 3.10 Ochranařské organizace.

Unie českých a slovenských zoologických zahrad- UCSZ

Unie českých a slovenských zoologických zahrad sdružuje 15 českých a 4 slovenské zoologické zahrady. Hlavním cílem této unie je vzájemná spolupráce mezi členskými Zoo a tím podpora jejich celkového rozvoje (UCSZ, 2013). Členské zoologické zahrady spolupracují na vytvoření podkladů, stanovisek, strategií a programů, které jsou určeny k péči o životní prostředí, ochraně přírody a fauny. Unie podporuje a iniciuje vznik koordinovaných záchranných programů a následně pobízí a koordinuje faktickou účast členských zahrad na podpoře obdobných mezinárodních programů. Unie také vytváří společné postupy na podporu vzdělávání, výchovu mládeže a vědecké poznání, podporuje vzájemnou informovanost a spolupráci pracovníků Zoo a také je zástupcem členských Zoo na mezinárodních odborných fórech.

Asociación Cubana de Zoológicos, Acuarios y grupos Afines- ACZAA

Asociación Cubana de Zoológicos, Acuarios y grupos Afines se v češtině nazývá Asociace kubánských Zoo, akvárií a obdobných skupin. Byla založena v roce 1991 a sídlí má v Zoo v Havaně (Worldwide ZOO Database, 2013).

Association Française des Parcs Zoologiques- AFdPZ

Association Française des Parcs Zoologiques se v češtině nazývá Asociace francouzských Zoo. Byla založena v roce 1969 Jeanem Delacourem (AFdPZ, 2013). Sdružuje cca 80 zoologických zahrad a akvárií Francie a Francouzských závislých území (Guadeloupe, Francouzská Guyana)

Council for Coordination of Activities of Russian Zoos- CCARZ

Council for Coordination of Activities of Russian Zoos se v češtině nazývá Asociace ruských státních Zoo. Byla založena v roce 1993 v Moskvě a sdružuje cca 25 státních Ruských zoologických zahrad a akvárií (Worldwide ZOO Database, 2013).

Verband Deutscher Zoodirektoren- VDZ

Verband Deutscher Zoodirektoren se v češtině nazývá Asociace německých ředitelů Zoo. Byla založena v roce 1887. Je to tedy nejstarší asociace světa, ale několik let po 2. Světové válce byla nefunkční (VDZ, 2013). Sídlo má v Bernu a sdružuje cca 160 řádných a čestných členů z Německa, Švýcarska, Dánska, Francie, Estonska a Maďarska.

Magyar Állatkertek Szövetségének- MÁSZ

Magyar Állatkertek Szövetségének se v češtině nazývá Maďarská asociace zoologických zahrad. Byla založena v roce 1980 a sídlo má v Budapešti (MÁSZ, 2013). Sdružuje v současné době 11 maďarských zoologických zahrad.

Federația Grădinilor Zoologice și Acvariilor din România- FZAR

Federația Grădinilor Zoologice și Acvariilor din România se v češtině nazývá Rumunská Federace zoologických zahrad a Akvárií. Byla založena v roce 1997 a sídlo má v Turdě (FZAR, 2013). Sdružuje v současné době 20 členů.

Ukrainan Association of Zoos and Aquariums- UAZA

Ukrainan Association of Zoos and Aquariums se v češtině nazývá Ukrajinská asociace zoologických zahrad. Byla založena v roce 2001 a sídlo má v Kyjevě (Worldwide ZOO Database, 2013). Sdružuje v současné době 8 členů.

Slovenská asociácia zoologických záhrad - SAZZ

SAZZ je Slovenská asociace zoologických zahrad, která sdružuje všechny čtyři slovenské Zoo, kterými jsou Zoo Bratislava, Zoo Bojnice, Zoo Košice, Zoo Spišská Nová Ves (SAZZ, 2014).

Příloha 2: Mezinárodní asociace zoologických zahrad

Mezinárodní asociace jsou asociace působící a sdružující zoologické zahrady v rámci více států, kontinentů nebo celého světa. Zde jsou popsány podrobnější informace o jednotlivých mezinárodních asociacích.

Příloha 2 odkazuje na kapitolu 3.10 Ochranařské organizace.

World Association of Zoos and Aquariums- WAZA

World Association of Zoos and Aquariums se v češtině nazývá Světová asociace Zoo a akvárií. Byla založena v roce 1935 v Baselu jako IUDZG (International Union of Directors of Zoological Gardens). Během 2. Světové války ukončila činnost. Byla znovu založena v roce 1946 v Rotterdamu a v roce 1992 byla přejmenována na IUZDG- WZO (World ZOO Organization) a v roce 2000 byla přejmenována na současný název WAZA (WAZA, 2014). WAZA je organizace, která sjednocuje principy, zásady a metody více než tisíce zoologických zahrad a akvárií po celém světě (mající více než 600 miliónů návštěvníků ročně), za účelem zvýšení úspěchu při ochranařských aktivitách (WAZA, 2005)

Cíle WAZA jsou (WAZA, 2005):

- Fungující spolupráce a sdílení vědomostí při podmínkách chovu zvířat a v oblasti ochrany přírody mezi Zoo a akvárii.
- Koordinace a podpora vzájemné spolupráce mezi regionálními a národními sdruženími a jejich složkami.
- Podpora zvyšování povědomí a vzdělávání v oblasti ochrany přírody a ekologie, podpora environmentálního výzkumu a podpora samotné ochrany přírody.
- WAZA reprezentuje Zoo a akvária v jiných mezinárodních organizacích apod.
- Podpora vzájemné spolupráce s jinými ochranařskými organizacemi.
- Udržovat co nejvyšší úroveň chovu zvířat a zabezpečovat jim co nejlepší podmínky k životu (rozvoj a dodržování etického kódu).

WAZA vydala mezinárodní plemenné knihy (ISB) ohrožených druhů živočichů.

European Association of Zoos and Aquaria- EAZA

European Association of Zoos and Aquaria se v češtině nazývá Evropská asociace Zoo a akvárií. Byla založena v roce 1988 jako ECAZA (European Community Association of Zoos and Aquaria) a v roce 2002 byla přejmenována na EAZA (EAZA, 2013). EAZA sdružuje v současné době 345 institucí a organizací ze 41 států převážně Evropy, ale i Asie, USA a Jižní Ameriky (EAZA má více než 140 miliónů návštěvníků ročně, což odpovídá jednomu z pěti občanů Evropy), EAZA je největší regionální asociace Zoo a akvárií na světě a řídí mnoho záchranných evropských programů. V současné době (listopad 2013) vede 41 poradních skupin pro taxon (TAG), 197 evropských plemenných knih ESB (European Studbook) a řídí 184 evropských záchranných programů EEP (European Endangered species Program). EAZA také řídí a podporuje spolupráci při plánování expozic a souboru chovaných živočichů, podporuje činnosti související s ochranou přírody (převážně pomocí EEP), organizuje pravidelně velké kampaně v rámci zoologických zahrad, které podporují vybrané druhy kriticky ohrožených živočichů a biotopů a podporuje zvyšování povědomí a vzdělávání v oblasti environmentální výchovy a ochrany přírody.

- hlavními orgány organizace jsou:

- Rada (EAZA Council), který vyvíjí strategie a politiky, sleduje a řídí příjmy a výdaje, uzavírá smlouvy, volí předsedu, místopředsedu, tajemníka atd., schvaluje akční plány a výroční zprávy atd.
- Výkonný výbor (EAZA Executive Committee), která se stará o každodenní chod organizace (uplatňování strategie a politiky, řízení financí, příprava zasedání atd.).
- EAZA výbory (EAZA Committees), které jsou tvořeny a rozpouštěny podle aktuálních potřeb organizace
- Stálé výbory (Standing Committees), které se zabývají jednotlivými úkoly. Patří sem EEP Committee řešící EEP programy.; Membership & Ethics Committee řešící akreditaci členů a etické otázky.; Legislation Committee řešící EU předpisy a CITES.; Aquarium Committee řešící problematiku akvárií a díky MOU (Memorandum of Understanding) mezi EAZA a EUAC je EAZA Aquarium Committee totožný s EUAC Committee.
- Speciální výbory (Specialist Committees), které řeší specializované oblasti. Patří sem Conservation Committee řešící ochranu přírody v rámci EAZA organizace.; Research

Committee řešící výzkumy v rámci EAZA institucí.; Technical Assistance Committee řešící zlepšování nevyhovujících zoologických zahrad, se zaměřením na střední a východní Evropu.; Veterinary Committee řešící spolupráci s European Association of Zoo and wildlife Veterinarians (EAZWV) k zajištění odpovídajících veterinární péče podle norem a předpisu EU; Education Committee řešící vzdělávání v rámci EAZA institucí.

Každá členská instituce či organizace se zavazuje plnit EAZA Etický kód (EAZA Code of Ethics) ve všech bodech a i jeho přídatných dokumentů (Constitution of the European Association of Zoos and Aquaria, EAZA Standards for the Accommodation and Care of Animals in Zoos and Aquaria, EAZA Code of Practice, EAZA Education Standards, EAZA Research Standards).

South East Asian Zoo Association- SEAZA

South East Asian Zoo Association se v češtině nazývá Asociace Zoo pro jihovýchodní Asii. Byla založena v roce 1990 a sídlo má v Indonésii (Worldwide ZOO Database, 2013). Sdružuje mnoho zoologických zahrad jihovýchodní Asii, ale i zoologické zahrady z dalších částí světa jako je například Austrálie, USA, JAR, SAE, Japonsko, ale i Česká republika aj.

South Asian Zoo Association for Regional Cooperation- SAZARC

South Asian Zoo Association for Regional Cooperation se v češtině nazývá Asociace Zoo jižní Asie pro regionální spolupráci. Byla založena v roce 2000 z podnětu neziskové organizace ZOO Outreach Organization. Sídlo má v Indii a sdružuje zoologické zahrady jižní Asie (SAZARC, 2013). Cílem organizace je společná pomoci členským zoologickým zahradám v otázkách řízení Zoo, vzdělávání, řízení populací a v neposlední řadě ochrany přírody. SAZARC je považována za sesterskou organizaci druhé asijské regionální asociace SEAZA.

Zoo Aquarium Association- ZAA

Zoo Aquarium Association se v češtině nazývá Australská asociace Zoo a akvárií. Byla založena v roce 1990 a sídlo má v Sydney, Austrálie (ZAA, 2013). ZAA sdružuje 91 členských organizací (86 Zoo, akvária a muzea, zbylé jsou univerzity, ministerstva

a TAFE- poskytovatele vzdělávání v Australii). Cílem asociace je organizovat chovné programy (více než 110 Australských, Novo Zélandských a exotických programů), nastavit profesionální úroveň v péči o zvířata, tréninky a sdílení informací pro své členy v otázkách biologické bezpečnosti, rozšiřovat znalosti o nemocí volně žijících zvířat, o jednotlivých druzích a také o ochraně přírody.

Euroasian Regional Association of Zoos and Aquaria- EARAZA

Euroasian Regional Association of Zoos and Aquaria se v češtině nazývá Euroasijská regionální asociace Zoo a akvárií. Byla založena v roce 1994 a sdružuje více než 50 zoologických zahrad z bývalého SSSR, Slovenska, Izraele, ale i České republiky (Worldwide ZOO Database, 2013).

International Association of Northern Zoos (IANZ)- MASZ

International Association of Northern Zoos se v češtině nazývá Mezinárodní asociace severských Zoo. Byla založena v roce 2005 z iniciativy Yakut Zoo. MASZ je projektem nezologické organizace The Northern Forum, která sdružuje severské regiony a oblasti Evropy, Asie a Severní Ameriky (Worldwide ZOO Database, 2013). MASZ sdružuje asi 10 zoologických zahrad z Ruska, Švédska, Finska, USA, Japonska a Číny.

African Association os Zoos & Aquaria- PAAZAB

African Association os Zoos & Aquaria se v češtině nazývá Africká asociace Zoo a akvárií. Byla založena v roce 1989 v Pretorii a sdružuje několik zoologických zahrad Afriky, převážně z JAR (PAAZAB, 2013).

Association of Zoos and Aquariums- AZA

Association of Zoos and Aquariums se v češtině nazývá Asociace Zoo a akvárií. Byla založena v roce 1924 a sídlo má v Silver Spring (Maryland, USA). Sdružuje více než 200 převážně severoamerických ZOO (AZA, 2013). AZA působí po celé zemi, kde podporuje několik tisíc programů zaměřených na ochranu přírody.

Asociación Latinoamericana de Parques Zoológicos y Acuarios- ALPZA

Asociación Latinoamericana de Parques Zoológicos y Acuarios se v češtině nazývá Asociace Zoo a akvárií Latinské Ameriky. Byla založena v roce 1990 ve Venezuele a sdružuje 49 institucí, 24 individuálních členů a 3 národní asociace a organizace z Latinské Ameriky (ALPZA, 2013). Cílem asociace je snaha podporovat rozvoj zoologických zahrad a akvárií pomocí sdílení zkušeností, nápadů a znalostí.

Asociación Mesoamericana y del Caribe de Zoológico i Acuarios- AMACZOOA

Asociación Mesoamericana y del Caribe de Zoológico i Acuarios se v češtině nazývá Asociace Zoo a akvárií Střední Ameriky a Karibiku. Byla založena v roce 1988 ve městě La Aurora, Guatemala a sdružuje zoologické zahrady a akvária Střední Ameriky a Karibiku (Worldwide ZOO Database, 2013).

International Butterfly Breeders Association- IBBA

International Butterfly Breeders Association se v češtině nazývá Mezinárodní asociace chovatelů motýlů. Byla založena v roce 1998 v Delaware, USA. Organizace podporuje vysoké standardy v etice, pravomoci a profesionalitě v chovu motýlů pomocí výzkumu, vzdělávání pěstitelů, obnově a ochraně habitatů (IBBA, 2013). IBBA sdružuje v současné době 116 členů (motýlích zahrad, domů, parků a soukromých chovatelů) z mnoha zemí světa (Austrálie, Filipíny, Malajsie, Indie, Izraele, Itálie, Velké Británie, JAR, Jamajky, USA, Argentiny atd.)

International Association of Butterfly Exhibitors and Suppliers- IABES

International Association of Butterfly Exhibitors and Suppliers se v češtině nazývá Mezinárodní asociace vystavovatelů a dodavatelů motýlů. Byla založena v roce 2001. Organizace podporuje pokrok mezinárodního motýlího průmyslu prostřednictvím reprezentace, vzájemné komunikace, vzdělávání a marketingu (IABES, 2013). IABES sdružuje v současné době okolo 80 členů (motýlích zahrad, domů a parků) z mnoha zemí světa (Nový Zéland, Filipíny, Malajsie, Rusko, Francie, Velká Británie, Švýcarsko, JAR, USA, Kanada, Kolumbie atd.).

Příloha 3: WWF - World Wide Found for Nature

WWF je přední světová ochránářská organizace zabývající se ochranou přírody.

Příloha 3 odkazuje na kapitolu 3.10.1 Světové ochránářské organizace

The World Wide Found for Nature (dříve známá jako World Wildlife Fund, který stále platí v Kanadě a Spojených státech) v češtině znamená Světový fond na ochranu přírody. Je to mezinárodní nevládní organizace pracující na otázkách týkajících se ochrany přírody, výzkumu a obnovy životního prostředí (WWF, 2014). Byla založena 29.4. roku 1961 ve městě Morges ve Švýcarsku. WWF je světově největší nezávislá organizace na ochranu přírody s více než 5 miliony příznivců na celém světě., kteří pracují ve více než 100 zemích na podpoře asi 1300 projektů ochrany přírody a životního prostředí.

Cílem WWF je „Zastavit degradaci přírodního prostředí naší planety a budovat budoucnost, v níž lidé žijí v harmonii s přírodou.“. V současné době se její práce zaměřuje na zachování 3 biomů, které obsahují nejvíce světově biodiverzity a to oceánů a jejich pobřeží, lesů a sladkovodních ekosystémů (WWF, 2014). Mimo jiné se také zabývá ohroženými druhy, znečištěním a bojem proti klimatickým změnám. Organizace má známé logo pandy, které bylo vybráno od pandy jménem Chi-Chi, která byla dovezena ze Zoo Peking do Zoo Londýn v roce 1961.

Současné zaměření WWF je na globální ochránářské iniciativy, kterými jsou Amazonka, Arktida, globální posun Číny, podnebí a energie, pobřeží východní Afriky, korálový trojúhelník (Jihovýchodní Asie), lesy a podnebí, zelené srdce Afriky (lesy povodí Konga), srdce Bornea, žijící Himaláje, transformace trhu, chytré rybaření a tygři.

Tyto dlouhodobé iniciativy posilují a dávají dohromady mnoho prvků práce organizace WWF. Úspěchu se snaží docílit spoluprací a použitím tlaku a zkušeností tam, kde je to nejvíce potřeba. V návaznosti na předchozí práci se snaží zrychlit úspěch při ochraně druhů a vybraných míst. Snaží se dosáhnout změn k dosažení zachování biologické rozmanitosti a snížení dopadu lidstva na přírodu (WWF, 2014).

Ochrana prioritních a ohrožených druhů

WWF se zaměřuje na vybrané skupiny živočichů, kteří jsou speciálně důležité pro jejich ekosystém. Jsou to druhy, které tvoří klíčový prvek v potravinovém řetězci, pomáhají stabilitě nebo regeneraci stanovišť, či prokazují rozsáhlejší potřeby ochrany. WWF se také zaměřuje na druhy, které jsou důležité pro lidi. Jsou to druhy, které jsou důležité pro zdraví a živobytí místních komunit, jsou komerčně využívány, či jsou významné kulturní symboly.

Tyto druhy spadají do dvou skupin:

- a. Vlajkové druhy- ikonická zvířata, která umožňují zaměření na zvyšování povědomí, podněcování akcí a získávání prostředků pro širší úsilí o ochranu.
- b. Lidmi ohrožené druhy- druhy, jejichž populace jsou primárně ohroženy kvůli neudržitelnému lovu, těžbě dřeva a rybolovu.

Pomocí úsilí věnovanému těmto druhům také pomohou zachovat mnoho dalších druhů, které sdílejí jejich prostředí a/nebo jsou ohroženi stejnými hrozbami (WWF, 2014).

Ochrana světově nejvíce speciálních míst

WWF se zaměřuje na ochranu nejvíce výjimečných ekosystémů a prostředí (viz. Slovník) (WWF, 2014). Těchto regionů je v současné době 25 a byly vědecky odhadnuty jako domov nenahraditelné a ohrožené biodiverzity. V těchto regionech se naskytuje příležitost chránit nejrozsáhlejší a nejvíce nedotčené zástupce těchto ekosystémů.

Snížení negativní vlivu lidstva

WWF se zaměřuje na snížení vlivu prioritní oblastí, kde lidé mají největší vliv na přírodu (WWF, 2014). WWF je zaměřeno na několik oblastí:

- a. Uhlík, energie a podnebí- spotřeba energie, dopad ztráty lesa, potřeba nové globální politiky v oblasti změn prostředí
- b. Udržitelná města- přechod měst na udržitelný rozvoj
- c. Zemědělství- potraviny, vláknina, pastva, chov ryb, biopaliva
- d. Rybaření- nadměrný rybolov, nezákonný a neregulovaný rybolov, vedlejší úlovky, špatné řízení a zadávání veřejných zakázek
- e. Lesnictví- stavební materiál, papír, celulóza, palivové dřevo
- f. Voda- přehrady, zavlažování, zásobování pitné vody

Publikace

WWF každé dva roky vydává publikaci nazývanou „Living Planet Report“, který je předním světovou, vědeckou publikací založenou na analýze zdraví naší planety a vlivu lidské činnosti (WWF, 2014).

WWF také vydává tzv. „The Living Planet Index (LPI)“, který je ukazatelem stavu globální rozmanitosti. Index je vypočítáván na základě trendů u populací obratlovců z celého světa. Tento index je publikován v publikaci WWF Living Planet Report, v publikacích jako Millennium Ecosystem Assessment, UN Global Environment Outlook a na internetu. Mezi lety 1970 až 2007 tento index klesl o 28%. Tento trend naznačuje, že degradujeme přírodní ekosystém rychlostí nebývalou v historii lidstva.

Příloha 4: Poradní skupiny odborníků

Jednotlivé organizace často zakládají tzv. "poradní skupiny odborníků" z různých oborů a z různých částí světa, kteří mají společný ochranný cíl. Jejich činnost se liší podle typu skupiny, do které spadají. Zde jsou popsány podrobnější informace o jednotlivých poradních skupinách odborníků.

Příloha 4 odkazuje na kapitolu 3.10 Ochranné organizace.

TAG- Taxon Advisory Groups

Taxon Advisory Groups v češtině znamená „Poradní skupiny pro taxon“. TAG skupiny definují směr chovu dané skupiny živočichů ex-situ v rámci akreditovaných Zoo a akvárií (členové EAZA), ale i některých nečlenů EAZA. V rámci EAZA, TAG skupiny navrhuje založení nového programu EEP (European Endangered Species Programmes), řídí evropské plemenné knihy ESB (European Studbooks), monitorují populace (Monitoring programs) pro daný taxon a vypracovává doporučení pro jejich zachování a řízení chovu (EAZA, 2011)

Obecně by se úkoly TAG skupin daly shrnout do tří základních skupin (EAZA, 2013):

RPC plány:

Jednotlivé TAG skupiny rozvíjí regionální plány RPC (Regional Collection Plan) pro sbírky zvířat, které popisují způsob řízení chovu a zachování druhu.

Ochrana přírody:

Každá TAG skupina se v současné době více a více soustředí, za podpory mnohých Zoo a akvárií, na podněcování zakládání nových a koordinování existujících ochranných in-situ projektů.

Chovatelské příručky:

TAG skupiny zodpovídají za chov daného taxonu živočichů v členských Zoo a akvárií. Jak by členské Zoo a akvária měli zvířata krmit, jaké by měli mít výběhy a zázemí, jak by se jim měl obohacovat život pomocí enrichmentu, popisují TAG skupiny ve svých

chovatelských příručkách. V případě neznalosti chovu druhu, se TAG skupiny zajímají o výzkum a zjišťování této problematiky.

V současné době (listopad 2013) má EAZA 41 TAG skupin (EAZA, 2013). Jako příklad takové skupiny si můžeme uvést TITAG (The Terrestrial Invertebrate Taxon Advisory Group), což znamená „Poradní skupina pro taxon ohrožených bezobratlých druhů“, FAITAG (Fish and Aquatic Invertebrates Taxon Advisory Group), což znamená „Poradní skupina pro taxon ryb a vodních bezobratlých“, The Amphibian TAG, což znamená „Poradní skupina pro obojživelníky, RTAG (The Reptile TAG), což znamená „Poradní skupina pro taxon plazů“, The Passeriformes TAG, což znamená „Poradní skupina pro pěvce“, The Prosimian TAG, což znamená „Poradní skupina pro poloopice“, The Rhino TAG, což znamená „Poradní skupina pro nosorožce“ a mnoho dalších.

CBSG- Conservation Breeding Specialist Group

Conservation Breeding Specialist Group v češtině znamená „Skupina odborníků na záchranné chovy“. Tato skupina odborníků poskytuje odborné znalosti k plánování ochrany druhů pro vlády, skupiny odborníků, Zoo a akvária a další obdobné organizace (IUCN, 2013). IUCN Conservation Breeding Specialist Group spadá pod záštitu IUCN. CBSG podporuje vytvoření jednoho komplexního plánu ochrany pro jednotlivé druhy.

SSC- Species Survival Commission

Species Survival Commission v češtině znamená „Komise pro přežití druhů“. IUCN SSC spadá pod organizaci IUCN a Jedná se o největší ze šesti dobrovolných komisí IUCN s globálním členstvím. Tato síť se skládá z více než 7500 dobrovolných expertů (výzkumníci, vládní úředníci, veterináři, zaměstnanci Zoo a botanických zahrad, mořští biologové, správci chráněných území, experti na rostliny, ptáky, savce, ryby, obojživelníky, plazy a bezobratlé) z celého světa, kteří společně pracují ve více než 120 odborných pracovních skupin (IUCN, 2013). Některé skupiny se zaměřují na určité skupiny rostlin, hub a živočichů, zatímco jiné se zaměřují na aktuální témata, jako je například reintrodukce druhů do původních habitatů nebo zdraví divokých zvířat. SSC a její odborníci radí IUCN v široké škále technických a vědeckých aspektů ochrany druhů a je určena k zajištění budoucnosti pro biologickou rozmanitost. SSC poskytují také informace o hodnotě a roli druhů

v ekosystému, či jejich roli v oblasti zdrojů obživy pro lidi. Tyto informace jsou uváděny v IUCN červené knize pro ohrožené druhy. SSC vydává tzv. „The Policies, Guidelines & Standards“, které mohou posloužit jako vodítko pro specializované ochranné projekty například v oblasti reintrodukce živočichů zpět do původních habitatů, zacházení se zabavenými jedinci, či zamezení šíření invazních druhů.

SSC má významný vstup do mezinárodních dohod týkajících se zachování biologické rozmanitosti (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Příloha 5: Plemenné knihy a evropské chovné programy

Některé organizace často řídí chovné programy vybraných živočišných druhů a vedou plemenné knihy. Zde jsou popsány podrobnější informace o jednotlivých plemenných knihách a chovných programech.

Příloha 5 odkazuje na kapitolu 3.10 Ochránářské organizace.

ESB- European StudBook

European StudBook v češtině znamená „Evropská plemenná kniha“. Každá plemenná kniha má svého koordinátora, který je zodpovědný za to, že každé narození, úmrtí, přesun atd. daného druhu v rámci členů EAZA, budou v knize uvedeny (EAZA, 2013). ESB jsou zaznamenány ve speciálním počítačovém programu. Koordinátor pomocí sběru a analýzy těchto dat vyhodnocuje stav dané populace. V případě nedostačujících stavů, může koordinátor navrhnout druh do EEP programu.

V současné době (listopad 2013) má EAZA 197 ESB plemenných knih.

EEP- European Endangered species Programme

European Endangered species Programme v češtině znamená „Evropský záchovný program“. Každý takový program má rovněž svého koordinátora, který je specialistou přes daný druh a pracuje v Zoo či akváriu, které je členem organizace EAZA (IUCN, 2013). Koordinátor také napomáhá tzv. EEP Species Committee. EEP koordinátor je zodpovědný za mnoho úkolů, kterými jsou informovanost o stavu všech druhů držných EAZA členy, za které je zodpovědný, vytvářet plemenné knihy druhů, vytvářet demografické a genetické analýzy a vytvářet budoucí plán řízení druhu. Společně se Species Committee jsou každý rok vytvářeny doporučení. Tato doporučení zahrnují zvířata, které by se měli množit a které ne, kteří jednotlivci by se měli přesunout z jedné Zoo do druhé atd.

V současné době (listopad 2013) má EAZA 184 EEP programů.

ISB- International StudBook

International StudBook v češtině znamená „Mezinárodní plemenné knihy“. Mezinárodní plemenné knihy pro ohrožené a vzácné druhy jsou vedeny pod záštitou WAZA (WAZA, 2014). Tyto plemenné knihy představují nejvyšší úroveň globálního monitorování či řízení a poskytují cennou službu zoologické komunitě. Poskytují přesné a nejkompexnější údaje o ex-situ populacích, jejich rodokmenech, demografii, chovu, veterinárního poradenství atd. Koordinátoři těchto plemenných knih jsou ve většině případů zaměstnanci WAZA. Na WAZA mezinárodní program plemenných knihy dohlíží „Výbor pro řízení populací“ (Committee for Population Management) a je koordinován vybraným zaměstnancem z WAZA výkonné kanceláře, který spolupracuje s ISIS (International Species Information System). V současné době je 129 aktivních mezinárodních plemenných knih zahrnujících 163 druhů a poddruhů.

Příloha 6: Databáze a informační systémy Zoo

Důležitými nástroji umožňující mezinárodní spolupráci Zoo, akvárií a ochrannářských aktivit jsou databáze a informační systémy. Zde jsou popsány podrobnější informace o jednotlivých databázích a informačních systémech.

Příloha 6 odkazuje na kapitolu 3.10 Ochrannářské organizace.

ISIS- International Species Information System

International Species Information System v češtině znamená „Mezinárodní informační systém druhů“. ISIS byla založena roku 1974 s 50 počátečními zoologickými zahradami z USA a Evropy. Hlavním cílem ISIS je umožnit mezinárodní spolupráci pro Zoo, akvária a ochrannářské organizace, pomocí sdílení znalostí a informací (pohlaví, věk, původ zvířete, místo narození, příčiny úhynu, rozborů krve atd.) o zvířatech a jejich životním prostředí (ISIS, 2014). Tyto informace poskytují rady o managementu chovu zvířat a o ochraně přírody. V současné době ISIS sdružuje více než 800 Zoo, akvárií a podobných organizací v téměř 80 zemích. Dohromady existují plemenné knihy (mezinárodní a regionální) a chovné programy pro více než 1000 rozdílných taxonů. Databáze obsahuje údaje o 2,6 milionu jednotlivců zvířat, 10 000 druhů zvířat a stále se rozrůstá.

ISIS udržuje knihovnu SPARKS (Single Population Analysis & Record Keeping System) o záznamech 156 druhů nebo poddruhů a 41 archivovaných záznamech druhů nebo poddruhů. ISIS pravidelně vydává ISIS/WAZA Studbook Library DVD, které v roce 2011 obsahovalo 1540 plemenných knih, zahrnující 1350 regionálních a 190 mezinárodních plemenných knih (což představuje 99% publikovaných plemenných knih), plus 292 chovatelských příruček a přibližně dalších 2800 dokumentů.

Multilanguage Worldwide ZOO database

Multilanguage Worldwide ZOO database v češtině znamená „Celosvětová multijazyčná ZOO databáze“. Jedná se o databázi zoologických zahrad, organizací a podobných zařízení z celého světa (Worldwide ZOO Database, 2013). Byla spuštěna v roce 2009 a do listopadu 2013 obsahovala informace o 157 Zoo, 283 zavřených Zoo a 172 neznámých zařízeních.

Příloha 7: IUCN Kategorie ohrožení

Podle IUCN existuje celkem devět jasně definovaných kategorií ohrožení, podle kterých může být klasifikován každý taxon na světě (s výjimkou mikroorganismů). Zde jsou popsány podrobnější informace o jednotlivých kategoriích ohrožení.

Příloha 7 odkazuje na kapitolu 3.10.1.1 IUCN - International Union for Conservation of Nature

Vyhynulý (EXTINCT- EX)

Taxon se považuje za vyhynulý, pokud není důvodná pochybnost, že poslední jedinec zemřel. Taxon se předpokládá za vyhynulý, pokud vyčerpávající průzkumy ve známém nebo očekávaném prostředí, ve vhodnou dobu (denní, sezónní, roční), po celou dobu svého historického rozsahu nezaznamenali žádného jedince (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.). Průzkumy by měly být prováděny po dobu časového rámce životního cyklu nebo životní formě taxonu.

Vyhynulý v divočině (EXTINCT IN THE WILD- EW)

Taxon je vyhynulý v divočině, pokud je známo, že přežívá jen v kultivaci, v zajetí nebo jako naturalizovaná populace (nebo více populací) zcela mimo minulý rozsah (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.). Taxon se předpokládá za vyhynulý, pokud vyčerpávající průzkumy ve známém nebo očekávaném prostředí, ve vhodnou dobu (denní, sezónní, roční), po celou dobu svého historického rozsahu nezaznamenali žádného jedince. Průzkumy by měly být prováděny po dobu časového rámce životního cyklu nebo životní formě taxonu.

Kriticky ohrožený (CRITICALLY ENDANGERED- CR)

Taxon je kriticky ohrožený pokud nejlepší dostupné důkazy nasvědčují tomu, že splňuje některé z kritérií A až E pro kategorii „Kriticky ohrožený“, a proto je považováno, že čelí extrémně vysokému riziku vyhynutí v přírodě (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Ohrožený (ENDANGERED- EN)

Taxon je ohrožený pokud nejlepší dostupné důkazy nasvědčují tomu, že splňuje některé z kritérií A až E pro kategorii „Ohrožený“, a proto je považováno, že čelí velmi vysokému riziku vyhynutí v přírodě (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Zranitelný (VULNERABLE- VU)

Taxon je zranitelný pokud nejlepší dostupné důkazy nasvědčují tomu, že splňuje některé z kritérií A až E pro kategorii „Zranitelný“, a proto je považováno, že čelí vysokému riziku vyhynutí v přírodě (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Blízko ohrožení (NEAR THREATENED- NT)

Taxon je téměř ohrožený, pokud byl hodnocen podle kritérií, ale není kvalifikován jako kriticky ohrožený, ohrožený, zranitelný v současnosti, ale je pravděpodobné, že tak bude kvalifikován v blízké budoucnosti (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Málo dotčený (LEAST CONCERN- LC)

Taxon je málo dotčený, pokud byl hodnocen podle kritérií, ale není kvalifikován jako kriticky ohrožený, ohrožený, zranitelný nebo blízko ohrožení, ale je pravděpodobné, že tak bude kvalifikován v blízké budoucnosti. Rozšířené a hojné taxony jsou zahrnuty v této kategorii (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Nedostatečné informace (DATA DEFICIENT- DD)

Taxon je v kategorii „Nedostatečné informace“, pokud neexistují dostatečné informace vyhodnocující přímé či nepřímé riziko vyhynutí taxonu na základě jeho rozšíření nebo stavu populace. Taxon v této kategorii může být dobře studován, jeho biologie může být dobře známá, ale odpovídající data jeho hojnosti a distribuce jsou nedostatečná. Tato kategorie tedy není kategorií ohrožení. Zařazení taxonu do této kategorie znamená, že je zapotřebí získat více informací ukazujících na to, že možný budoucí výzkum ukáže vhodnou klasifikaci ohrožení (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Je důležité pozitivně využívat všechny dostupná data. V mnoha případech by se měl brát velký zřetel ve volbě mezi kategorií „Nedostatečné informace“ a kategoriemi ohrožení. Jeli rozsah taxonu považován za relativně omezen a uplynula značná doba od jeho posledního záznamu, může být přesun do kategorie ohrožený oprávněný.

Nevyhodnocené (NOT EVALUATED- NE)

Taxon je v kategorii „Nevyhodnocený“, pokud ještě nebyl hodnocen podle kritérií z výše uvedených kategorií. Nejedná se o kategorii ohroženosti (IUCN Standards and Petitions Subcommittee, 2013.).

Příloha 8: Přílohy CITES a výjimky z obecných zásad

Druhy zahrnuté v úmluvě CITES jsou uvedeny ve třech přílohách, v závislosti na stupni ochrany, kterou potřebují. Zde jsou popsány podrobnější informace o jednotlivých přílohách CITES.

Příloha 8 odkazuje na kapitolu 3.10.1.3 CITES- Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin.

Příloha I

Zahrnuje druhy ohrožené vyhubením. Obchodování s exempláři těchto druhů je povoleno pouze ve výjimečných případech.

Povolení k převozu může být vydáno jen pro nekomerční účely a nesmí být ohroženo přežití druhu (CITES, 2014). V případě živých zvířat musí být příjemce vhodně vybaven pro umístění jedince a péči o něj.

Příloha II

Zahrnuje druhy, které by mohly být ohroženy, pokud by mezinárodní obchod s nimi nebyl přísně regulován. Obchodování s exempláři těchto druhů musí být řízeno takovým způsobem, aby nebylo provázáno neslučitelně s přežitím druhu (CITES, 2014). Pokud by se stal obchod příčinou nadměrného poklesu, doporučí se přeřazení druhu do přílohy I nebo se zavede tzv. systém pevně stanovených kvót, který by reguloval obchod (Klouček, 2013). Dovoz i vývoz je povolen pouze na základě zvláštních povolení CITES.

Příloha III

Zahrnuje druhy, které jsou chráněné alespoň v jedné zemi, která zažádala ostatní smluvní strany CITES o pomoc při kontrole obchodu s tímto druhem (CITES, 2014). V případě vývozu z takového státu, je požadováno exportní povolení vydané tímto státem. V ostatních případech musí obchodník vlastnit osvědčení o původu exemplářů.

Výjimky

Podle článku VII se umožňují nebo vyžadují výjimky z obecných zásad v několika případech:

- Pro exempláře, které jsou na cestě nebo jsou překládány
- Pro exempláře, které byly získány před ustanovením CITES, které se na ně vztahuje.
- Pro exempláře, které jsou osobního nebo rodinného charakteru.
- Pro zvířata, která byla odchována v zajetí.
- Pro rostliny, které byly uměle vypěstované.
- Pro exempláře, které jsou určeny pro vědecký výzkum.
- Pro zvířata nebo rostliny, které jsou součástí putovní sbírky nebo výstavy, jako je cirkus.

Avšak při každém vývozu a dovozu exemplářů zahrnutých v CITES je zapotřebí povolení či potvrzení a měly by být kontaktovány národní CITES řídicí orgány vývozní i dovozní země.

V případě transferu mezi zemí, která je smluvní stranou CITES a zemí, která není, může země která je smluvní stranou, přijmou rovnocennou dokumentaci pro povolení a potvrzení (CITES, 2014).

V Evropské Unii a tedy i v České republice existují čtyři přílohy CITES. Přílohy A, B, C odpovídají přílohám I, II, III. Navíc je zde příloha D (MZP, 2014).

Příloha D

Druhy uvedené v této příloze nejsou v seznamech CITES a dovoz exemplářů těchto druhů do EU není nijak omezen. Monitoruje se však rozsah dovozu. V případě že nebude dovoz těchto exemplářů z volné přírody v souladu s ochranou přírody, může dojít k přeřazení do přílohy A nebo B. Dovoz exemplářů z této kategorie musí být kryt předepsaným oznámením o dovozu (Klouček, 2013).